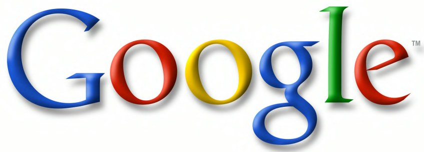
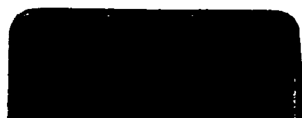

Google

NYPL RESEARCH LIBRARIES
3 3433 07577958 1

Præsten i Odense

Herr Michaels

tre danske Riimværker fra A. 1496:

Om Jomfru Mariæ Rosenkrands, Om Skabelsen, og Om det menneskelige Levnet.

Efter den kiøbenhavnske Udgave af 1516 paa ny udgivne, med Oplysninger og Ordforklaringer

af

Christian Molbech,
Professor i Literairhistorien ved Kiøbenhavns Universitet, første Bibliothekssecretair ved det store Kongl. Bibliothek, m. m.

Kiöbenhavn 1836.
Bekostet af Samfundet for den danske Literaturs Fremme.
Trykt hos Andreas Seidelin,
Hof- og Universitets-Bogtrykker.

det Afguderi, som blev drevet med den hellige Jomfrues Dyrkelse ved Hielp af Rosenkrandsen. Men Dominicaner-Ordenen, eller Prædikebrødrene, have dog af historiske Grunde ei kunnet lade Alanus nyde denne Ære. Ogsaa Legenderne giøre Paternosterbaandets Brug meget ældre, i det der bl. a. fortælles, hvorledes Jomfrue Maria allerede 1216 skulde have aabenbaret for St. Dominicus, at man i Rosenkrandsens Bønner kunde finde et sikkert Middel til at overvinde Albigenserne [1]). Desuden haves mange historiske Beviser for, at Paternosterbaandets Brug og Benævnelse er meget ældre, og forekommer i det mindste allerede i det 13de og 14de Aarhundrede [2]); hvorimod Benævnelsen Rosenkrands (Rosarium) synes først at være opkommen i det 15de.

Saameget er vist, at Alanus blev særdeles berømt for den Nidkærhed og Begeistring, hvormed han ved sine Prædikener arbeidede for den overtroiske Dyrkelse af Jomfrue Maria, og for Udbredelsen af Rosenkrandsens Brug til at vinde Aflad, ved Hielp af den Bønformular, (bekiendt under Navn af Ave Maria) der over hele den catholske Verden har faaet Indgang; men hvis liturgiske Anvendelse er mange Aarhundreder ældre, end Alanus. Denne, der i 2 Aar var Lector i Gent, blev derpaa 1470 af sin Orden udsendt til Rostock, hvor han ved Universitetet holdt Forelæsninger over den i Middelalderen forgudede *Petri Lombardi* Sententiæ, blev 1471 den 4de Septbr. her promoveret til Baccalaureus (man har endnu den Oratio auspicatoria, som han i den Anledning holdt) og 1473 til Magister. Hans Virksomhed var ikke indskrænket til Universitetet i Rostock, men, skiøndt fransk af Fødsel, prædikede han ogsaa der for Folket paa den i Middelalderen ofte brugelige Maade. Cornelius de Snekis, som i Rostock

---

1) Jvf. bl. a. *F. A. Wichmanni* Brabantia Mariana. Antw. 1632. 4. Lib. I. p. 88.

2) Jvf. *Quetif* & *Echard* Scriptores Ordinis prædicator. Paris 1719. Fol. T. I. p. 852. og de af Biskop Harboe i Dän. Bibl. II. p. 283-86 anførte Skrifter. Ligeledes Afhandlingen "Ueber das Entstehen des Rosenkranz-Gebetes," og om dens Indhold og forskiellige Dele, m. m. i A. J. Binterim's Denkwürdigkeiten der christ-kathol. Kirche. rc. VII. 1 Th. Mainz. 1831. S. 98—136.

var hans Discipel og Tilhører, fortæller: at Prioren ved det derværende Dominicanerkloster, Palma Carboin, oversatte de (formodentlig latinske) Prædikener, som Alanus holdt, Sætning for Sætning paa Tydsk [1]). 1475 var han igien tilbage i Nederlandene, bivaanede et Ordenscapitel i Ryssel, og begav sig nogen Tid derefter til Zwoll, hvor han faldt i Sygdom og døde 1475, Vor Frues Fødselsdag (d. 8de Sept.). Af sine Skrifter havde han i levende Live intet udgivet. Derfor udgik fra Dominicanernes Ordensconvent, der holdtes i Harlem 1476, den Befaling til alle Priorer i Nederlandene, at opsøge de Skrifter af Alanus, der kunde overkommes, og indsende dem til Generalvicaren. Heraf nævnes (hos Quetif og Echard) 5, der ere udgivne (af J. A. Coppenstein?) under den Titel: *B. Alanus de Rupe* **redivivus, de Psalterio s. Rosario Christi & Mariæ tractatus, in quinque partes distributus**; hvoraf anføres flere Udgaver; men alle af det 17de Aarh. (Freiburg. 1619. 4. Cölln. 1624. 8. og Neapel, ved Andr. Rovetta. 1680. 8.).

Ingen af disse sildigere Udgaver findes i vore Bibliotheker. Derimod synes det underligt, at selv de lærde Forfattere af det anførte Værk over Skribenterne af Dominicanerordenen have været aldeles ubekiendte med de langt ældre Udgaver og Bearbeidelser af Alanus, jeg nu vil omtale. Det store Kongl. Bibliothek tæller blandt dets Skatte af Middelalderens Literatur følgende tre:

1. "**Magister *Alanus de Rupe*, sponsus novellus beatissime Virginis Marie, doctor sacræ theologiæ deuotissimus, ordinis fratrum predicatorum, de immensa & ineffabili dignitate & utilitate *psalterii* precelse ac intemerate semper Virginis *Marie*.**" ("*Materia* quædam brevis de Psalterio Virg. Marie &c. finit feliciter. Anno dni. M.CCCC.XCVIII. in vigilia Annunciationis gloriose virginis Marie impressa ac bene correcta *in christianissimo regno Swecie*"). 4to cum sign. A—Ff. sine loco impressionis.

Denne Udgave nævnes blot, uden fuldstændig Titel, (efter Maittaire, p. 669) i Panzer's Annal. Typogr. T. IV. p. 69. no. 627.

---

[1]) *Quetif & Echard* Scriptt. ord. præd. l. cit. p. 850.

2. En Variant af denne Udgave er, Blad for Blad, og Linie for Linie den samme, indtil de Ord i Endeskriften, nederst paa sidste Side: in christianissimo regno Swecie. Herefter følger i No. 1. en Opfordring til alle Bogens Læsere, at de ville anmode de Rige og Mægtige om at lade den, for dens Sieldenheds og Nyttes Skyld, endnu engang trykke; i No. 2. derimod følgende Ord, som under Trykningen maa være indsatte i samme Form: Impensis generose dne. *Ingeborgh* contthoralis strenui domini *Stenonis* quondam gubernatoris regni Swecie, ad laudem & gloriam regine celestis virginis marie &c. (Denne Udgave har Panzer med fuldstændig Titel: Ann. Typ. I. 464. no. 8; og antager det for sandsynligt, at den er trykt i Stockholm).

3. Magister *Alanus de Rupe* &c. nuper impressum ac emendatum cum additionibus quibusdam. [Impressa in Cesarea ciuitate Lubicensi pr. Georg. Richolff, impensis generosissimi ac illustrissimi principis dni. *Suantonis* christianissimi regni Succie gubernatoris &c. Anno dni. MCCCCCVI]. (Panzer Annal. VII. p. 272. 2). Paa Bagsiden af Endebladet findes et latinsk rimet Æredigt over Svante Sture.

Ældre end disse 3 er upaatvivlelig det i Antwerpen i 15de Aarh. hos Gerhard Leu trykte: *Alani de Rupe* Psalterium beate marie Virginis (28 Blade. 4.) uden Trykkested og Aar; og det sammesteds trykte: Quodlibet de veritate Fraternitatis Rosarii s. Psalterii b. Marie virginis conventus *Coloniensis* ordinis predicatorum." (Panzer Annal. IX. p. 205. no. 96. b. c.). Det ældste Skrift, jeg har fundet at skulle være trykt under Alani Navn, er: Compendium Psalterii beatissimæ trinitatis. Coloniæ. 1479. 4. (Panzer. ib. I. p. 286. no. 72.

Det nylig anførte Psalterium Marie, trykt hos Gerard Leu i 15de Aarhundrede, er det Skrift af Alanus, jeg her nærmest vil berøre, fordi jeg mener, det kan antages at være den samme "Tractatus responsorius Magistri *Alani de Rupe*, sponsi novelli marie virginis, de Psalterio b. virginis, ad ven. dnum. Ferricum de Cluniacum, Ep. Tornacensem" som i den ovenanførte Udg. af 1498 af hele Samlingen optager 30 Blade; (Fol. R 6 — X 3) hvilket sidstnævnte Skrift er det, vor danske

Forfatter især har taget til Ledetraad; og af hvis 24 Capitler han (nedenfor S. 73—123) har givet et Udtog, eller rettere en meget fri poetisk Paraphrase. I den øvrige Deel af Bogen "Om Jomfru Marie Rosenkrands," S. 3—67, finder man vel ogsaa overalt Spor til Benyttelse af den latinske Samling, ("Materia Alani", som vor Forf. selv citerer den S. 24) hvoraf det ogsaa er tydeligt, at han til Brug har havt en af de foranførte Udgaver, i hvilke det synes, man har giort en Samling af hvad der var at finde af og om Alanus; og hvori det ikke altid er let at see, om det Meddeelte er forfattet af ham selv eller Andre. Men hiin Benyttelse er overhovedet sparsom; af de mangfoldige Mirakler og Legender, som den latinske Bog indeholder, findes her (f. Ex. S. 24, 25) kun nogle faa. Den danske "Marie Rosenkrands" kan hverken kaldes Oversættelse eller Efterligning, men et ganske frit og i Formen selvstændigt poetisk Uddrag af den latinske "Materia Alani;" hvis hele, af den mørkeste Overtro og en raa, paa næsten ubegribelige Afveie forvildet Indbildningskraft, med sit crasse ascetiske Sværmeri, dicterede Indhold, vi her ikke videre have at befatte os med. Forfatterne af det anførte Værk om Dominicanernes Literatur have selv fundet den Erindring fornøden: at de af Alanus berettede Syner, Aabenbaringer, Begivenheder og Mirakler, ikke maa betragtes som virkelige; men som fromme Selvbedrag, (meditationes tantum esse viri pii), ved hvilke den gudfrygtige Mand søgte at danne sine Tanker eller Betragtninger saaledes, at de, i Følge hans Tidsalders herskende Charakteer, lettere kunde finde Adgang til hans Tilhøreres Sind. — Hvad heraf vil kunne anvendes paa Ophavsmanden til det danske Rosarium, fra Slutningen af 15de Aarhundrede — lade vi staae ved sit Værd. Bogen har nok tilbage af Originalens Kloster-Overtro og grove Opdigtelser; men det er dens poetiske Sprogform, dens Fortieneste, næst efter Riimkrøniken at være det ældste Forsøg paa at skrive danske Vers, som er levnet os, der give den Mærkværdighed i vor Literatur og vor Sproghistorie.

Om Forfatteren savnes enhver anden Underretning, end den i en Efterskrift af Bogtrykkeren meddeelte (S. 124;) at det var Hr. Michael, Sognepræst til St. Albani Kirke i Odense, der efter Opfordring af Dronning Christine, i Aaret 1496 "digtede den paa Dansk." Man kan antage, at denne Dronning, der synes af Tilbøielighed at have været andægtig, (jvf. Nordisk Tidsskrift. I. S. 429) har erfaret, i hvor stort Ry Alanus og hans Prædikener og Bøger om Rosenkrandsen maa være komne i Sverrige, hvor Sturernes Familie bekostede dem to Gange trykte; og det er at formode, at ligesom Dronningens Ønske har været, at faae et let fatteligt dansk Uddrag af den vidtløftige Materia Alani: saaledes har Præsten, til hvem hun derom ved et eget Sendebud henvendte sig, fundet mest Kald til at giøre det i Vers; og at dette ikke har været hans første Prøvearbeide, er der, efter dets Beskaffenhed, al Grund til at antage. — Gram har allerede erindret: at Hr. Michaels Vers ere bedre og mere flydende, end mange, der ere skrevne efter Reformationen; og Bisskop Harboe, der 1738 i Dän. Bibliothek, 2tes Stück S. 279—325 meddeelte en vidtløftig literair Beskrivelse over den danske Bog (med nogle indstrøede Efterretninger om Alanus og hans Levnet) har giort den grundede Bemærkning: at ligesom man vel nærmest kan bringe Hr. Michael hos os i Ligning med Hans Sachs, saa er det snarere den tydske Mestersanger, der maa vige for Præsten i Odense, end omvendt. Man vil maaskee snarest af det sidste blandt de tre Riimværker, Hr. Michael efterlod sig utrykte, ("om Menneskets Levnet") kunne komme til denne Mening. I øvrigt maa det, for enhver forstandig og sagkyndig Læser være en overflødig Erindring: at disse nu 340 Aar gamle danske Vers maa læses, ikke som et Digterværk, eller for Poesiens Skyld, men som et Bidrag af historisk Vigtighed, til, i Forening med Riimkrøniken, at lægge for Dagen: at vort nyere danske Sprog, allerede et halvt Seculum før Reformationen, i poetisk Form (saaledes som Tiden da kunde give den) var ikke ubetydeligt forud for den prosaiske, hvilken først ved Christen

Pedersen opnaaede en Skikkelse, der kunde blive fastere Grund for en videre Udvikling, hvortil især Reformationens Polemik bidrog saa betydeligt. Det vilde derfor ei være uden Frugt for Sprogets og Sproglærens Historie, at samle og fremstille de vigtigste grammaticalske Egenheder, som forekomme i disse danske Riimværker fra 1496; men rigtigst burde dette dog skee, ved at samle dem under eet med dem, som forefindes i Riimkrøniken, i Flores og Blantzeflor, og nogle andre trykte Smaaskrifter, der omtrent fremstille Sprog-Egenheden paa Overgangen fra det 15de til det 16de Aar. Dette Foretagende, som her vilde blive for vidtløftigt, maa udsættes til en anden Leilighed. Et Ordregister med Forklaring og Oplysning over de vigtigste sieldne og sieldnere Ord og Ordformer, der forekomme i denne Bog, er derimod meddeelt ved dens Slutning, som et nyt Tillæg til mine forhen udarbeidede Glossarier til Henrik Harpestrengs Lægebog, den gammeldanske Bibeloversættelse og den danske Riimkrønike. Det vil maaskee ei være upassende her at tilføie, som Bidrag til vor nyere Orddannelses Historie, de med Forstavelsen be dannede Ord, som Hr. Michael har anvendt, hvorved tillige det i Indledningen til min D. Ordbog, S. LIX noget for ringe angivne Antal af samme, kan rettes. Disse Ord ere følgende:

Bebreve, (160.) Bebudelse, (5.) bebunden, (47.) bedrage, (160.) bedrøve, (159.) befale, (108.) befinde, (13. 29.) begave, (96.) begive, (94.) begræde, (108.) begynde, (3. 85.) behage, (87.) behindre, (121) behytte, (3.) besee, (87) besidde, (96.) beskode, (beskue. 26.) bespotte, (26.) besvige, (125.) besyrghe, (sørge over. 139. 152.) betegne, (22.) betænke, (30.) bevare, (25. 78.) bevise. (96. 115.)

Med Hensyn til den nøiere Bestemmelse af vor gamle danske Poets Fortienester af Digtersproget, eller af den bundne Stiils, over Hverdagstalen hævede Udtryk, saa er det Meste derhen hørende sagt i Artikelen om Hr. Michael, i "Bidrag til den danske Digte-

konst Historie," ved Nyerup og Rahbek. 1 Deel. S. 51—104; særdeles af Rahbek fra S. 79; hvor ogsaa mange Steder ere udstrøne. Forfatterens Fortieneste af Metriken i vort Modersmaal er dog ikke berørt; saa lidt som det nøiere Forhold i denne og flere Henseender imellem disse Riimværker, og den danske Riimkrønike. Derimod er det af Nyerup, S. 60—68 bemærket og viist: at endog efter Reformationen har man sammensat 4 Psalmer af Vers, som for en stor Deel uden Forandring ere laante i Hr. Michaels Bog om Rosenkrandsen; og af disse 4, der findes i Hans Thomesens Psalmebog, have 3 endog holdt sig i Kingos (nemlig: "O Jesu hør mig for din Død!" "Synden giør Mennesken blind og lam," og "Naar Tegn er skeet i Sol og Maane").

Slutningsskriften til det første af de tre Riimværker, (S. 124) lærer os, at Hr. Michaels Arbeider have henligget utrykte fra 1496 til 1514 (jvf. S. 160 og 186) da Hr. Povel Ræf, som trykte Bøger i Kiøbenhavn fra 1513 til 1523, udgav dem i Trykken. (Angivelsen af Trykkeaaret 1496 i Petersens Hist. af det danske Sprog. I. S. 208 er urigtig). Vel sættes paa førstnævnte Sted 1515 som Trykkeaaret; men ved Slutningen af de to mindre Riimværker finder man 1514; og en tidlig Eier af det fuldstændige Exemplar, der findes i det store Kongelige Bibliothek (Rasmus Lauritzen, Præst i Fyen), har i alle 3 Skrifter til sit Navn føiet Aarstallet 1514. Af den første Paaskrift (foran i Bogen om Rosenkrandsen), lære vi ogsaa, hvad enten denne allene, eller snarere alle 3 samlede, have kostet, da de udkom: "Erasmi Laurencii Sacerdotis Codex, emptus Ottonie 1514, p. una marca." Foruden dette eier det kongelige Bibliothek i den Hielmstiernske Samling et ufuldstændigt Exemplar; et fuldstændigt findes i Universitets-Bibliotheket; og et tredie er, eller har været i Karen Brahes Bogsamling i Odense. Flere ere mig ikke bekiendte.

Kiøbenhavn, den 24de Junius 1836.

Expositio pulcherrima super rosario beate marie virginis: in danica lingua copulata noviter et impressa.

Hær begynder en møghet nytthælig bog paa danskæ. Om iomffrw marie rosenkrantz och deſſ brøderſckaff. Swo wæl klærckæ ſom ligffalk til vnderwiſſning och ſalighet. Och then latinæ ſom hær iblant ſættheſ, hwn formindſker inthet aff myeninghen. Men at klærkenæ ſcullæ widhæ at findhæ ſwodanæ hiſtorier vti ſckriffthen.

En Fortalæ.

Menniscken er skapt for ændelighæ sag,
at loffuæ Gud baadhæ nath och dag
som hannum gaff siæl och sindhæ.
Forthi gaar han paa iordhen rag,
och er thet hanum met giffuet til mag,
baadhæ mandffolk oc swo qwindhæ.

Macht haffuer menniscken offuer creatwr,
fischæ, fuglæ, och allæ dywr,
at brwghæ them til syn nytthæ.
Han haffuer och macht offuer elemænthæ,
swo stor en gaffuæ gud hanum forlænthæ,
han kan sig sielff behytthæ.

Vor herræ haffuer loffuet ther til at giffuæ
menniscken løn, met sig at bliffuæ,
om han wil hanum swo tieenæ,
Och effther ffylghæ hans helllighæ bwd
och elskæ hanum for then enigesthæ Gwd
tilbedendes hannum alleenæ.

Thi er thet scheedt i fordwmæ tijd
at menniscken begynthæ fuld god en iid,
Gud och Gudz moder at loffuæ
met psalteræ och met rosenkrantz,
met bøner som æræ i myenighæ mandz
fornwmstighet [1]) och formoffuæ [2]).

---

[1]) Fornumstighed, Forstand, Fatteevne. [2]) Formoffuæ, Formue, (ɔ: Bønner, som Menigmand kan forstaae og har Evne til at begribe).

Pater noster til enigestæ gwd,
aue maria hanff enigestæ brud,
ther blef aff en sedwanæ.
Israels folk i ecken [1]) waar,
the haffdhæ ther møghet ondhæ kaar,
the och theres vnderdanæ

Aff dieffuelsæ och spøgelsæ met ormæ och trold;
omsidher the gaffuæ them gud i wold,
och toghæ tha til at bedhæ,
At Gud wildhæ ladhæ syn wilghæ thee,
huad the sculdhæ gøræ, at them mothæ scee
beskermelsæ mod swodanæ wredhæ.

Thi gaff wor herræ them thet til kændhæ
at the sculdhæ them til hañum wændhæ:
han achtedhæ at ladhæ sig fødhæ
aff iomffru reen maria bold,
the sculdhæ them giffuæ i hennes wold,
hwn sculdhæ them frelsæ aff mødhæ.

Prophether, apostolæ, och heremither,
ordhens fædrer [2]), anachorither,
presther och swo widwer [3]),
The haffdhæ i fordomæ [4]) then samæ-seed
swo bleff han nogher stwnd lagder need:
fforsandt jeg ickæ liwer.

Swo war han tha vptaghen igeen,
eth brøderscaff holdhæ forwthen meen
i wærdhen offuer allæ landhen:
Først vti kolnæ then mechtughæ stad,
paffuer the gaffuæ ther til afflad,
then eenæ och swo then andhen.

[1]) Ecken ɔ: Ørken. [2]) Ordens-Fædre, Munkeordeners Stiftere.
[3]) Vidwer ɔ: Enker. [4]) i Fordomæ, fordum.

Thi scullæ wij allæ fylghæ then seed,
afflad then tørffuæ wij allæ weed,
afflæsning aff woræ syndher.
Tagher ther wed och holder thet fast,
ether psaltheræ at læssæ forwthen last,
som ieg hær effther kyndher.

Tha fanghæ i then afflad til løn,
som paffuer haffuer giffuet til samæ bøn
om i thet trolighen gøræ,
Ut aff stor pynæ i scæres ild
for thet i haffuæ nu faret wild,
som i scullæ hær nu høræ.

Indulgentie fraternitatis psalterii.

Sixtus paffuæ then fierdhæ aff naffn
allæ meñiscæ til nytthæ och gaffn
thet brøderscaff han stadfæsthæ,
Som war vptaghet i kolnæ stad
i prædickæ brødræ ordhen, och gaff afflad
allæ som hañum wæl læsthæ.

Met gudelighed gud sielff til loff
och marie Gudz moder, met stadelicht hoff,
i marie størsthæ høgtidher,
Heñes fødelses och bebwdelses dag
heñes himels fares dag for samæ sag:
gud worder them ther foræ blidher.

Hwo som sig screffther met gwdelig acht
han fanger aﬄadhen aff paffuelig macht,
han tørf ther ey paa twilæ:
Siw karener och swo vii aars screfft
for meñiscens synder och ond bedrefft,
hanss siæl maa komæ til hwilæ.

Pater noster til enigestæ gwd,
aue maria hanss enigestæ brud,
ther blef aff en sedwanæ.
Israels folk i ecken [1]) waar,
the haffdhæ ther meghet ondhæ kaar,
the och theres vnderdanæ

Aff dieffuelæ och spøgelsæ met ormæ och trold;
omsidher the gaffuæ them gud i wold,
och toghæ tha til at bedhæ,
At Gud wildhæ ladhæ syn wilghæ thee,
huad the sculdhæ gøræ, at them mothæ sckee
beskermelsæ mod swodanæ wredhæ.

Thi gaff wor herræ them thet til kændhæ
at the sculdhæ them til hañum wændhæ:
han achtedhæ at ladhæ sig fødhæ
aff iomffru reen maria bold,
the sculdhæ them giffuæ i hennes wold,
hwn sculdhæ them frelsæ aff medhæ.

Prophether, apostolæ, och heremither,
ordhens fædrer [2]), anachorither,
presther och swo widwer [3]),
The haffdhæ i fordomæ [4]) then samæ-seed
swo bleff han nogher stwnd lagder need:
fforsandt jeg ickæ liwer.

Swo war han tha vptaghen igeen,
eth brøderscaff holdhæ forwthen meen
i wærdhen offuer allæ landhen:
Førſt vti kolnæ then mechtughæ stad,
paffuer the gaffuæ ther til afflad,
then eenæ och swo then andhen.

---

[1]) Ocken ɔ: Ørken. [2]) Ordens-Fædre, Munkeordeners Stiftere.
[3]) Vidwer ɔ: Enker. [4]) i Fordomæ, fordum.

Thi scullæ wij allæ fylghæ then seed,
afflad then torffuæ wij allæ weed,
affløsning aff woræ syndher.
Tagher ther wed och holder thet fast,
ether psaltheræ at læssæ forwthen last,
som ieg hær effther kyndher.

Tha fanghæ i then afflad til løn,
som paffuer haffuer giffuet til samæ bøn
om i thet trolighen gøræ,
Ut aff stor pynæ i skæres ild
for thet i haffuæ nu faret wild,
som i scullæ hær nu høræ.

Indulgentie fraternitatis psalterii.

Sixtus paffuæ then fierdhæ aff naffn
allæ meñiskæ til nytthæ och gaffn
thet brøderskaff han stadfæsthæ,
Som war vptaghet i kolnæ stad
i prædickæ brødræ ordhen, och gaff afflad
allæ som hañum wæl læsthæ.

Met gudeligheb gud sielff til loff
och marie Gudz moder, met stadelicht hoff,
i marie størsthæ høgtidher,
Heñes fødelses och bebwdelses dag
heñes hiñels fares dag for samæ sag:
gud worder them ther foræ blidher.

Hwo som sig skreffther met gwdelig acht
han fanger affladhen aff paffuelig macht,
han tørf ther ey paa twilæ:
Siw karener och swo vii aars skrefft
for meñiskens synder och ond bedrefft,
hanss siæl maa koñæ til hwilæ.

Thetthæ sckedhæ effther gudz søns aar,
som maria iomfru til wærdhen baar,
twsindhæ firæ hwndredhæ LXX och ottæ.
Alle meñisckæ aff begghæ køn,
som tiænæ marie och heñes søn,
thet kan them møghet baathæ.

Xv. aar swo manghæ karener met
hertoghen aff britania forhwerffuedhæ thet,
franciscus then ædlæ førsthæ:
Hwer dag man læsser en psaltheræ fwld
thet er alt bædræ end sølff eller gwld,
thet er rigdom then størsthæ.

Paa sæthæ aar ther effther næst,
som ieg haffuer vti sckriffthen læst,
innocentius then ottendhæ paffuæ
Aff thet naffn som aff. vsckyldighed ær,
thi han war at theñæ læssning kær
i allæ synæ daffuæ.

Afflæssning vt aff pynæ och sckwld,
at Gud scal wæræ the meñisckæ hwld
een tijd i theres Daghæ:
Och nar the scullæ aff wærdhen døø
swo hielper them iomfrw maria mee,
tha komer thet wæl i laghæ.

Særdeles the som i thet brødræscaff æræ,
e hwar som heltz thet kan nw wæræ,
hwer wghæ the willæ læssæ
Tree rosenkrantzæ, som er en psaltheræ heel,
huer rosenkrantz er ther vt aff en Deel
til tider eller vndher mæssæ.

Eller nar han kan thet komæ aff stæd
een tyd eller fleræ, nar han gør thet,
afflesning aff allæ synæ syndher,
Thi sckal hwert meñisckæ taghæ for seed
inghelwndhæ at læægghæ then psaltheræ need,
mæn hwær then andhen thet kyndher.

Ther effther ræt paa trediæ aar
i Fenedia forsamblet waar
aff predickæbrøddræ ordhens færæ [1])
Capitel, som waar almyndelicht,
ther war forhandlet ærendhæ slicht,
gud och hans moder til æræ.

Ther toghæ the allæ the meñisckæ ind
til theres brødersckaff, mand och qwind,
som læsser the samæ bønæ
Gud til loff: hans moder kær,
som sidder hañum vti himerighæ nær,
heñæ tiæneræ, han wil them lønæ.

Allæ the Daghæ the leffuæ hæræ
och swo nar the dødhæ æræ,
tha scullæ the bliffuæ lodtagnæ
aff alt thet godhæ i theres ordhen sckeer,
nat och Dag, io meer och meer,
then naadhæ scullæ the ey sagnæ [2]).

I scullæ och merckæ for afflad meer
huad nadhæ the samæ meñisckæ sckeer
aff andræ paffuer och klærckæ
for theñæ bøn aue maria,
och for the ord i heñæ staa,
them scullæ i grandelighen mærckæ.

[1]) Færæ, formodentlig, ved Trykfeil eller skiødesløs Skrift, for Fædræ, Ordensfædre (s. ovenfor S. 4). [2]) sagnæ, savne.

Ther staar i sijst [1]) Jhesus Cristus amen,
thet er ey sæth aldeles for gamen, [2])
vrbanus quartus thet til sætthæ.
Hwer Dag i læssæ thessæ synderlighæ ord,
huad helder i æræ paa wand eller iord,
tha mercker allæ thettæ:

xxx. daghæ gaff han allæ them,
som gwdelighen the ord læsser frem
contritis et confessis:
Johannes paffuæ then andhen och tiwæ
stadffester them: ieg wil ey liwæ,
cum tot a se concessis.

Særlesthis och til thenæ bøn:
aue maria, er afflad sckiøn
a concilio auionensi:
halfstredyæsyndhætiwæ daghæ for huer
vti en rosenkrantz som er,
sunt anni tot impensi.

Xv aar och xxx daghæ,
thettæ æræ gantzæ storæ gaffuæ,
gud wndhæ oss them at nydhæ:
at wi scullæ ther vti ey wansckæ,
tha haffuer ieg trycht thenæ bog paa Dansckæ
al tingæst [3]) vth at tydhæ.

Ther findes och nogher latinæ i bland
for klærckæ som thet forstandhæ kand:
thetthæ sckriffues til ether allæ samen,
Mænd, qwinder, swønæ [4]), møer och saa,
at i scullæ alle god lærdom faa
och bliffuæ met gutz søn. Amen.

[1]) i sist ɔ: tilsidst. [2]) for gammen, for Spøg, uden Hensigt.
[3]) al tingæst, alting. [4]) Swønæ, Svende, Ungkarle.

Bulla Confirmationis.

Sixtus, som widhæ gaar aff saffn [1]),
then fiærdhæ som kalles aff thetthæ naffn,
kundger thet nw swo widhæ
Huarledz franciscus foer til rom,
hanss høstrw margrethæ met hanum kom
alt i the samæ tidhæ.

Twsendhæ effther gudz fødzels aar
firæ hundredhæ och ix som sckreffuet staar,
ther til halffiærdesindz tiwæ:
Otthæ aar haffdhæ sixtus tha wæret paffuæ,
som frælstæ rodys aff twrkers plaffuæ,
thetthæ wil ieg icke liwæ.

The lodhæ tha paffuen thet forstaa,
at offuer britaniam ord gick fraa,
en læssning begynthæ the thæræ:
Om thet mathæ [2]) sckee met ræt och sckiæl,
aff hanum wildhæ the thet widhæ wæl,
them tychtæ thet waræ nymæræ.

Paffuæ sixtus gaff then hertug swar,
først spwrdhæ, huat then læssning war,
som han lod hanum forstandhæ,
Hwilken i britania war swo mær,
at han til rom war komen thær
swo langt aff synæ Landhæ.

Franciscus swaredhæ hanum met en tolk:
then læssning kalles swo blant myt folk
och øffuer brithanie righæ,
Vor frwes psaltheræ sæthes paa eth band,
thet bæræ the om theres halss och hand
och læssæ ther paa til lighæ.

---

[1]) Saffn, Sagn (som der vidt gaaer Sagn, Ny af). [2]) maatte.

Sixtus wordt aff hiarthet glad,
then psaltheræ hwer læssæ han bed och bad,
bodhæ ther och i andræ landhæ.
Han loffuedhæ then læssning met syn mwnd
stadffest at bliffuæ i samæ stwnd
mod wærdsens nød och wandhæ.

Ther til foregthæ han xv. aar
then afflad, som førræ giffuen waar
aff paffuer och biscoper fleræ,
Stadfesthæ han paa then samæ tijd
at sighes offuer wærdhen wiid:
huad kwndhæ han geræ meræ?

Hwo som hær noghet sigher imod
han faar thet næpt til siælen bod,
gudz wredhæ scal offuer hañum ganghæ,
Som lasther thet hær i scr̄effuet staar,
maledidelsæ aff paffuen offuer hañum gaar,
him̄erighæ scal han ey fanghæ.

Dux britanie Franciscus. Ducissa Margareta.

Myn hwg, myn acht, met allæ mynæ sindhæ
them sætther ieg til en werdug qwindhæ,
som er al himærighes æræ:
Ey klogh, ey wiis er iegh ther til,
ffuld saaræ ieg thet kæræ wil,
heñes lof til fullæ at bæræ.

Thi ingen ængel aff klar natwr
kan loffuæ til fuldhæ thet creatwr,
som Gud haffuer giffuet then æræ.
Hwn kalles i sckriffthen iesses riiss,
en poort er hwn for paradiiss,
maria mwnæ thet wæræ.

Noes arch lignes hwn och wed
for heñes faffræ dygd och seed,
som byllien ey kwndhæ brydhæ, Gen. VII.
En port kaller heñæ ezechiel, Eze. XLII.
en læffuækwlæ sigher daniel: Dan. VI.
the naffn maa hwn wæl nydhæ.

Eth mynster aff fielsbeen i salomons tijd
hwn maa wæl waræ, thi hun kom hyd III reg. X.
sampsonem mwnæ hwn spæghæ. Judic. XIV.
Amon mwnæ hun hænghæ ladhæ, Hest. IX.
thi hwn ydmyghed met sig hadhæ,
oss giordhæ hwn allæ til ræghæ.

Uy waræ aff træedt swignæ lenghæ Gen. III.
til absolon lod sig sielffuer hænghæ, II reg. XIII.
ioab halp til met allæ:
Olofernes haffdhæ oss lagt i twang, Judit. II.
oss halp ey graad, ey bøner, ey saug,
synæ trælæ mwnæ han oss kallæ.

Judit hwn tog hans eghen kniiff, Judit. xv.
hanss hoffuet hwg hwn fran hanss lijff
och frælstæ syt falk [1]) aff waadhæ.
Swo giordhæ maria then ædlæ mee,
halp oss at wij ey sculdhæ dee
for hwn er swld met naadhæ.

Gud fader sændhæ [2]) syn ænghel hijd Luc. i.
han kom til oss i naadhens tijd,
mariam mwnæ han gæsthæ:
Han spwrdhæ hēnæ adh om hwn war redhæ
gwddom̄en en mwghelig bøn at wedhæ,
om hwn kundhæ thet forlæsthæ.

Gud fader forsaa heñæ sielff met sig,
then hellighæ and giordhæ heñæ fruchtsomelig,
the gabriel til heñæ sændhæ:
then tiid gudz søn til heñæ foer,
som nu i him̄eriges høghed boer,
tha fick wor wsslighed ændhæ.

Han sagdhæ til heñæ met twcht och æræ:
thw scalt wor herres moder wæræ,
som bodher [3]) i him̄erighæ.
Inghen er fød eller fødes sckal
til thettæ kan kommæ vti thit tal
och inghen scal waræ thin lighæ.

Hwn swaredhæ met sckiæl til gabriels ord:
thet kan nept [4]) sckee mellem him̄el och iord,
sligt mwnæ ieg aldrig høræ
At noghet qwindfolk kan barn vndffaa
vthen mandz hielp, som ieg kan forstaa,
vthen Gud wil iærteghen gøræ.

---

1) Falk ɔ: Folk. Denne Skrivemaade findes her næsten overalt. (Folk S. 9). 2) Imperf. sendte. 3) bodher, for boer. 4) nept, neppe.

Til tig scal seghæ then helighæ and [1])
for thu æsth arons faffræ wand [2]) Num. XVIII.
som gaff aff sig syn grødhæ;
Hos ieroboels færth war iordhen tør, Judic. VI.
thu bliffuer en iomfrw sidhen som før,
thu føder hañum vthen al mødhæ.

En busck saa Moyses fuld aff ild Exod. IV.
aff hedhen fick han inghen spild [3]),
thet scalt thu wæl befindhæ.
Thu haffuer forhuerffuet met ydmyg twcht,
welsignet tha bliffuer thit leghems frwcht,
benedidhet offuer allæ qwindhæ.

Løwens mwnd tha brød hwn op Judic. XIV.
och tog then sødmæ vtaff then krop,
som sampson fordwm giordhæ:
som ichu foor met iezabel,
hwilken naboth lod sthenæ ihiel, IV reg. IX.
achab ey sielffuer tordhæ. III reg. XXII.

Hwn effhterffolgdhæ abymalech, Judic. IX.
hwilken som bleff en qwindes gech,
som thebes wildhæ breñæ.
En qwindhæ met en mægtugh steen
knwsedhæ hanss hoffuet, giordhæ hañum thet meen,
thet maa ieg sighæ met sennæ [4]).

Swo læggher maria dieffuelen ødhæ:
the, syndhen haffuer dræpt, resær hwn aff dødhæ,
han [5]) maa alt for heñæ wighæ.
Hwn er allæ meñiskes hielp og hop [6]),
som twinges effther wærdzens lop,
en drodning aff hiñerighæ.

---

[1]) And, Aand. [2]) faffræ wand, fagre Vaand, Kiep. [3]) Spild, Skade, Fordærvelse. [4]) met sennæ, med Sanden, med Sandhed. [5]) han ɔ: Døden. [6]) Hop ɔ: Haab; lop, Løb.

Ser thet maria for thin døyd, [1]
then hedher thu haffuer i hiñeriges frøyd,
thu hielp mig nu at raadhæ.
Thu wedst myn acht, hør nu myn røsth,
bedh mig aff hiñelsens høghed trøst,
ieg er nw stædt i waadhæ.

Fuldkomelighen scriffuæ eller talæ om tig,
vthen thu fuldkomelighen hielper mig,
worder [2] ieg at ladhæ faræ.
Regheræ myt sind, myt hiarthens grwnd,
ther [3] bedher ieg om i samæ stwnd,
met allæ ni ænglæ scaræ,

Som tig mwnæ tiænæ til ewig tiid,
ieg bedher tig, iomfrw, wænt tig hiid,
forhuerff mig aff gudz gaffuæ.
Frælsæ alle thinæ tiæneræ met thin bøn,
forhwerffuæ them sidhen ewindelig løn,
som hielp aff tig willæ haffuæ.

Fuldkomelighen er ieg en aff thee,
thet kærer ieg tig met hiarthens wee,
thin nadhæ lad offuer mig scinæ,
At ieg mathæ dichtæ eller talæ herom,
huarledes tith loff til wærdhen kom,
at loffues aff tiæneræ thinæ.

Hwilket Alanus klosthermand
lønlig aff thin godhet fand,
at thw en bøn wilt høræ.
The heñæ willæ læssæ met gudelig acht
wilt thu haffuæ kæræ aff al thin macht,
til godhæ wilt thu them gøræ.

---

[1]) Døyd, Dyd. [2]) wordher ieg at: i Stedet for: faaer jeg at lade. [3]) ther, for: det beder jeg om.

Uor frwes psalteræ, swo hedher then ben,
the hañum willæ læssæ, saa meghel len,
thet pressues i manghæ maadhæ.
Thet kan ey sighæs twsendhæ swsd
hwor iomfrw maria er them hwld,
hwn frælser them aff al waadhæ.

N o t a.

Nullus fratrum obligatur ad orandum psalterium virginis marie: nisi pura deuotione: sine quacunque obligatione ad pctm̃. Non igitur propter hoc oracula obligantia omittet. Uñ doctores suadent vltra necessarias oraciones habere privatas.

Caueant ergo sibi: predicantes psalterium virginis marie: quod non magis cupiant placere hominibus: quam animas saluare. Tales enim vt dicit Aug. non populis predicant: nec querunt fructum animarum: sed temporale lucrum. Non celestem gloriam: sed affectant mundi famam et substantiam.

Accipite hoc psalterium benedictissimum sanctissime trinitatis: gloriosequé virginis marie: tanquam archam noe mundum saluantem. Genes. septimo. Ut sic inter diluuia peccatorum ad montes veniatis sanctorum angelorum.

Attentio enim hic non est necessaria ad merendum. Quia hec oratio est libera, et potest orari ambulando, sedendo, stando, et omnibus modis quibus homo vult, addere, minuere, et diuidere partes ad placitum orantis. Etiam in omni tempore dici potest hoc psalterium. Quia non est de ecclesie mandato, sed de pura libertate.

Thet war en heberlig klostherman
Alanus de rupe swo hedh han,
en swort broder [1]) mwnæ han wæræ
Aff predichæ brodræ ordhen, som scriffthen tal om,
han ned aff landenæ til rostock kom
met boghelig konst och æræ.

Twsinnæ firæhundredhæ halffierdesindztiwæ
effther gudz aar, ieg wil ey liwæ,
tha theedhæ gud hañum stor naadhæ.
Aff maria sielff bleff han vdwold,
heñes loff at predickæ manghefold
for allæ som stædhes i waadhæ.

I siw aar war han freesthet fast,
Dieffuelen haffdæ snaræ paa hañum kast,
han achtedhæ hañum at swighæ.
Han bar sit raad til ihesum crist,
och til mariam, thet war wist,
han neddes fran hañum at wighæ.

Gud gaff hañum løckæ och hielp ther til,
for sandt ieg thet nw sighæ wil,
met maria mwnæ han talæ.
Hwn bad, han sculdhæ heñes psalteræ gømæ
at predickæ oc læssæ hañum eij forglømæ,
hwn wildhæ hañum wæl hugswalæ.

Hwn sagdhæ til hañum: tag theñæ ring
och predickæ thet allæ stæder omkring,
en gaffuæ wil ieg tig giffuæ,
Eth finghernæ aff myt eghet haar,
som obenbaræ i sckriffthen staar;
i fred scalt thu nw bliffuæ.

[1]) En Sortebroder ɔ: Dominicaner, hvis Klostre i Danmark kaldtes Sortebrødre Klostre.

Alane gør thet for myn twcht,
thu sckriffuer och sigher then storæ frwcht,
thennæ læssning haffuer at tydhæ:
at høghes vp er han wæl wærd,
thu kynd hannum baadhæ leeg och lærd,
lad tig thet eij fortrydhæ.

Hwo mig wil heddræ met theñæ bøn
met mig sckal han haffuæ ewig løn,
eth baand sckal waræ til redhæ
at sætthes nogræ steenæ vpaa,
nogræ storæ och sommæ smaa,
slig æræ sckal han mig weedhæ.

Hwndredhæ och halfftrediæsindztiwæ
scullæ stenenæ waræ, the kwndhæ wæl dwæ,
til lighæ sckalt thu them føghæ [1].
En stoer steen sæth mellem hwæriæ tij,
swo rættheligen scalt thu tælghæ [2] them ij
och lad tig ther met nøghæ.

Aue maria læsſ paa de smaa,
hwilkæ som syst paa bondhet mwnæ staa,
for twcht och heder och ære,
Som mig war weet aff Guddoms grwnd,
then tijd och i then samæ stwnd
ieg sculdhæ gudz moder wæræ.

Mig heddræ nu allæ ix ænglæ koor
for christus ihesus til mig foor,
som hiñeriges keyserindhæ:
Myn glædæ kan inghen mandz twnghæ vdtryckæ,
aff mig haffuæ alle gudz helghen lyckæ,
then meræ met then mindhæ [3].

[1]) føghæ, føie; at føie Stenene til Lige ɔ: sætte dem sammen, eller i rigtig Orden. [2]) tælghæ er vel ikke andet end tælle, numerare. [3]) mindhæ ɔ: mindre. (Isl. minni).

Jeg er then soel som altiid skiin,
thet wand som Gud wændhæ om til wiin,
paradises rinnendhæ kældhæ.
Hwad ieg wil gøræ paa himel och iord
then macht staar altiid til mynæ ord,
gud haffuer giffuet mig stor wældhæ.

Om thu waræ dømt til hælffuedes grwnd
och schuldhæ ther need i samæ stwnd,
wildhæ thu tig til mig wændhæ,
Jeg kan tig rædhæ fran pynæ och nød,
thu scalt ey freesthæ then ewighæ død,
myn nadhæ wil ieg tig sændhæ.

Allæ the ting som Gud haffuer skapt
scullæ førræ forgaas och bliffuæ fortapt,
end noghen aff tiænerær mynæ,
som læss myn psalteræ met gwdelig agt,
scal bliffuæ fordømpt, som ieg haffuer sagt,
for brødhæ eller synder synæ.

Thi raadher ieg allæ baadhæ storæ och smaa,
myn psalteræ ladher ether ickæ vndgaa,
haffuer hanum i ethers gømæ [1]):
Værer hanum hoss ether met twcht och æræ,
I som willæ mynæ tiæneræ wæræ,
thettæ raad scullæ i ey glømæ.

Verba Marie ad Alanum.

Si aliquis peccator esset in tantis peccatis inuolutus, quod omnes sancti peterent vindictam super eum: Ego tamen mallem potius audire eum quam omnes sanctos, si psalterium meum legeret, quamvis peccator esset.

---

[1]) gømæ, giemme; ligesom glømæ, glemme.

Item. Potius vellem dimittere omnem ſanctitatem et honorem in celo, et habitare in terra in corpore ſuſtinendo omnes penas quas in paſſione filii mei ſuſtinui: quam pati quod unus de pſaltibus meis deuotis deberet damnari.

Item. Potius in terra habitare mallem cum draconibus et ſcorpionibus, ſerpentibus et omnibus nociuis beſtiis in terra exiſtentibus: quam derelinquere unum de ſeruitoribus meis, pſalterium meum deuote legentibus.

Item. Si filius meus clauſisſet celum vni de ſeruitoribus meis, in pſalterio meo michi ſeruiendo, minando et iurando quod non intraret illud: Mallem potius impetrare ei apud filium meum dilectum ut conderet ei aliud nouum celum, quam damnaretur in infernum.

Item dixit beata virgo Alano: Unumquodque verbum pſalterii iſtius eſt precioſius mundo si esſet plenus auro. Et quocienscumque aliquis legerit hoc pſalterium, offert Deo et michi plusquam multos mundos plenos auro. Labor meus hic eſt continuus, quod intrabo quotidie purgatorium, pro liberandis animabus ſeruitorum meorum.

Nota.

Item. Legentes roſarium meum debent conſequi ſufficientiam in temporalibus, ſcilicet victum et veſtitum, honorem et fauorem, dignitatem et longitudinem vite in preſenti, et viſionem virginis marie in morte. Euaſionem penarum infernalium, et ſolacium ciuum ſupernorum.

Haffdhæ thu thet giort met thin utwcht
at Gud for tig haffdhæ hiṁelen lwcht,
at thu sculdhæ tijd ey koṁæ:
Haffdhæ han stadfæst thet met syn eed,
ieg kan thet wændhæ, som han wæl weed,
mynæ tiæneræ til hielp och froṁæ [1].

Før then sculdhæ bliffuæ fordempt met allæ,
om Gud mwnæ mig syn moder kallæ,
ieg sætther mig mellom them baadhæ,
Och bedher at han en hiṁel gør ny,
som han haffuer sckapt baadhæ iord och sky,
swo frælses mynæ tiæneræ aff waadhæ.

Haffdhæ noghen sig swo i syndhen wændt,
at han for Gud ey waræ kændt,
Gudz helghen badhæ offuer haṅum plaffuæ:
Uildhæ han myn psalteræ læssæ met sckiæl,
for twang wil ieg haṅum hielpæ wæl,
Gudz wænsckaff sckal han haffuæ.

Al then hedher som til kan wæræ
och mig er weedt i hiṁeriges æræ,
wil ieg før ladhæ faræ,
Och sidhen i wærdhen blant meṅiscken boo
blant dragher och ormæ taalæ megel wroo,
mig sielff wil ieg ey sparæ:

Før hælffuedhæ sckal faa nogher mand
eller qwindhæ, som psalteræ læssæ kan,
thettæ scullæ i allæ mærckæ.
Swo sagdhæ maria som sckreffuit staar,
møghet got for haṅum til wærdhen gaar
blant herrer och førsther och klærckæ.

[1]) frommæ, Gavn, Nytte.

Jeg haffuer en psaltheræ kæreræ end gwld
om thu gaffuæ mig al wærdhen swld,
ther til och dyræ steenæ.
Myn heder och frygd fornygħes [1]) ther met
nar thu hañum gwdelighæ fører aff stæd,
thessæ ord scalt thu gøræ meenæ [2]).

Omnis scriptura divinitus inspirata utilis est ad docendum: ad arguendum: ad corripiendum et ad erudiendum II. thimot. III. Sic psalterium virginis gloriose docet ignorantes: arguat negligentes: corripit delinquentes: et erudiat penitentes.

Uilt thu haffuæ frygd i hiñerighes æræ,
theñæ psaltheræ scalt thu hooff tig bæræ.

Gøm thettæ baand, och bliff met fred,
som tørfft war ffrwes wænsckap wed [3]).

Thettæ baand, thet sckalt thu bæræ,
wilt thu met iomfrw maria wæræ.

Bær thettæ baand alt paa thin hand,
tha gømer maria tith liiff och and.

Uilt thu wæræ gømt fran dieffuelsens swig,
tha bær thettæ baand altiid hoff tig.

Om Dieffuelen scal tig ickæ swighæ,
lad thettæ baand ey fran tig wighæ.

Bær thettæ baand alt om thin arm,
tha gømer thet tig fran synd och harm.

---

[1]) fornyes. [2]) meenæ, almene, almindelig bekiendte. [3]) Som tør vor Frues Venskab ved ɔ: som behøver det.

Met thettæ baand tiæn marie mes,
tha hielper hun tig nar thu scalt dee.

Haff thettæ baand och giem thet wæl,
tha gømer marie baadhæ liff och siæl.

Bær thettæ baand for marie schwld,
tha worder hwn tig baadhæ blijd och hwld.

Uilt thu haffuæ gaffn til lijff och siæl,
tha gem war frwes psalteræ wæl.

Nota.

Uerificetur materia iob v. ad istam materiam. In duodecim tribulationibus liberabit te: et in tredecima non tanget te malum. In fame eruet te de morte: et in bello de manu gladii. A flagello lingue absconderis: et non timebis calamitatem cum superuenerit. Flamme et flumina non nocebunt tibi: In vastitate et fame ridebis: et bestias terre non formidabis. Contra fulgura et tonitrua munitus eris, bestieque terre pacifice erunt tibi. Multiplex erit semen tuum: et messis tua copiosa. Ingredieris in habundantia sepulcrum tuum: et ab inimicis tuis non formidabis. Multiplicentur anni vite tue, & cum gloria suscipitur a te anima tua. Ecce omnia predicta inuestigauimus ita esse completa per psalterium virginis gloriose. Si itaque cupis consortium virginis marie: hec sedula mente pertracta.

Første scalt thu merckæ aff baandzens dygd,
som thu scalt bæræ met glædæ och frygd
omkring tig som en kronæ:
Met baandhet och the hundredhæ steenæ
betegnes then glædhæ, som ieg haffuer eenæ
øffuerst vti himmeriges tronæ.

Hwo thet wil gudelighen bæræ hooff sig,
han scal regheræ och wæræ hooff mig:
thet scal hanum komæ til fromæ.
Ey ild, ey wand, ey swærd, ey knijff Isa. XLIII.
scal sckadhæ thet menisckæ til sith lijff,
ey eedhær [1]) scal til hanum komæ.

Ey oermæ, ey dywr, ey wlff, ey hwnd,
scal sckadhæ thet menisckæ nogherlwnd
ey nogræ menisckæ wredhæ:
Ey dieffuelen, som fordømder er,
kan hanum ey [2]) sckadhæ som baandhet bær
slig æræ wil gud hanum wedhæ.

Ey toordhen, ey liwngild, ey nogher gast,
ey fattigdom, ey wærdseus last
scal sckadhæ hanum noghet met allæ.
Han sckal bewares dag och nath,
och sckal hanum inthet wordhæ fath,
i syndhen scal han ey fallæ.

Han scal och faa sith daglighæ brød,
for møghet sckal han ey freesthæ nød,
hanum scal och inghen swighæ.
I strijd kan then ey slaes ihiel,
thet baand gømer baadhæ liiff och siæl,
lad thet ey fran tig wighæ.

Thu tørfft [3]) ey blwes, i huo thu æst,
huad hælder thu æst mwnch eller præst,
war frwes psalteræ at bæræ:
Uyndt [4]) hanum om thin hals och hand
alt som thet waræ eth silkæ band
tig sielff til heder och æræ.

[1]) Edder, Gift. [2]) ey er gientaget blot ved en Skriv- eller Trykfeil. [3]) Du tør ei (ɔ: har ei nødig) at blues ved. (s. Glossariet). [4]) Uyndt ɔ: vind, af v. vinde.

The godhæ qwinder, som børn scullæ fødhæ,
frælses aff twang och leghoms mødhæ,
willæ the then psalteræ nydhæ.
Til mariam scullæ the stadighen fly
i swodan wee och hiarthens kny,
ræddning scal them ey trydhæ.

N o t a.

Legitur in materia Alani super psalterium virginis gloriose: q. 5. Quidam sacerdos et decanus in Pichardia, qui semper hoc portabat et predicabat in omni sermone. Cui cum quidam docti magistri interrogarent: Cur, cum esset magister in theologia et peritus in omni scientia, semper de marie psalterio predicaret? Quibus ille respondit: Et vos, quare omni die comeditis et bibitis de meliori, & induamini semper? Responderunt: Quia sunt necessaria nature. Ille inquit: Si non vereamini semper comedere & bibere &c. Nec ego verebor semper portare et predicare illud, ex quo habebo panem vite et potum salutis eterne, vestimentum gratie, et palacium glorie. Sicque confusi sunt et conuersi.

Eth miracķel.

I ostiæ war en klosthermand,
iohannes de riga swo heed hand,
en biørn wildhæ hañum forthæræ.
Han kasthæ hanss baand strax for hanss mwnd,
then biørn han dødhæ i samæ stwnd,
swo mwnæ han hañum forfæræ.

Eth andhet miracķel.

En pighæ war i østhærighæ,
for inghen mand tha wildhæ hwn wighæ,
i hennæ waræ diefflæ fleræ.

The ladhæ [1]) thenæ psalteræ paa henes qwid,
the diefflæ ropthæ ther ynckælighen wid,
the sckaddhæ henæ aldrig meræ.

Jeg beder ether for wor frwes æræ
at i ethers salk thenne psalteræ læræ,
sielffuæ scullæ i hanum ey glemæ.
Gud frælsær ethers siæl fran [2]) ewigt wee,
ethers liff bewares, thet scullæ i see,
thessæ ord them scullæ i gemæ.

I haffuæ nw hørt aff baandzens dygd,
som i scullæ bæræ met hiarthens frygd,
willæ i marie tiænæ.
Til andhen ting wil ieg nw gaa,
som paa en rosenkrantz mwnæ staa,
ffæm storæ mærckæ steenæ.

Then førsthæ steen.

Then førsthæ steen scal waræ rød:
ther met betegnes cristi død,
hanss pynæ och storæ plaffuæ.
Hanum sæth vti thin hiarthens grwnd,
baadhæ nw och siden i hwerghæ [3]) stwnd,
om thu wilt himerighæ haffuæ.

See fran hanss hoffuet och til hanss food,
ther aff giød han sith dyræ blood
for thinæ synder manghæ.
Huar ynckælighen han paa korset stood,
then tiid han sig swo pynæ lood
och dødhen mwnæ til hanum ganghæ.

---

[1]) lagde. [2]) fran, (fra) som det Sv. från. [3]) hwerghæ, hver. (Sv. hvarja).

Han ropthæ tha aff hiarthenswee:
O alt myt falk, i mwghæ mig see,
huad kan nw waræ myn lighæ?
Besckoder ether sielff, huad i haffuæ giord,
met tænckæ, met talæ, met gerning eller ord,
then fattughæ met then righæ.

Han hængdhæ paa korset bleeg och rød,
for tig leed han then storæ nød,
met geysler wort han slaghen.
Han hængdhæ och mellom wæder och iord
som alt sckob [1]) met synæ gwddoms ord,
bespotthet, forsmaaet och naghen [2]).

Han sagdhæ: maria, see nu thin søn,
som thu føddhæ baadhæ klar och sckiøn,
besckodhæ hañum wæl til lighæ:
Hær hængher tyt kød, tyt eghet blod,
hanss eghenæ creatwræ æræ hañum e mod,
han maa nw fran tig wighæ.

O meñisckæ som haffuer liiff och siæl,
besckodhæ och læss theñæ steen fuld wæl,
huad sorg war mellom them baadhæ.
Then tijd hwn saa syn søn swo henghæ
och wisthæ han kwndhæ ey leffuæ lenghæ,
hanss lijff stod tha i waadhæ.

Aff arbeygd war han gantzæ tørst,
thi ropthæ han: giffuer mig drickæ først,
myn krop twinges nw til dødhæ.
Iodwt offuer wærdzens nød och wee,
at meñischens øghenæ wildhæ thettæ see,
at gud sculdhæ taalæ slig mødhæ.

---

[1]) sckob, imperf. for skabte. [2]) naghen, nøgen. (Sv. naken).

Han herdhæ the wethæ hañum spee och spot
huilkæ han hafdhæ giort meghet got,
han sckiøthæ thet ey met allæ.
The blandedhæ tha fuld beesck en sckaal,
och wildhæ forderffuæ hans lijff och maal
met mirra och ædickæ och gallæ.

Jordhen sckalff baadhæ hist och hijd
strax vti then samæ tijd,
soolen lod aff at sckinæ:
Steenæ ginghæ samen baadhæ storæ och smaa,
flepæ end tha hoes korset laa
for ihesu død och pinæ.

Han ropthæ: myn gud hwi glømer thu mig,
haffuer ieg mig noghet forsømet mod tig,
hwi hielper thu ey at raadhæ?
Al wærdhen er mig nw i mood,
wilt thu thet, kant thu raadhæ bood,
wy bliffuæ yw samen baadhæ.

Synæ blodughæ øgnæ slog han op,
besckoddhæ [1]) och saa syn ynkælighæ krop,
swo saaræ mwnæ han grædhæ.
I blod, i wand, i drøffuelsæ, i nød,
i sorg och swch, før han leed død,
mwnæ han sig alt i wædhæ.

Paa korset saa han tha dieffuelen staa,
han wildhæ hanss siæl baadhæ fanghæ och faa:
huar mwnæ hañum ther om tyckæ?
I faders macht gaff han syn and,
och løsthæ swo allæ syndzens band,
oss allæ til hielp och lyckæ.

---

[1]) beskuede. Imperf. af beskodhæ. (Sv. skåda, beskåda).

Swo scalt thu læssæ then førstæ steen,
gud giffuer tig leckæ och aldrig myeen,
met swch och sorg til lighæ.
Thu reenses baadhæ aff synd och sorg,
før thu komer paa wor herres torg
han giffuer tig himerighæ.

Then andhen steen.

Then andhen steen læss tit och fast,
thet er thin synd, thin sckam och last,
han scal haffuæ manghæ lydhæ.
Sæt hanum paa bondhet wæl i law,
och tænck hanum offuer baadhæ nath och daw,
wilt thu gudz wænsckaff nydhæ.

Syndhen gør menisckèn blind och lam,
forhuerffuer gudz wredhæ och wærdzens sckam,
then beesckæ hælffuedes pynæ:
Hwn smagher fuld sød vti thin mwnd,
for henæ stwnder thu til hælffuedes grwnd:
swo lærer gud tiænèræ synæ.

Hwn røffuer fran tig baadhæ lith och stort,
thet thu haffuer foræ tith himerighæ giort
met fasthæ, met bøner och gaffuæ.
Hwn gør tig wslig och fattug saa
at thu kant ey gudz nadhæ faa,
hwn giffuer tig hælffuedes plaffuæ.

Tog [1]) gud haffuer giffuet tig liiff och and,
nar thu tig binder met syndzens band
han wil tig inthet sckiødhæ.
Tha tagher tig dieffuelen i syt wold,
i ondsckaff ledhær han tig mangfold,
swo gældher [2]) thu thinæ brødhæ.

[1]) Tog, dog, enddog, endskiøndt. [2]) gielder, betaler.

I hælffuedes ild stopper han tig ned,
hwar ynckælighen giffuer sig siælen wed,
hwn kan thet inthet boodhæ.
Hwn maa alt fram, tog hwn ey wil,
syndhen heñæ wed sit hiñerighæ sckil,
tog allæ gudz hælghen ther stodhæ.

Syndhen gør siælen ildhæ saar,
ther foræ fælder thu ræt ey eth taar:
huar wilt thu meñisckæ bliffuæ?
Tænck paa at thu æst sckrøbelig
och læg then ieñerlighæ synd fran tig,
thu kant ey længhæ liffuæ.

Thin vngdom haffuer thu ildhæ forkast,
met slemmæ synder och wærdzens last,
i alderdom wilt thu bødhæ.
Lad faræ then tanckæ, thet kan ey sckee,
thyn krop twinges tha met møghel wee,
dødhen wil tig tha hødhæ.

Alderdom koñer met sorg och wærck,
thin krop han bliffuer ey længher stærck,
thet scalt thu wel befindhæ.
Thu twinges tha baadhæ hist och hijd
for thu til wærdhen haffuer sæt thin lijd,
met allæ thinæ sindhæ.

Al wærdhen wilt thu nw twinghæ vnder tig
met synd och sorg, met falsck och swig,
thu myeent [1]) thet scal swo standhæ.
Ney, ney, sigher alderdom, lad ey saa!
lad faræ then acht, thu maat alt gaa
aff wærdhen met sorg och wandhæ [2]).

[1]) Du mener, det skal saaledes bestaae, vare ved. [2]) Vaande.

Thet godtz, som thu til samen slaar,
thu wedst ey hwo thet effther tig faar,
thet gør tig sorg och mødhæ.
Then tig inthet got haffuer giort,
han tagher tith godtz, baadhæ lidhet och stort,
nar thu scalt gaa til dødhæ.

For gud maat thu thet saaræ kæræ,
at thu scal swo tith godtz forthæræ,
thu kant thet ey at [1]) nydhæ.
Forthi sigher Fridanck met grædendhæ taar,
som i hanss bøgher sckreffuet staar,
thet mwnæ myt hiarthæ brydhæ:

Godtz ieg i wærdhen sanckæ wil,
herræ gud, hwem mwnæ thet høræ til,
met synd och sorg och mødhæ?
Thet stander ey meræ til myt bwd [2]),
end ieg forthærer och giffuer gwd,
nar ieg scal gaa til dødhæ.

Syndhen gør siælen twng som steen,
sckil heñæ fran gud, gør heñæ thet myeen;
thu sckiøder ræth inthet then faræ,
at thu æst bondhen til hælffuedes nød
om thu i syndhen bliffuer død,
at syndhæ wilt thu ey sparæ.

Gudz ord holder thu for spee ock spot,
at syndhæ tyckes tig waræ møghet got;
betænck om thet er froñæ.
For syndzens sødmæ, som tig er kær,
gudz wrag och wredhæ er ganzæ nær
til tig fuld snart at koñæ.

---

[1]) at ɔ: ad. Nyde ad eller adnyde noget. [2]) Der staaer ei mere til min Raadighed, end (hvad) jeg fortærer og giver Gud.

Thu myent, hofferdighet staar tig wæl,
ther met forderffuer thu liiff och siæl,
thet wilt thu icke skiødhæ,
at thu scalt faræ som lucifer foer,
som nw met fleræ i hælffuedhæ boer,
taalæ twang och sorg och mødhæ.

Thinæ klæder scullæ nw waræ brwnæ och blaa,
hwilkæ thu huær dag i scalt gaa,
the haffuæ fuld manghæ lydhæ [1]).
Baadhæ stackedhæ och snæffræ lader thu them sy,
swo wæl the gamble som the ny,
thu sigher thu maat them nydhæ.

Haffuer thu icke hofferdighet i tith sind,
huad helder thu æst mand eller qwind,
thinæ klæder maat thu nydhæ.
Effther thin stadt [2]) bær sølff och gwld,
syndhæ ey mod gud, han worder tig hwld;
thynæ klæder met manghæ lydhæ,

Thyn sidhæ swantz [3]), tith krwsedhæ haar
maat thu wæl nydhæ, som screffuet staar,
syndhen scalt thu bort kasthæ.
Tyt godtz och peñinghæ maat thu haffuæ,
til kroppen mwgelighæ godhæ daghæ,
thynæ fredaghæ scalt thu fasthæ.

Thyn søndag holt hællig, som thu bæst kant;
far ey met swig och ey met tant,
thit scrifftthemol scalt thu gøræ.
Sig fram thin synd met swck och graad,
aff Gud fangher thu tha trøst och raad,
thyn røst wil han tha høræ.

---

1) Lydæ, pl. af Lyd eller Lød ɔ: Farve. 2) Stadt, Stat ɔ: Stand. 3) Dit side Kiortelslæb.

Gør sidhen for syndhen plicht och bood,
tha worder tig gud baadhæ blijd och good,
met bønær och fasthæ och plaffuæ [1]).
Til kircken scalt thu idelighen gaa,
the fattughæ meñisckæ ey forsmaa,
wilt thu gudz wensckaff haffuæ.

Thindhæ [2]) thyn tyendhæ met ræt och sckiæl;
gøm theñæ artickel och mærck hañum wæl,
om thu wilt fly gudz wredhæ,
giff hañum [3]) thyn kirckæ, och sidhen thyn præst,
huad sckickelsæ thu i wærdhen æst,
lad them hañum fanghæ til redhæ.

Af thet tig gud aff iordhen giffuer
tynder thu ey wæl, fordømpt thu bliffuer,
gudz wrag scal offuer tig ganghæ.
Uilt thu ey tyndhæ ræt som tig bør,
thu bliffuer en stymper som thu wast før,
gudz plagher scalt thu fanghæ.

Thynæ øgh, tyt fææ, thynæ swijn, thynæ faar
scullæ døø fran tig, som sckreffuet staar,
som thu scalt tig aff fødhæ:
Thyn iord scal ey giffuæ aff sig korn,
tith arbeygd wændes til titzel och torn,
gud tagher fran tig syn grødhæ.

Thyn krop scal taalæ baadhæ iemmer och wee,
at allæ wsywn paa tig scullæ see [4]),
ey scalt thu frammermeræ komæ.

[1]) Denne Linie hører i Meningen ikke til den nærmest foregaaende; men til den første i Strophen. "Giør siden Pligt og Bod med Bønner" o. s. v. [2]) Tiende (verb.) din Tiende. Det første, eller begge, udtaler Almuen endnu tinde. [3]) ɔ: Tienden. [4]) At Alle skulle see Usyn paa dig (ɔ: et slet, bedrøveligt Syn).

Tog thu arbeygder dag och nat,
al wærdzens læckæ gaar fran tig plat,
inghen ting kommer tig til frommæ.

Thet thu wilt ey gud rættheligħen giffuæ
hoos wærdzens høffdinghæ scal thet bliffuæ,
thu scalt thet sielff forkasthæ,
Enchten met mandslæt eller met hoor [1]),
eller thu fortrycker then hooff tig boor,
eller noggræ høffdinghæ lasthæ.

Thu giffuer logh [2]) for en føghæ ting,
thet høres nu allæ wegnæ om kring
met falsk och swig til lighæ.
Then logh hwn fældes met ræt och skiæl,
see til om thu haffuer sooret wæl,
aff landenæ scalt tu wighæ.

Eller thu scalt bødhæ liit och stort
forti thu haffuer tha ildhæ giort,
thit godtz gaar tig aff hændhæ.
Swo fangher thu twang och wedermod,
at inghen thyn wæn kan waræ tig god
i huart thu mwnæ tig wændhæ.

Then deel ey Gud aff tig kan faa,
han scal allighewel fran tig gaa,
tog thu haffuer hannum i gømæ.
Thu swigher thyn Gud, thyn eghen siæl,
nar thu thyn tiendhæ swo hooff tig hæl,
wor herræ wil thet ey glømæ.

1) Du skal forkaste (tilsætte) din Formue, ved Følgerne af, eller ved at bøde for de her og hernæst opregnede Forbrydelser.
2) give Lov ɔ: giøre Ed i Retten. ("Den Lov hun fældes" ɔ: Eden kiendes at være falsk).

Han wil thet heffnæ paa lijff och siæl
for thu gør hañum ey ræt, ey sckiæl,
met plaffuer wil han thet pinæ:
Al wærdzens glædhæ scal wighæ fran tig
forthi thu tiender falsckælig,
i hælwedhæ scalt thu hwinæ.

Hwndredhæ och halfftrediæsinztiwæ
scal then taalæ pyner, ieg wil ey liwæ,
som wil ey tiendhæ met rætthæ
aff al then deel, som gud hañum and [1]),
han haffuer forhuerffuet paa land eller wand,
hær kan rætt inghen mod trætthæ.

Then tiendhæ deel, som gud tig lær [2]),
bør tig at tiendhæ i huad thet ær,
huad naffn som thet kan neffnes,
aff øg, aff faar, aff swyn, af frwcht,
som gud giffuer tig aff iord och lwcht [3]);
eller thet scal saaræ heffnes.

En wræt tienderæ scal sckiændzel faa,
han scal bagbondhen paa dom̃en staa,
slig blwsel scal han haffuæ,
At allæ creaturæ, som gud haffuer scapt,
scullæ thet tha see, han bliffuer fortapt
i hælffuedes ild och plaffuæ.

Enchten scullæ tiwffuæ stiælæ thet fran tig,
som thu holder swo met falsck och swig,
eller ildhen scal thet brændhæ:
Eller syø och sand scal thet forhæræ [4]),
thet som thu achter sielff at thæræ,
thu kant thet ey vndwændhæ.

[1]) and, ɔ: undte. [2]) lær, lærer, eller laaner? (som i Jylland).
[3]) Lust. [4]) ødelægge. (T. verheeren).

Thynæ børn scullæ gaa stackarlæ gang,
al wærdzens tijd scal waræ them lang
met trældom och met mødhæ:
The scullæ och ledhæ dag och nat
effther the ting, som them er fat,
til the scullæ gaa til dødhæ.

Thyn søn scal stiælæ och hænghes op
och lidhæ slig haanhed til syn krop,
thynæ wænner scullæ fran tig ganghæ.
The thu tilforn haffuer wæl mod giord,
the trøsthæ tig ey tha met eth ord,
sligt wedermod scalt thu fanghæ.

Mærck thennæ artickel och wær rætwijs,
gud giffuer tig løckæ och wærdzens prijs,
thet scal tig fuld wæl ganghæ.
Allæ the ting, som thu slaer paa,
the scullæ wel effther thyn wilghæ gaa,
gudz wænscaff scalt thu fanghæ.

Then trediæ steen.

Then trediæ steen, paa baandhet staar,
aldrig aff thyn amyndelsæ gaar,
wilt thu hañum fuldelighen mærckæ.
Han scal waræ soort och ildhæ sckapt,
mærcker thu hañum ey thu bliffuer fortapt,
ther sckriffuer aff [1]) wiisæ klærckæ.

Ther met betegnes then haardhæ død,
then storæ wee, then iemmerlighæ nød,
som kroppen taal tha met mødhæ:
Senær och aadrer ræckes tha paa lang,
i alla ledemod staar wee och twang,
mod [2] kroppen scal gaa til dødhæ.

[1]) Deraf (ɔ: derom) skriver vise Klerke. [2]) mod (den Tid da).

Alt meñisckens blood forwandler seg,
then førræ [1] war rød, han worder tha bleg,
han tagher tha til at swedhæ.
The leñær, som førræ waræ faffræ at see,
for the twinghes tha met siwghæ och wee,
the wordhæ tha allæ ledhæ.

Tha sckelffuer baadhæ fødher och hænder,
mwndhen obnes, samen gaa thynæ tænder,
for kroppen wil sig tha giffuæ:
Tha giffuer sig siælen, wack och wee,
hwn scal then grwmmæ dieffuel see;
huar mwnæ hwn tha scullæ bliffuæ?

Hwn seer thynæ synder storæ och smaa,
met hwilkæ hwn scal for doñen gaa,
aff sorg mwnæ hwn sig weenæ.
Her bliffuæ igeen baadhæ fæsthæ och borghæ,
som thu haffuer bygd met synd och sorghæ,
syælen far bort alleenæ.

Kroppen, som hær haffuer waret glad,
han giffues tha iordhen til ormæ mad,
iordhen scal hañum forthæræ.
Thynæ frænder slides om godtzet fast
nar kroppen er i graffuen kast,
thet maat thu saaræ kæræ.

Thu haffuer ey sielff got for tig giort,
thet thu hær leffuer, nyder thu ey stort,
hvi seer thu tig ey faaræ? Nota. Mærck.
Sckifft sielff thyt godtz mædhen thu æst til,
forsant ieg tig thet raadhæ wil,
ellers thu gør som en daaræ.

---

[1]) den, som før var.

Nar sycælen gaar vtaff thyn mwnd,
ihesum seer hwn i samæ stwnd,
som han war pynt til dødhæ.
Jodut! huad sorg til hennæ gaar,
huar ræd hwn tha for hañum staar,
at swaræ synæ brødhæ.

Gick hwn aff wærdhen i nadhens tijd,
tha seer hwn ihesum glad och blijd
sig sielff til møghel fromæ:
Met allæ gudz hælghen faar hwn løn
for hwn tiænthæ marie met syn bøn,
til himerighæ scal hwn komæ.

Er hwn i dødelighæ synder død
i hælffuedhæ taal hwn ewig nød,
met dieffuelen scal hwn faræ.
Aff pynær och nød, heñæ faaræ staar,
tyckes heñæ en stwnd waræ twsendhæ aar
at waræ blant diefflæ sckaræ.

J swodant wee och hiarthens kny
wildhæ hwn tha gernæ fran dieffuelen fly,
thet kan ey sckee met lighæ.
Offuer heñæ haffuer Gud giffuet døtzens dom,
for hwn met syndhen aff wærdhen kom,
hwn kan thet ey vndwighæ.

Uildhæ allæ gudz hælghen met grædendhæ taar
bedhæ for en siæl, som screffuet staar,
och fældhæ blodighæ taaræ:
Er hwn i dødelighæ synder død,
heñæ frælstæ the ey fran helffuedes nød,
og pyner, som heñæ staar faaræ.

Nar siælen seer thet maa nw wæræ,
at hwn syt himmerighæ scal ombæræ
och faræ met diefflæ ledhæ:
Hwn bander then Gud, som hennæ scaab [1]),
som hennæ gaff liiff och and och daab:
"Gud wordhæ them allæ wredhæ,

Som mig haffuer afled til wærdzens nød,
ieg scal nw taalæ then ewighæ død,
myn fader och myn moder,
Jeg biwder nw allæ godhæ nat,
for mig er glædhen wordhen fat,
myn søster och min brodher.

Thet war fuld ildhæ at ieg wort qwig,
for Gud han haffuer forbandhet mig:
Jodut offuer swodan mødhæ!
Jeg scal alt brændhæ vti hælffuedes grwnd,
baadhæ dag och nat och tijd och stwnd,
til kroppen staar vp aff dødhæ.

Sidhen scullæ wij baadhæ samen igeen
til ewig plaffuæ och hælffuedes myeen,
wor pynæ fangher aldrig ændhæ.
Met nød och twang och hælffuedes ild
i pynæ, som er mangfold och gild,
scullæ vij off samen wændhæ."

O mennisckæ, som er sckapt aff iord,
læg paa tith hiarthæ thesse græselighæ ord,
reed tig mod døtzens kommæ.
Met swck och graad och sckriffthæmaal,
før dødhen sckiæncker tig syn beesckæ sckaal:
swo lønlighæ æræ gudz dommæ.

---

[1]) skaab, impf. for: skabte; ikke blot for Rimets Skyld; det forekommer oftere nedenfor.

Læss thennæ steen i allæ tidhæ
tha maat thu dødhen hiemmæ bidhæ,
tig sielff mwnæ thu ey sckiødhæ:
Tig fylg ræt inthet aff wærdzens ting,
tog thu strygher nw al wærdhen omkring,
nar thu scalt gaa til dødhæ.

Then fiærdhæ steen.

Then fiærdhæ steen, som baandhet bær,
gudz dom och hælffuedes pynæ thet er,
han scal waræ bleeg met allæ
och brændhæ noghet som en glød,
for twang och pynæ met sorg och nød,
som gud wil tig tilkallæ.

Jeg sigher tig, meñisckæ, thet ieg weed,
mærck thet nw met stoer taalighed,
sæt thet i thynæ gømæ.
Thessæ ord, som ieg tig nw wil syæ,
for tig maa ieg them ickæ tyæ,
them scalt thu aldrig glømæ.

Tog thet er swaart at thenckæ paa,
huorledes thu scalt aff wærdhen gaa,
wilt thu thet achtæ och sckiødhæ,
Thet gør tig møghet meeræ wee,
thu scalt then grwmmæ domeræ see
och swaræ for thynæ brødhæ.

Nar teghen æræ skedhæ i maanæ och sool,
tha sætther wor herræ syn domstool,
oss wil han faaræ sig kaldhæ:
Falcket rober tha met theris talæ
til byerghæ oc iord och dywbæ dalæ:
i scullæ nw paa oss faldhæ.

Hær stwnder nw til en ynckælig tijd,
for domeren han wil kommæ hijd
och dømæ oss allæ til lighæ:
Uij scullæ hanum met woræ øgnæ see,
wij mwghæ allæ grædhæ och icke lee,
hanum kwnnæ wy ey vndwighæ.

Tog scalt thu mærckæ, som screffuet staar,
at stoer nød offuer wærdhen gaar
før Gud wil menescken dømæ,
met twang, som sees paa himel och iord,
som gud sagdhæ met synæ egnæ ord, Luc. xxi.
thet maa ey gaa aff glemæ.

Fæmthen teghen scullæ scee swo stærckæ,
at allæ meniscæis hiarther mwghæ wærckæ
och grædhæ blodighæ taaræ iheronymus.
For nød wy scullæ paa iordhen see,
som gud wil oss tha allæ thee
aff nød som oss stander faaræ.

I huart wy oss i wærdhen wændhæ,
tha faar wor wslighet aldrig ændhæ:
huad worder tha til raadhæ?
Gud wil oss allæ for sig stæffnæ
offuer siæl och krop wil han tha hæffnæ,
for the haffuæ syndhet baadhæ.

Uandhet aff strandhen scal løffthæ sig op, I.
thet maa alt see then wslæ krop,
eth døyen [1]) scal thet swo standhæ
xl. alnæ offuer høgestæ trææ:
tha sænckes baadhæ dywr och fææ
aff swodan ynckælig wandhæ.

[1]) Et Døgn.

Tha raabæ the ting i haffuet gaa:
hwi mwnæ oss wandhet ganghæ fraa,
huat mwnæ thet haffuæ at tydhæ?
Uil Gud nw ladhæ wærdhen forgaas,
mædhen wand och sand the samen slaas
och himmelen sønder brydhæ?

Uandhet siwncker sidhen til haffens-grwnd, II.
swo bliffuer thet standenes nogher stwnd,
thet, liiff haffuer [1]), mwnæ sig giffuæ [2]).
For wandhet er taghet fran iorden først.
gudz creatwr lidhæ møghel tørst,
sidhen mwnæ the dødhæ bliffuæ.

The yrther, som nw æræ faffræ at see, III.
taalæ och tha myeen och møghen wee
før wærdhen fangher ændhæ,
The standhæ och swedhæ blodughæ taar,
gudz vrag och wredhæ offuer them gaar,
slig plaghæ wil gud them sændhæ.

Sidhen saffnes the fwglæ, i lwchten æræ, IV.
fuld saaræ the offuer meñiscken kæræ
for wærdhen taal slig mødhæ:
The kwnnæ ey siwnghæ, ey drickæ, ey ædhæ,
for wærdzens wee the syrghæ och grædhæ,
sidhen ganghæ the allæ til dødhæ.

En storm gifs sidhen aff himelen ned, V.
al wærdzens bygning sckelffuer ther wed,
ther [3]) scal tha nedher fallæ:
Baadhæ kircker och klosther met taarn och mwræ
taalæ i then stwnd fuld swaer en twræ,
the brøstæ [4]) tha sønder met allæ.

[1]) Det, der haver Liv. [2]) give sig, klage sig. [3]) Al Verdens Bygning — som da skal o. s. v. [4]) brøstæ ɔ: briste.

Steenæ slaes samen aff nød och twang, VI.
thet bliffuer enynckelig samen gang,
som mennisken tha scullæ høræ.
Tha raaber falket aff hiarthens wee:
iodut! huad ynck er thet at see
thet gud mwnæ wærdhen nw gøræ!

Sidhen skelffuer iordhen som en gwnghæ, VII.
thet kan ey sighes med nogher twnghæ
then ynck som falk tha lidhæ:
Mod iordhen fallæ the som the waræ dødhæ,
swo mwnæ them gudz rætwiishet hødhæ,
sligt scullæ the leffuendes bidhæ.

Ther effther skeer en ynckelig ting, VIII.
allæ bierghæ som staa al wærdhen om kring
the scullæ them nedher giffuæ:
Berghæ och klepper, som nw æræ høghæ,
the scullæ them allæ neder bøghæ,
och slætthæ scullæ the bliffuæ.

Ildhen kommer sidhen aff himelen ned, IX.
al wærdhen giffuer sig saaræ wed,
allæ ting scal han brændhæ.
Soel och maanæ och stierner klaræ mat. XIII. X.
the bæræ tha frycht och møgel faræ [1]),
for them kan inghen tha kændhæ. ioh. II.

Sidhen ganghæ menisken samen igen, luc. XXI. XI.
som førræ waræ skiwldhæ for wærdzens meen,
the trænghes tha gantzæ saaræ.
For nød wij see nw tiid fran tiid,
thet war fuld ildæ wy komæ hiid,
gud gaffuet [2]) wy dødhæ waaræ!

---

[1]) møgel Faræ ɔ: megen Frygt. [2]) ɔ: Gud give det (at). Formen er (ligesom waaræ) optativ.

Thet skeer hær effther i nogræ daffuæ XII.
tha obnes allæ dødes graffuæ, Eze. xxxvii.
stor ynck er thet at høræ:
Swo rædelig staa the dødhæ been,
for lijff och krop sanckes tha igeen:
huad scullæ the aff them gøræ?

The faffræ stierner, som klaræ waræ før, XIII.
misthæ tha theres skin i synder och nør
for sorg och hiarthæ qwidhæ,
Som Gud sænder tha aff him̃elen ned,
ther giffuæ sig allæ meniskæ wed,
the scullæ thet leffuendhæ bidhæ.

Allæ scullæ sidhen dø til lighæ,
then wnghæ, then fattughæ met then righæ,
gud raadhæ, huar tha wil ganghæ:
Sidhen scullæ the allæ standhæ vp igeen, XIV.
hwdhen giffs offuer the paltughæ been,
huer scal syn løn vndfanghæ. eze. xxxvii.

Sidhen forwandles him̃el och iord, XV.
thet worder alt effther wor herres ord
huarledez han wil them haffuæ.
Thessæ teghen læg, meñiskæ, paa tith sind,
huad helder thu æst mand eller qwind,
som skee i xv daghæ.

Noghet ther effther lader Gud sig sømæ
til wærdhen at kommæ, och meñiscken dømæ,
met allæ synæ hælghen klaræ.
The nw brendhæ i hælffuedes glødhæ
scullæ tha paa dom̃en for ihesum mødhæ,
thet bliffuer en ynckælig skaræ.

Sit enim tunc tribulatio magna: qualis non fuit ab initio mundi vſque modo, neque fiet: Ut dicitur mat. xxiv.

Notandum q;. miniſterio angelorum, virtute Dei cooperante, mittentur mali in caminum ignis: hoc eſt in infernum *de ſum tri et ſi ca* (sic) firmiter. Omnes cum propriis ſuis corporibus que nunc geſtant, vt recipiant ſecundum ſua opera, ſiue bona, ſiue mala fuerint, reſurgent. Illi cum diabolo penam perpetuam, et iſti cum criſto gloriam ſempiternam. Hoc totum erit cum filius hominis venerit.

Notandum. Scire poſſumus nos habere aliquas indutias aduentus domini ad iuditium. Quia oportet prius anticriſtus reuelari, ſicut patet ad theſſ. ii. Naſcetur autem de tribu Dan: iuxta illud gen. xlix: Fiat Dan coluber in via. Sed occiditur ſecundum traditionem quorundam in monte oliueti in ſolio ſuo, in illo loco vbi dominus iheſus aſcendit. Ipſo vere occiſo, non ſtatim veniet criſtus ad iudicandum: ſed concedentur electis dies xlv ad agendum penitentiam. Sed quantum poſt veniet, penitus ignoratur.

Item oportet iudeos prius ad fidem conuerti: ſecundum illud Iſa. x: Si fuerit populus tuus. iſrael ſicut arena maris, reliquie conuertentur ex eo. Item dicitur Oſee iii: Dies multos ſedebunt filii iſrael ſine rege et ſine ſacrificio; et poſt hec reuertentur et querunt dominum deum ſuum. Item dicitur ſopho. iii: Reliquie iſrael non facient iniquitatem, licet iam ea q̄ fidei ſunt non agnoſcant.

Item Notandum. Secundum euſebium et columbinum in cronicis ſuis: quod Deus per numerum ſeptenarium omnia diſpoſuerit. Scilicet ſeptem planetas, ſeptem dies, Sex dies operatus eſt, et in ſeptimo requieuit. Sic dicunt mundum per ſeptem millia annorum duraturum.

Et quia Criſtus ſecundum eos ornauit eccleſiam VII. ſacramentis et VII ſignaculis: dedit cuilibet ſignaculo ducentos annos et viginti: et illud reſidium de ſeptem millibus annorum complebitur. Sed hoc ſubtilis lector poterit imaginari: quantum jam de iſto tempore tranſierit, et quantum adhuc reſtet. Mille et centum faciunt quinque ſigilla, et alia duo habebunt xl. et xl. Et ſic anno dni. M. cccc. xl. ſecundum illos reſtant adhuc centum anni quibus mundus durabit. Item venerabilis Beda circa hoc dicit quod tabule dyoniſii non debeant iterari niſi ter: et ſic ſecundum eundem in breui esſet finis mundi: ſcilicet poſt annos domini M. cccc. circa lx. Item ſecundum euſebii computationem finis mundi esſet, et antichriſtus venit M. cccc. lx. anno. Unde metriſta quidam dicit: Poſt quadringentos mille dni reor annos, Tunc anticriſtus naſcetur demone plenus.

In oppoſitum eſt euangelium mat. XXIIII: Interrogantibus diſcipulis de extremo iudicio et dicentibus Xſto: Dic nobis, quando hec erunt: et ſignum aduentus tui, conſummationis et ſeculi. Reſpondit eis iheſus: Non eſt veſtrum noſſe tempora et momenta que pater poſuit in ſuà poteſtate &c. Ex quibus bene concluditur: quod determinate, communi modo loquendo, nemo ſcire poteſt diem vltimum, vel quando Xſtus veniat in majeſtate ad iudicium: niſi alicui a ſpiritu ſancto ſpeculi modo reuelatum fuerit.

Gudz ænghel rober ſidhen, i ſynder och nør,
i øſther och weſter, ſom han wæl tør:
ſtander vp nw allæ dødhæ!
Thenne lywd hører nw all wærdhen om kring,
gud wil nw ſiddæ ſyt rætthærting,
i ſcullæ for hañum mødhæ.

Swo standhæ strax vp the dødhæ been,
i them giffues siælen tha igeen,
swo iemmerlighæ mwnæ the raabæ:
O Gud, som haffuer sckapt siæl och liiff,
met mildhed thu nw hoss oss bliiff,
wy æræ nw baadhæ til haabæ [1]).

Gudz søn kom̃er sidhen met macht och wold,
at dømæ menisćken manghefold,
for hañum kan inghen wighæ.
The godhæ kaller han til glædhæ och fryd,
the ondhæ dømer han for theres vdyd,
han sidder i meñiscæ lighæ [2]).

Huar [3]) meñisckens hiarther taalæ tha wee
nar the then grwmmæ domeræ see,
hañum kan tha inghen bøghæ
Met ord, met gwnst, och ey met gaffuæ,
aff allæ wil han rættwiishet haffuæ,
thu maat alt ladhæ tig nøghæ.

I iosephatz dal sætther han syn stool, ioh. III.
tha grædhæ baadhæ stiærner och maanæ och sool,
offuer wærdhen gaar ynckelig plaffuæ:
Gud kaller tha fram baadhæ godhæ och ondhæ,
wil rægnæ met them i samæ stondhæ,
forgangnæ æræ allæ daffuæ.

I godhæ, som haffuæ myn wilghæ giord,
kom̃er hiid til mig och hører mynæ ord,
stander her paa høgræ handhæ:
I haffuæ hugswalet myn hwngher och tørst,
thi bør mig ether at lønæ først,
mig løesthæ i tyt aff wandhæ.

[1]) tilhobe, samlede. [2]) Lignelse, Skikkelse. [3]) ɔ: hvor, quam, quantum.

Then tiid ieg laa i fraast och kwld
tha kepthæ i klæder for selff och gwld,
paa mig mwnæ i them bredhæ:
Ther ieg foer wild, toghæ i mig ind,
som i hær staa baadhæ mand och qwind,
i scullæ nw fly myn wredhæ.

Huar tyt ieg taaldhæ sorg och nød,
thet gick ether hart til ethers død,
mig søgthæ i met thet bæsthæ:
I siwghæsæng, som ieg leed twang,
tycthæ ether ey wæghen waræ lang
ieg fick thet i kwnnæ læsthæ.

Ther ieg war fanghen, forwthen meen [1]
aff stock och iern løsthæ i mynæ been,
dødher fuldhæ i mig til graffuæ:
For ethers tucht, i haffuæ mig giort,
helder thet haffuer wæret lidhet eller stort,
myt wenscap scullæ i haffuæ.

I ondhæ gangher hijd paa wenstræ hand,
som æræ bebondenæ met syndzens band,
thet scal ether ganghæ til meenæ:
I wildhæ met inghen misckwndhed gøræ,
then fattuges raab wildhæ i ey høræ,
ethers godtz wildhæ i haffuæ eenæ.

Myn tørst wildhæ i ey slyckæ met wand,
som i hær staa, huercken qwindhæ eller mand,
mig hørdhæ i offthæ grædhæ:
Jeg war baadhæ fattug, hwngrug och kwld,
mig wildhæ i aldrig waræ hwld,
mynæ fødher wildhæ i ey wædhæ.

[1]) Skade (ɔ: uden at jeg leed Skade).

I soghæ myn krop, han røsthes och sckalff,
en palt wildhæ i ey giffuæ mig halff,
paa gadhen mathæ ieg ligghæ.
I stock och iern och siwghæ sæng
sændhæ i mig aldrig ether mindstæ dræng;
ieg kwunnæ thet ey aff ether tigghæ

At i myn krop wildhæ fylghæ til iord;
i sadhæ allæ qwerræ offuer ethers bord,
thet haffuer ieg ether at widhæ.
Ther foræ scullæ i nw gaa en gang,
som i faa baadhæ nød och twang,
effther nadhæ tørffuæ i ey bidhæ.

Han theer synæ saar i samæ tiid:
baadhæ ondhæ och godhæ wænder ether hiid
och sckoder mig allæ til lighæ.
Myt blod gaff ieg til dødhen wd,
met swøber och riis mesthæ ieg myn hwd
for fattighæ och for righæ.

Thettæ korss, theñæ kronæ, thessæ nagler tree
sættheś paa myn krop met møgel wee,
thettæ spiwd gick gemmen myn sidhæ,
For i sculdhæ haffuæ glædhæ och roo,
met mig i hiñelen allæ boo,
wildhæ ieg sligt ieñer lidhæ.

Huad tack haffuæ i mig weedt hær faaræ?
mwghæ i nw allæ samen swaaræ:
the tidhæ tha qwærræ som steenæ.
For domeræn er tha saaræ wreed,
han sigher them thet han foræ them leed,
the widhæ huad han mwnæ myeenæ.

Allæ the ting, som Gud haffuer scapt,
kæræ paa the meñiscæ, som bliffuæ fortapt,
for gaffn the them hær giordhæ.
Ildhen sigher: ieg giordhæ tig warm, Ignis.
then tiid thu wast baadæ fraasen och arm,
hoss mig thu siddhæ tordhæ.

Thu wændhæ tig baadhæ hist och hiid
til thu wast baadhæ drucken och bliid,
i dag scal ieg tig brændhæ:
Fran nw, swo længhæ som gud er til,
baadhæ krop och siæl ieg brændhæ wil;
gud wildhæ thu aldrig kændhæ.

Uæderet sigher: ieg holt tith liiff, Aër.
mod gud reesdhæ [1]) thu baadhæ bulder och kiiff,
til tidhæ mwnæ ieg tig kommæ
Met rægn, met tyrckæ nar thet war tiid,
om hesthen til mig sætthæ thu thyn liid,
thet kom tig sielff til froñæ.

Jeg scal tig blæsæ i samæ stwnd
nederst ned til hælffuedes grwnd,
i pyner scalt thu tig wændhæ:
The grwmmæ diefflæ scalt thu ther see,
som tig scullæ gøræ twang och wee
och pynæ forwthen ændhæ.

Uandet sigher: ieg todhæ tig reen, Aqua.
at syndhæ mod gud wast thu ey seen,
til hælffuedes scalt thu flydhæ:
Offuer mig foerst thu met scudhæ och pram,
met oxæ, met koo, met hæstæ, met lam;
gud kwndhæ thet ey at nydhæ [2]).

[1]) reiste, opvakte. [2]) at er præpos. ad. "Nyde ad det" eller adnyde, sagdes, hvor man nu blot siger: nyde noget.

Nar hælffuedes ild er om tig tændt,
gudz wænsckap och nadhæ er fran tig wændt,
en drobæ scalt thu ey tigghæ
at læsckæ thyn twnghæ fran ewig tørst;
hwn haffuer forsoret wor herræ førſt,
i hælffuedhæ scalt thu ligghæ.

Jordhen sigher: ieg gaff tig brød Terra.
oc frælsthæ tig tiith aff hwnghers nød;
thet wildhæ thu aldrig sckiødhæ
At tackæ gud for syn storæ gaffuæ,
som thu huer stwnd aff hañum wildhæ haffuæ;
ieg wil tig nw saaræ hødhæ.

Paa tig i hælffuedhæ wil ieg fallæ,
for thu ey wildhæ paa gudz hielp kallæ
then tiid thu wast i liffuæ:
Thyn pynæ scal aldrig ændhæ faa
ey helder scalt thu gudz wænscap naa,
fortapt scalt thu nw bliffuæ.

Huad twang, huad nød er tha paa færdhæ,
som tha scullæ lidhæ baadhæ leghæ och lærdhæ
met suck och graad til lighæ:
Offuen for them sywnes cristus wreed,
nædhen er hælffuedhæ gantzæ breed,
bort kan tha inghen wighæ.

The synder, som thu ey sckrifthæ tordhæ,
fuld grwmmæ the foræ thynæ øgnæ wordhæ,
paa tig standhæ the och køræ:
Giff dom offuer thessæ i samæ tiid,
wij æræ theris sckam, thi komæ wij hijd,
wij kwnnæ ey slæmeræ wæræ.

Awend och wredhæ och okyskheed,
hær stander hofferdighet ganskæ leed,
giræ, met fratz til reedhæ:
For ladhed och for dregtighed
waræ wij ey skrifftedhæ, gud thet wed,
thi æræ wij gantzæ ledhæ.

Uij willæ met them til hælffuedes gaa,
til ewig tiid ther met them staa
och brændhæ i hælffuedes glødhæ:
Fuld beeskæ bliffuæ wij i hælffuedes grwnd,
at fylghæ nw bort thettæ vslæ samfwnd,
wij sywnthes wara gantzæ sødhæ.

Diefflæ staa redhæ paa andhen sidhæ,
effther the fattughæ sijælæ at bidhæ:
hwij lather thu tig ey lidhæ
At dømæ them, ihesu, til wort wold,
for theres skyld haffuer thu møghet told,
lad oss ey længher bidhæ [1].

Tha raabæ the siælæ met stæmmæ och røst:
ihesu, som æst al wærdzens trøst,
thyn nadhæ lad offuer oss skinæ:
Thu haffuer oss skapt och køpt swo dyræ,
lad oss ey fylghæ thessæ ledhæ whyræ,
ey hælder faræ bort met hinæ.

Thet waræ oss bæddræ wij waræ vskapthæ,
end allæ hær staa sculdhæ bliffuæ fortapthæ,
wij æræ en mægtug skaræ:
O ihesu, gør thet for thyn død,
hielp oss aff thennæ bitther nød,
wij kwnnæ tig inthet swaræ.

---

[1]) Originalen har her, uden Tvivl ved Trykfeil: bidgæ.

Vor herræ han svarer met græselig røst:
ether allæ kan ieg ey giffuæ trøst,
tog i ether giffuæ swo saaræ.
Rætwiishet wil ieg dømæ ether met,
thet scullæ i allæ høræ i stæd,
tog i allæ syscken waaræ.

J som met mig haffuæ misdhed giord
kom̃er hiid til mig och mærcker mynæ ord,
som i hær hoss mig standhæ,
J scullæ indgaa i glædhæ och frygd
for i theedhæ mig ethers storæ dygd,
och frælses aff alsckøns wandhæ.

Aff glædhæ och frygd, som i scullæ haffuæ
twsendæ aar tyckes ether waræ iiij daffuæ
met mig i himmærighæ.
J haffuæ giffuet mig baadhæ øl och mad,
met ordenæ giort mig offthæ glad,
vti fattughæ menniscķens lighæ.

Tha swaræ the godhæ paa høgræ handhæ:
nar frælsthæ wij tig aff hwnghers wandhæ
eller giordhæ tig noghet til godhæ?
Then tiid i fattughæ meniscķæ goffuæ,
mig sielff i met ether øgnæ soffuæ [1])
och hederlighæ hoss mig stodhæ.

Gaar ind vti myn faders righæ,
som i hær staa hoss mig til lighæ,
och loffuer Gud for syn naadhæ:
Met mig scullæ i haffuæ ewig løn
for i læssdhæ tyt myn moders bøn,
ether thymer [2]) nw aldrig waadhæ.

---

[1]) soffuæ ɔ: saae. [2]) timer, ɔ: hændes.

Han wænder sig til the ondhæ omkring:
I som standhæ i thennæ ring
malediðhedæ scullæ i wordhæ:
Then ewighæ ild scullæ I nw haffuæ,
then fattughæ gaffuæ I aldrig gaffuæ
for syndhen som I giordhæ.

Jeg høghedæ [1]) ether vp i wærdzens stat,
och flidhæ [2]) at ether war inthet fat:
thet lodhæ i mig ey nydhæ.
Pelægryms gang wildhæ i ey gaa,
ethers fredag at fasthæ mwnæ ether forsmaa,
ethers søndag mwnæ i brydhæ.

Met drick och daabel och hæggoms ord,
som altiid waræ hoss ethers bord,
met fruær och møer at qwædhæ:
(Then brwnæ myød, then klaræ wyn
lodst thu fast sckænckæ hyemæ til thyn)
met iomfruer kneppert trædhæ [3]).

Gudz ord at gømæ gafft thu ey gieem,
ether wredhæ at gøræ nar i kommæ hieem,
nar fattighæ falk for ether stodhæ.
Om klæder och skoo, om øl, om mad,
fuld ondt østhæ i vti theres fad
och ildhæ I paa them lodhæ [4]).

I sloghæ them wd aff ethers dør,
och spwrdhæ at: hwij komst thu ey før
mædhen madh han war til redhæ?
Ther foræ scullæ I alt hædhen gaa
met grwmmæ diefflæ, som hær nw staa,
ieg giffuer ether mynæ wredhæ.

---

[1]) høiede. [2]) flyede, lavede at eder intet manglede. [3]) træde, nemlig i Dands; dandse. kneppert, peent. s. Glossar. Denne Linie maa vel, tilligemed den 3die, forbindes i Meningen med forrige Strophes Slutning. [4]) lod ilde paa dem, talte dem ilde til.

Jeg gaff ether godtz och mechtugheed,
ther foræ ieg spot aff ether leed,
J haffdhæ och wærdzens wældhæ:
Ethers arff och eghæ [1]) sagdhæ i thet wor,
J tackedhæ mig ther aldrig for,
thet scullæ i nw wndgiældhæ.

Uand och marck och grønæ sckoffuæ
effther ethers wilghæ the altiid loffuæ [2]),
i sagdhæ thet war ethers ærffuæ:
Ethers vnderdanæ giordhæ i twang och nød,
som met syn sweed affledhæ ethers brød,
them lodhæ i saaræ fordærffuæ.

J toghæ fran them baadhæ oxæ och koo,
huad som the haffdhæ i theres boo,
som the sculdhæ them aff fødhæ.
Theres agher och æng lodhæ i forhæræ,
ethers hæstæ sculdhæ theres korn forthæræ,
aff ether toldhæ the slig mødhæ.

J lagdhæ them ødhæ met gæstærij,
tog [3]) ieg giordhæ ether sielffuæ frij,
ethers hwndhæ sculdhæ met ether løbæ,
At thæræ then fattugh boudes brød,
som han haffde affled met sorg och nød:
thet scullæ i nw dyræ købæ.

At ogræ altiid waræ J til redhæ
for i hafdhæ guld och peñinghæ at bredhæ,
huad kan thet ether nw froñæ?
Uaræ wærdhen ethers, fuld aff guld,
thet gaffuæ i til nw twsendhæ fuld,
at J kwnnæ hædhen [4]) koñæ.

[1]) Eie. [2]) loffuæ ɔ: laae. [3]) togh ɔ: dog, endskiøndt. [4]) herfra.

Saar nw hædhen met sorg och graad,
for i holdhæ mig for spot och haad,
thet maa nw ændelighen wæræ.
Met glædhæ scullæ I mig aldrig see,
til hælffuedes ild och ewigt wee
gaar bort som I staar hæræ.

Tha raabæ the armæ fordømdtæ siælæ:
mædhen [1]) wij kwnnæ oss ey sckiwlæ och hælæ,
thu haffuer oss giffuet thyn wredhæ:
Giff oss wælsignelsæ met thyn hand,
mædhen wij scullæ bindes met diefflæ band,
wilt thu oss thettæ wedhæ.

Jeg wil ether met rætwiished slaae,
fordømdhæ scullæ i hædhen gaa,
swo wil ieg ether segnæ [2]):
Jeg maa ey andhet met ether gøræ,
the grwmmæ diefflæ scullæ ether bort føræ
och pynæ ether allæ wegnæ.

Und oss en stæd at bliffuæ vti,
som wij for tig mwghæ waræ frij,
giff oss lyt aff thyn naadhæ:
Kwnnæ thet swo scke som wij beghæræ,
at pynen mathæ oss allæ forthæræ,
thet waræ thet wij om baadhæ [3]).

For sandt, sigher gud, thet maa ey sckee,
at ethers sorg och ewigt wee
maa nogher tiid fanghæ en ændhæ:
Ther daghen skeen [4]), wildhæ i ey see
at ether stod foræ swo møghet wee,
aff syndhen wildhæ i ey wændhæ.

[1]) Mædhen ɔ: siden at, efterdi. [2]) signe, velsigne. [3]) bade.
[4]) skeen, imperf. skinnede.

Mædhen wij scullæ nw til hælffuedes twang,
o herræ, lad pynen ey wordhæ lang!

Som ethers wilghæ at syndhæ war til,
ether nw til twang ieg dømæ wil:
gaar bort nw allæ til lighæ.
Uænder ether fran mig i samæ stwnd,
tog [1]) I gaffuæ mig nw twsendhæ pwnd,
I scullæ nw fran mig wighæ.

Huad glædhæ faa the, met gud scullæ wæræ,
som indledes tha i himeriges æræ,
thet kan ræt inghen tænckæ:
Huad sorg, huad nød, huad hiarthens qwidhæ
faa the, som diefflæ scullæ slidhæ,
och bindhes i helffuedes lænckæ.

Huad fromer them tha theres storæ wældhæ,
theres stadt [2]), theres godtz, theres møglæ bældhæ,
nar siælen mwnæ sig swo giffuæ?
Uee mig, at ieg war nogher tiid sckapt,
thi ieg er ee och ee [3]) fortapt:
wee mig ieg bleff at liffuæ [4])!

Uee mig at ieg i kroppen stod,
wee mig at ieg giordhæ Gud emod,
swo mangfuld er myn wandhæ:
Uee mig at ieg saa solen sckynæ,
wee mig for thennæ storæ pynæ,
som mig mwnæ foræ standhæ.

Uee mig, ieg foer met falsck och swig,
wee mig at dødhen flyer for mig,
mig kan nw inghen kændhæ:

[1]) tog ɔ: Om end, endskiøndt. [2]) Stads, Pragt. [3]) Nu og for bestandig, for evig. (s. Glossariet). [4]) at liffuæ ɔ: i Live.

Uee mig jeg nogher tiid kom paa iord,
wee mig for manghæ hæggoms ord;
ieg scal hær ewig brændhæ.

Jodut [1])! o wij for ewigt wee!
for ieg scal hælffuedes grwmhed see,
forsckapthæ [2]) æræ the hær allæ.
Molet, Mosæt och Lucifer,
Assur, Mamon och Viliper,
swo mwnæ the them hær kallæ.

Uee er mig hist, wee er mig hiid,
ieg scal hær see til ewig tiid
the iem̃erlighæ sywn til lighæ,
Twsendhæ dødhæ om ieg kwnnæ haffuæ,
wildhæ ieg vdwællyæ for swodan plaffuæ,
om ieg kwnnæ them vndwighæ.

Hær høres ey andhet end stoer wlaad,
met tændegnitzel och ynckelig graad,
och buldher och raab til ændhæ:
then enæ støder hist, then andhen hiid,
baadhæ tiid och thymæ thet er theres iid
nar the plæghæ them at wændhæ.

Hær findes ey andhet end hedhæ och kwld,
aff ondt er hælffuedhæ stoppet fwld,
thennæ nød scullæ wii hær lidhæ:
Baadhæ hwngher och tørst er her til redhæ,
met stanck, som fylgher the diefflæ ledhæ,
effther andhet tørffuæ wij ey bidhæ.

Oss bindes hær samen baadhæ føder och hænder,
aff hwg, wij taalæ, samen gaa wore tænder,
iodut offuer swodan mødhæ!

[1]) Et gammelt (ogsaa nedertydsk) Udraab. [2]) vanskabte.

Ther wij haffdæ tiid, baadhæ arlig och silldhæ,
wort scrifthæmol wij ey gøræ wildhæ,
woræ synder wildhæ wij ey bødhæ.

Nw æræ wij scildhæ fran him̃erighes æræ,
i pynæ scullæ wij hær ewig wæræ,
thet grem̃er oss meghet meræ
at wij mwghæ ey gudz klarhed see,
end al then pynæ och al then wee,
thet the waræ [1]) manghæ fleræ.

Thennæ fiærdhæ steen læsser øffuer fuld wæl,
tha leffuæ i hær met ræt och sciæl:
then dom, som i scullæ lidhæ,
Then swaræ pynæ och hælffuedes nød,
i them dyppæ i huer dag ethers brød
baadhæ affthen och allæ tidhæ.

Unus dicit Bern. Recordatio tenebrarum facit nõ horrere solitudinem: si futuram de verbis ociosis discutionem non displicebit silentium. Fletus ille et stridor dentium ante oculos mentis sepius reductus, pares tibi reddit mattam et cucullam.

Then fæmthæ steen.

Nw scullæ J læssæ then fæmthæ steen,
han gør ether glædhæ och aldrig meen,
paa baandhet mwnæ han standhæ:
Ther met betegnes him̃erighes frygd,
som gud giffuer allæ met syn dygd,
the hañum willæ gaa til handhæ.

---

[1]) Thet the waræ ɔ: vare de end, om end de vøre.

Then steen scal waræ enchthen hwiid eller blaa,
som scal hær næst paa baandhet staa,
thet er alt himerighes ære:
En stwnd er ther som twsendhæ aar,
huad glædæ siælen ther tha faar,
til ewig thiid ther at wæræ.

Then klaræ guddom gør thettæ først,
tagher fran siælen baadhæ hwngher och tørst,
hwn fødes aff guddoms naadæ:
Siwgdom, fraast, met kwld och snee,
taghes tha fran hennæ: thi maa hwn lee
ther til al wærdzens waadhæ.

Aff sorg och wærck och wedermod,
som Kroppen haffuer hafft, faar hwn tha bod:
gud fader wil effther hennæ bidhæ.
En arffwing gørs hwn til himmerighæ,
huad kan tha noghet waræ hennes lighæ?
hwn sætthes hooff christi sidhæ.

For han heñæ løsthæ met syt blod,
wil han hennæ waræ baadhæ bliid och god,
syn brwd mwnæ han heñæ kallæ.
Hwn haffuer paa sig ey noghet smitthæ,
met ihesu kan hwn wænscap hitthæ
thi hwn er faffuer met allæ.

Then hellighæ and fylder hennæ met syn dygd,
met heder sætthes hwn i himerighes frygd
blant allæ gudz ænglæ klaræ:
Hwn loffuer tha gud til ewig tiid
for han haffuer heñæ fra hælffuedhæ friid,
met allæ gudz helghens skaræ.

The siunghæ: sanctus Deus sabaot!
o herræ, hwad thu haffuer giort oss got,
wor striid haffuer fanghet ændhæ,
Som wy haffdæ mellom krop och siæl
mod dieffuelen och wærdhen, wedst thu wæl,
til thw oss wænsckap sændhæ.

Thet wy haffuæ hørt aff sckrifften før
see wy nw baadhæ i øster och nør,
i wæsther och synder til lighæ:
Aff klarhed sckiøn och ænglæ sang
kan hær ey tidhen wordhæ lang,
wy kwnnæ ey fran tig wighæ.

Hwo swodan æræ met gud wil haffuæ,
i wærdhen scal han taalæ plaffuæ
met wedermod och met fasthæ:
Kasther gud tig siwgdom paa thit liiff,
met taalighet sig: thu hoos mig bliiff!
gudz gerningher scalt thu ey lasthæ.

Uil Gud tig sændhæ fattigdom
tha glædes oc bliiff til siælen from,
thet er gudz wilghæ hyn stærckæ:
Giffuer han tig lidhet hær at ædhæ,
han fylder thet vp i him̃erighes glædhæ,
thet scalt thu wissælighen mærckæ.

Sidhen holt gudz bud, som han tig bød,
tha frælser han tig aff wærdzens nød,
til glædhæ scalt thu kom̃æ:
Thet er hanss wilghæ, som sckreffuet staar,
at thu ey mod hanss budord gaar,
wilt thu thyn siæl gøræ from̃æ.

I æræ the bwd, som thu scalt holdhæ,
hwilckæ herren bød, som dødhen toldhæ:
mærck them aff hiarthens grwndhæ.
Lad them i thyn amyndelsæ staa,
ellers kant thu ickæ him̃erighæ faa,
tænck hær paa allæ stundhæ.

Paa en gud scalt thu stadelighen troo,
i him̃erighæ och iorderighæ mwnæ han boo,
thet kom̃er tig meghet til from̃æ:
Gør thu ey swo, thet sigher ieg tig,
fordømæ scal han tig sandelig,
nar han til iordhen wil kommæ.

Ey scalt thu swærghæ dyræ edhæ,
om thu wilt fly wor herres wredhæ,
hanss blood scalt thu ey næffnæ:
Om thu thet gør, thu bliffuer fortapt,
thet sigher then herræ, som tig haffuer sckapt,
han wil thet saaræ hæffnæ.

Thynæ hællighæ daghæ holt sidhen wæl,
tha gør thu gud baadhæ ræth och sckiæl,
thu scalt them ickæ brydhæ: exod xx.
Ey scalt thu trælæ, ey brygghæ, ey baghæ,
om søndaghen huerken ridhæ eller aghæ,
wilt thu gudz wænsckaff nydhæ.

Aff sckrifftthen scalt thu thettæ læræ,
thyn fader och moder them scalt thu æræ,
ther thil thynæ frænder fleræ: leuit. v.
Tytt liiff thet længhes paa iordhen hær,
gud worder tig bliid, han haffuer tig kær:
tyt godtz worder halffuæ meræ.

Inghen mandz blood scalt thu vdspildhæ,
om thu thet gør, tha far thu ildhæ:
gud giffuer tig synæ wredhæ. leuit. xx.
Thet blood, thet bedes hæffn aff gud,
thi thu haffuer brødhet wor herres bud,
mandslæchtig scalt thu hedhæ.

Thu scalt ey stiælæ, ey røffuæ i løn,
wilt thu at gud scal høræ thyn bøn,
lad huer sit eghet nydhæ: leuit. xx.
Tag thettæ til læræ, haff for en seed,
lad huær mand nydhæ syt eghet met freed,
thet scal tig ey fortrydhæ.

Thyn naboes høstrw scalt thu ey gillyæ, leuit. xiv.
hennæ huercken wed røchtæ eller heder sckilliæ, leuit. xix.
Gør hanum som thu wilt haffuæ:
Hanss møø, hanss swend lockæ ey til tig
huærcken met peñinghæ och ey met swig,
wilt thu fly hælffuedes plaffuæ.

Vær ey falst witnæ paa nogher man,
som sig ey sielff forswaræ kan,
huercken paa ting eller stæffnæ: deut. v.
Om thu thet gør, thu ildhæ far,
thet wordher thyn armæ siæl wæl war,
gud wil thet saaræ hæffnæ.

Thessæ x budord bød han at holdhæ,
som alting haffuer i macht at woldhæ
och styrer oss met syn naadhæ:
Som han haffuer giffuet oss liff och and,
han seygner [1]) oss met syn høgræ hand,
och frælser oss aff al waadhæ.

---

[1]) signer, velsigner.

The v steenæ æræ paa rosenkrantzen sæt [1]),
psalterens xv ey bliffuæ forgæt,
tyt hiarthæ scullæ the røræ:
Som thu haffuer læsdt the førsthæ fæm,
ligherwiis scalt thu swo tænckæ paa them,
ey anderledes scalt thu gøræ.

Modus offerendi psalterium virginis gloriose et hoc pro informatione simplicium et laycorum: vt scribit Alanus in suo libro, capitulo xiiii, talis est: Prima quinquagena debet dici ad honorem incarnationis Cristi. Secunda dirigitur ad honorem dominice passionis. Et tercia, ad honorem sanctorum omnium.

Swo scalt thu offræ then ferstæ rosenkrantz:

O herræ ihesu ieg tacker tig
at thu wildhæ wordæ mand for mig.
J thynæ lighæ haffuer thu mig scapt,
o herræ lad mig ey bliffuæ fortapt.

Thil then andhen rosenkrantz:

Jeg tacker tig ihesu for thyn død,
sckil mig fran pynæ och hælffuedes nød.
Jeg beder tig, herræ, nar ieg vpstaar
giff mig then glædæ ther ey forgaar.

Thil then tredyæ rosenkrantz:

O allæ gudz hælghen, i samæ stwnd
til ether flyer ieg aff hiarthens grwnd,
hielper nw allæ at raadhæ:
Thessæ bøner, ieg læsdhæ, for gud fører fram,
bevarer myt liiff fran last och sckam,
myn siæl fran hælffuedes waadhæ.

Amen.

[1]) partic. af sætte; forgæt, af forgiætte.

Incipit congruentissimus modus et ordo inchoandi et finiendi singulas partes psalterii beate marie virginis: secundam ordinem, quem obseruent Clerici, Et laycos obseruare doceant.

Ad inchoationem prime partis dic primo: Aue maria, usque ad finem. Deinde dic orationem: Aue nobilissima creatura, beatissima virgo maria. Est tibi quasi osculum, hunc audire versiculum. Aue maria gratia plena, dominus tecum. Quotiens igitur tu beatissima salutaris, totiens tu humilima oscularis: Ergo ad ymaginem tuam accedo, genua flecto, osculum imprimo: Aue maria dico.

Deinde lege: O bone ihesu. O maria, Tu trinitatis, caritatis, castitatis, et omnium virtutum pulcherrimum lilium: O iucundissime ihesu. O castissima virgo maria, mater ihesu. Pater noster. Aue maria. Et sic consequenter decem Aue maria: iuxta doctrinam Alani.

Oblatio prime partis psalterii.

O sanctissima mater ihesu, dulcissima virgo maria: Has orationes dominicas, et salutationes angelicas, tibi et dulcissimo filio tuo domino nostro Ihesu Christo, ex omnibus meis præcordiis humiliter offero: ad laudem, gloriam et honorem. Propter tue purissime totius vite sanctitatem et conuersationem Usqve ad vltimam et sanctissimam eius cenam cum discipulis suis, ante passionem eius et mortem. Quatenus digneris, cum eodem beato filio tuo domino nostro ihesu christo, me pauperem et humilem famulum tuum: et cunctos christi fideles: in cordis et corporis sanctitate et castitate preseruare. Et ex omnibus insidiis et nequiciis omnium inimicorum visibilium et invisibilium nunc et in mortis articulo misericorditer et fideliter conseruare. O sanctissima mater ihesu, dulcissima virgo maria: Adiuua nos in omnibus tribulationibus angustiis et tentationibus nostris. Amen.

Ad inchoationem secunde partis.

O bone ihesu. O maria. Tu trinitatis caritatis castitatis, et omnium virtutum pulcherrimum lilium. O mansuetissime ihesu. O dolorosissima virgo maria, mater ihesu. Pater noster. Aue maria: vt prius.

Oblatio secunde partis.

O dolorosissima virgo maria mater ihesu. Has oraciones dominicas et salutationes angelicas: tibi et dulcissimo filio tuo, ex ardentis cordis mei desiderio humiliter offero. Ad laudem, gloriam, et honorem: propter eius amarissimam, durissimam et turpissimam mortem. Et propter tuam mansuetudinem, dolorum et penarum multiplicem compassionem, quam penalissime sustinuisti in tua benedicta anima. Quatenus digneris cum eodem benedicto filio tuo, domino nostro ihesu christo, me pauperem et humilem famulum tuum, et cunctos Christi fideles fideliter præseruare: misericorditer et ab eterna damnatione custodire. O dolorosissima virgo maria: Adiuua nos in omnibus tribulationibus, angustiis et tentationibus nostris. Amen.

Ad inchoationem tercie partis.

O bone ihesu. O maria. Tu trinitatis, caritatis, castitatis, et omnium virtutum pulcherrimum lilium: O splendidissime ihesu: O iocundissima virgo maria, mater ihesu. Pater noster. Aue maria. Ut prius.

Oblatio tercie partis psalterii.

O iocundissima virgo maria, mater ihesu. Has oraciones dominicas, et salutationes angelicas, Tibi et dulcissimo filio tuo, ex omni cordis mei intentione humiliter offero. Ad laudem, gloriam, et honorem: propter eius

ſanctiſſimam reſurrectionem, et eius ſanctiſſimam in celum aſcenſionem: et dulciſſimam ſpiritus ſancti emiſſionem. Et propter venerabile illud gaudium, quod tu dulciſſima virgo maria ex his tribus predictis iocundiſſime ſuſtinuiſti. Et omne illud gaudium quod obtinuiſti, quando aſſumta fuiſti in celum cum corpore et anima. Quod nunc et in perpetuum, in ſumme et ſanctiſſime trinitatis clariſſima viſione, et dulciſſima fruitione, cum omnibus ſanctis et electis Dei: in eterne claritatis regno poſſides ſine fine. Ad quod gaudium producat nos Jheſus Chriſtus, Deus noſter benedictus. Amen.

Poſt plenum pſalterium ſic lectum et completum, Ad minus ſemel in ebdomada: lege Aue maria, cum Añ. Maria virgo aſſumta eſt ad ethereum thalamum: in quo rex regum ſtellato ſedes ſolio. v. Exaltata es ſancta dei, Super choros an. Coll. Gratiam tuam qm̄s. domine mentibus noſtris infunde: vt qui angelo nunciante Iheſu Chriſti filii tui incarnationem cognouimus: per paſſionem eius et crucem. ad reſurrectionis gloriam producamur per eundem:

Hwo ſom wil wordhæ wiis och klog
och wil marie tiænæ,
Han ſcal tiit læſſæ i theñæ bog,
och helſæ mariam then wænæ.

Lær førſt offuer alt at frychtæ gud — Eccl. I.
och tackæ hañum for ſyn naadhæ,
Af al thin macht tha holt hanſſ bud, — Deut. VI.
han frælſer tig aff al waadhæ. — ib. X.

Uor herres ord them ſcalt thu mærckæ — Deut. VIII.
och ſæth them i thynæ gemæ,
the æræ fruchtſomelighæ [1]) och meghet ſtærckæ,
thi ſcalt thu them ey glømæ.

---

[1]) frugtbare, frugtbringende.

Fly sidhen til mariam then mildhæ mee,
som kalles haffens styærnæ,
Tha bliffuer thu tryg nar thu scalt døø,
hennæ scalt thu tyænæ gærnæ.

Læss heñes psalteræ, hær beder ieg om,
alanus mwnæ swo kænnæ [1],
Och glædes at han til wærdhen kom,
thu koñer i kyndhæ [2] met hænnæ.

Hwn fæsthæ hañum met heñes eghet haar,
at han heñes loff scullæ bæræ:
For herrer och førsther, som screffuet staar,
heñes psalteræ sculdhæ han them læræ.

Huo hañum wil læræ och læssæ met acht,
fuld stoer tha faar han froñæ [3]:
Offuer hañum faar aldrig dieffuelen macht,
til hiñerighæ scal han koñæ.

Ey er then lywd [5] i wærdhen til,
som heñæ løsther hælder at høræ,
Ey trompæ, ey harpæ, ey seydhen spil [5],
huo hañum kan wæl framføræ.

---

1) kiende ɔ: lære. 2) kyndhæ, Kiendskab. 3) Gave, Fordeel.
4) Lywd, Lyd. 5) Tydsk: Saitenspiel, Strengeleg.

Alanus, som war en mæsther klog,
aff førstæ giordhæ han thennæ bog,
maria wildhæ hanum sielff læræ:
Hwn taledhæ til hanum met syn mwnd:
lad thessæ ord røræ thyn hiarthens grwnd,
som ieg sigher tig nw hæræ.

Alt thet hwn sagdæ gømdæ han fuld wæl,
och haffuer thet sckreffuet met ræt och sckiæl,
som han lader alle forstandhæ:
Ey er hanss bog end møghet kændt,
før hwn paa dansckæ worder wændt
och føres til allæ landhæ.

Thi kaller ieg nw paa marie trøst,
och beder at hwn wil høræ myn røst
och søghæ mig til thet bæsthæ:
Hennes loff at bæræ baadhæ hist och hiid
achter ieg at gøræ effther thenæ tiid,
swo meghet som ieg kan læsthæ.

Ey konstig er ieg, ey wiis, ey snild,
vthen hwn mig hielper, tha far ieg wild,
hennæ noghet til wilghæ at gøræ:
Thi flyær ieg til thyn ydmygheed,
vnd mig at sckriffuæ thet ieg ieg ey weed
och noghet hær aff [1]) at røræ.

Huarledes thyn psalteræ er komen hiid,
at loffuæ tig met til ewig tiid,
sielff wildhæ thu thet swo haffuæ.
Alanus bær ther witnæ om,
en tiid en møø til hanum kom,
for posckæ war xv daghæ.

[1]) herom at røre ɔ: berøre, omtale.

Met heñæ en røst, han sagdhæ saa:
alane, thu scalt hiid nærmeræ gaa,
ieg wil tig noghet syæ:
Gud er fortørnet aff meñiscken fast,
han wil thet hæffnæ met en hast,
thet maa ieg ickæ tyæ [1]).

Alanus han græd och saa sig om:
huædhen er then røest, som til mig kom,
huad haffuer han nu at tydhæ?
Eller er thet och gudz sændebud,
som hiid er koñen och sændt fran gud,
ieg wil hañum gernæ lydhæ.

Then røst hwn [2]) taledhæ swo igen:
wændt tig til mig och wær ey seen,
och tackæ gud for sin naadhæ.
Jeg er maria, then reenæ møø,
wilt thu mig tyænæ til thu scalt døø,
thu frælses aff freestilsens waadhæ.

Alanus saa vp, ractæ wd syn hand:
gud haffuer mig sckapt, giffuet liiff och and,
myn brøst maa ieg nw kæræ.
For syndhen, som ieg haffuer offthæ giord,
til tig maa ieg ey talæ eth ord,
hoss tig ey standhæ hæræ.

Hwn lagdhæ hañum strax vp til syt bryst,
then himelsckæ dwg war i hanum kryst,
och spreddes i hañum swo widhæ.
At aliæ the leiñer i kroppen stood,
fran øffuerst hanss hoffuet och til hanss food,
gaffues sødmæ i samæ tidhæ.

---

[1]) tie, fortie. [2]) I de to foreg. Stropher derimod: han.

Strax aff syt haar giordhæ hwn eth band
och wandt thet om alani hand,
en ring som thet kwndhæ wæræ [1];
Och sagdhæ: forthi ieg and [2]) tig wæl,
fæsther ieg tig nw met liiff och siæl,
for myn sckyld thettæ at bæræ.

Alanus sagdhæ met grædendæ taar:
theñæ twcht mig ey aff glømæ gaar,
som thu nw wethæ mig hæræ:
Huad scal ieg giffuæ tig ther foræ løn,
sig thet, maria, iomfrw sckiøn!
scal ieg thyn capellan wæræ?

"Myt loff haffuer lenghæ wæret neder lawt
och offuer al wærdhen møghet tawt,
thet scalt thu swo forstandhæ.
Aff gud æstw vdwald ther til,
och ieg thet aff tig haffuæ wil,
far nw offuer allæ landhæ.

Och sig them aff myn psalteres dygd,
som willæ haffuæ glædhæ och ewig frygd,
ther effther scullæ the them redhæ:
Spar ickæ vmag, ey hwngher, ey tørst."
hoss Basæl ther begynthæ han først,
rædtes ey for herræ wredhæ.

Alani hiarthæ aff glædhæ loo,
maria welsignelsæ offuer hañum sloo,
the sckildes at til lighæ.
Fran Basæl til Colnæ alanus foer,
the herrer giordhæ hañum ther heder stoer,
och badhæ hañum tæden ey wighæ.

---

[1]) Som det kunde være en Ring. [2]) and, undte.

Theñæ psalteræ dichtedæ han ther i fred
til alle, som marie hielp tørffuæ wed,
baadæ liiff och siæl til froñæ.
Alanus lagdæ bort omhyggħæ och sorg,
han spwrdhæ sidhen wæghen til mæckelborg,
til Rostock mwnæ han koñæ.

En doctor bleff han ther vphøgd,
the klerckæ wethæ hañum ther twcht och døgd,
then psalteræ predickedæ han widhæ.
Then ring, hwn gaff hañum paa syn hand,
bar han hoss sig alt paa syt band,
som hængdæ hart hoss hanss sidhæ.

Gudz naadhæ strax til Britaniam kom,
for han war doctor och mæsther from,
then læssning sprededs ther swo widhæ.
Baadhæ wnghæ och gamblæ, met qwindhæ och mænd,
læsthæ then psalteræ och gøræ swo ænd
om daghen och allæ tidhæ.

Ortus Alani.

Thet war en rætwiis bondhæ mand,
som bodhæ vti Gallicie land
vti Hyspanie righæ,
Rochisat kalledhæ man hañum thær,
hanss høstru Uibrock baadhæ fiærn och nær
the waræ hwer andres lighæ.

Eth torp heed Rupe, ther bodhæ the vtij
nogræ aar fleer end trøsser tij,
the waræ gudfrychtighæ baadhæ.

Theres almessæ gaffuæ the fattughæ folck [1]),
til them met fliid gick theres tolck
om daghen før the aadhæ.

Gud vnthæ then qwyndhæ eth barn at fødhæ
met stor vmag och wærdzens mødhæ,
alanum lod hwn hañum kallæ.
Nogher stwnd ther effther sckedhæ thet saa,
the baadhæ til dødhen mwnæ gaa:
sidhen kwnnæ thet sig swo fallæ

Alanus wort [2]) til sckolæ sæt,
aff Gud bleff han ræt ey forgæt,
stor wijsdom mwnæ han fanghæ.
Han lærdhæ met acht och wilghæ god
then screfft, som foræ hañum sckreffuet stod,
til kircker mwnæ han och ganghæ.

Uor herres ord them gaff han giem,
och gømdhæ them wæl nar han kom hiem
sig sielff til løckæ och froñæ:
Allæ børnæ fachter lod han faræ,
syn gud, syn syæl, tog han til waræ,
til syndhen wildhæ han ey koñæ.

Til klosthermend gaff han sig ind,
til Gud sætthæ han baadhæ acht och sind
met bøner och fastæ och plaghæ.
Han holt och lydelsæ som han kwndhæ bæst,
som han i sckrifften haffdhæ læst,
war fattug allæ synæ daghæ.

---

[1]) Skiøndt den sædvanlige Skrivemaade i Bogen er Falk, finder man her, at Forfatteren eller Udgiveren for Rimets Skyld bruger den almindelige: Folk; ligesom paa et andet Sted nedenfor ved samme Riim. [2]) wort ɔ: blev, af vorde.

Uærdzens ting sckisthæ han ey meer,
end thet som inthet meniscke seer,
til wijsdom han sig wændhæ:
Klosther stadt gick hañum aff hwghæ,
for thet kan ey til siælen dwghæ,
hanss leeffnet fick sidhen god ændhæ.

Aff aresbøckæ Johañes Kart,
han sckriffuer hanss leeffnet och al hanss art,
til Lubeck lod han thet føræ:
The brøddræ til Borg gøræ hañum stoer priis
och holdhæ hañum for en mæsther wiis,
swo tyt som the hañum høræ.

Alanus sidhen af Rostock foer,
maria giordhæ hañum heder stoer
och tackedæ hañum for syn mødhæ:
Hwn teedhæ hañum ihesum glad och bliid,
hanss hælghen i then samæ tiid,
och stædhen som han dødhæ.

Effther alanum wil ieg gaa
thet scullæ J allæ mærckæ,
Til allæ capitel i psaltheren staa,
fran legfalck och til klærckæ.

Som gud giffuer mig hær løckæ til
wil ieg then psalteræ røræ,
Fran først til sijst ieg sckriffuæ will,
til allæ hañum løsther at høræ.

Firæ och tiwæ capitel æræ sæt,
them wil ieg søghæ til lighæ:
Hanss vnderlighæ ting bliffuæ ey forgæt,
aff boghen scullæ the ey wighæ.

Thet førstæ capitel gør spørsmaal til
huad psalteræ mwnæ wæræ.
Alanus, sigher ieg, thet tydhæ wil
hañum scalt thu læssæ met æræ.

En psalteræ kalles at waræ en sang,
som Britho mwnæ kænnæ,
Ther sødelighen siwnghes och ey er lang,
bewises kan thet met sænnæ.

Swo gør theñæ læssning som ieg forstaar,
wilt thu hañum marie sændhæ,
Nar han met acht aff hiarthet gaar
tyt maal giffuer han god ændhæ.

At salthæ, thet siges at waræ eth ord,
som hwer mand maa forstandhæ,
Then mad, som sætthes for falck paa bord
och frælser aff hwnghers wandhæ:

Swo salthes theres siælæ aff syndzens nød,
som willæ theñæ psalteræ nydhæ,
Bewares och fran then ewighæ død,
tog the tiith mod Gud brydhæ.

Thet ord kalles och at waræ eth spring,
som falckæ føder kan røræ.
Thet høres nw fast al wærdhen om kring,
huad psalteren han kan gøræ.

Han giffuer them sywn, som blindbæ waræ før,
thet sywnes i østher righæ,
The ickæ kwndhæ see theres eghen dør,
the see allæ ting til lighæ.

Huo som i leiher haffdhæ wanskelsæ faaedt
aff braad och wærck met allæ,
Og lang tiid haffdhæ wed krycker gaaedt,
the nøddes fran them at fallæ.

Mood hanum kan ey staa noghen gast,
han nødes for hanum at tyæ:
Han frælser och falck aff wærdzens last,
met sandhen maa ieg thet syæ.

I barselseng hielper han, och aff nød,
som qwyndfalck plæghæ at lidhæ:
Han leener theres wee, frælser them aff død,
bindhæ the hanum om theres sidhæ.

Psalterium predicat penitentibus pnīaȝ q. P.

The som Gud haffuæ brøt i mood
met syndhen i manghæ tidhæ,
Thennæ psalteræ locker them til plycht och bood,
allæ menisckæ scullæ thet widhæ.

Sitientibus stillans satietatem q. S.

Huo lenghæ haffuer møghet told syndzens tørst
aff gyræ och synder fleræ,
Læssæ the thenæ psalteræ om daghen først,
til syndhen wændes the ey meræ.

Al wærdhen weesnes [1]) i theres bryst,
gud giffuer them løckæ och frommæ:
Tog syndhen haffuer them længhæ tryst,
til wænsckaff met Gud the kommæ.

---

[1]) visnes, visner.

Alligatis adducens absolutionem. q. A.

Theñe psalteræ løes [1]) allæ syndzens baand,
læss hañum i allæ tidhæ:
Han iagher fran tig then ondhæ and,
thet scalt thu wisselighen widhæ.

The band, som syndhen haffuer boondhet tig met,
tog the æræ manghæ och stærckæ,
Them bryder then psalteræ sønder i stæd [2]),
tag thettæ fuld wæl til mærckæ.

Lugentibus linquens letitiam. q. L.

Huo syrgher och græder for wærdzens nød,
for hwngher och tørst och klædhæ,
Han fangher thet bood [3]) før han taal død,
met Gud scal han sig glædhæ.

Then som offthæ brød gud i mood,
græder han ther foræ til lighæ,
Gud wil hañum wordhæ til siælen good,
giffuæ hañum sidhen himmerighæ.

Tentatis tradens tranquillitatem. q. T.

The dieffuelæn kaster frestelsæ paa
och achter them at swighæ,
The hielp aff theñæ psalteræ faa,
han maa alt for hañum wighæ.

Fallæ the i syndhen aff sckrøbeligheed,
gud sænder them snart syn naadhæ:
For twang, han før for meniscken leed,
sckyl [4]) them fran dieffuelsens waadhæ.

---

[1]) løser. [2]) paa Stedet, strax. [3]) Han faaer det Bud inden han døer. [4]) skiller dem ved.

Egenorum expellens egestatem. q. E.

Læss theñæ psalteræ, som maria bød,
thyn syæl til nytthæ och æræ,
Tha giffuer tig gud tyt dagligthæ brød,
huad stadt thu mwnæ i wæræ.

Haffuer thu ey fødhæ nar thu vpstaar,
scalt thu end gaa at tigghæ,
Thyn byæring faar thu i huar thet gaar
før thu scalt gaa at ligghæ.

Religiosis reddens reformationem. q. R.

Klostermænd giffues swodanæ gaffuæ:
theres regæl stadfæstes meræ,
Uillæ the theñæ psalteræ hooff them haffuæ,
at tyænæ gud wordæ the fleræ.

At tyænæ gud bøghes [1]) the meer och meer,
the tackæ gud for syn naadhæ,
Theres regæl holdhæ the, swo huer thet seer,
och frælses aff wærdzens waadhæ.

Ignorantibus inducens intelligentiam. q. J.

Uiisdom giffues them [2]), for marie bøn,
wankwnnygæ æræ allæ tidhæ,
Baadhæ hær och hist tha fanghæ the løn:
slig nadhæ scal them nw bidhæ,

Som psalteren læssæ met stadig troo,
them kan ey sckadæ eth styckæ.
Met allæ gudz hælghen scullæ the boo,
aff Gud fanghæ the slig lyckæ.

[1]) bøies. [2]) dem — — (som) vankundige ere.

Uiuis vincens vastiditatem. q. U.

The [1]), eenlighæ leffuæ och tyænæ gud,
hugswaler han met thet bæsthæ,
Som wærdhen forsmaa och holdæ hanss bud,
legfalck och mwnckæ och præsthæ.

Gud styrcker theres acht, regherer theres sind,
at wærdhen kan them ey swighæ,
At siælen bewares læggher han paa wind,
leder them sidhen i syt righæ.

Mortuis mittens mariam. q. M.

The, som æræ aff syndhen død,
resær han vp aff dødhæ:
Han hielper och falck aff al theres nød
och aff al leghoms mødhæ.

For psalterens dygd far maria ned
huær dag til scærssildz pynæ,
Hwo heñæ haffuæ tiænt, the glædhæ them wed
hwn tagher wd tyæneræ synæ,

Och ledher them ind til ewig frygd,
til gud och ænglæ klaræ:
Thet giffs for marie psalteres dygd,
læss hañum och tag thet waræ.

Huo haffuer sligt hørdt: huo haffuer thet seedt?
huad mwnd kan thet vdtryckæ?
Then heder, som gud syn moder haffuer weedt,
heñes tyæneræ til hielp och lyckæ.

Then gud, som tig gaff liiff och and,
vndhæ tig thet til en læræ,
At thu huær dag læss marie band,
huad sckickelsæ thu mwnæ i wæræ.

[1]) De (som) leve eenligen — (og) som Verden forsmaae o. s. v.

Kant thu ey fastendæ, tha læss hanum mæt,
thyn løn gaar ey aff glømæ.
Lad hanum ræt ingen dag bliffuæ forgæt,
thessæ ord sæt i thynæ gømæ.

Twendhæ capitel lader ieg nw staa,
them wil ieg inthet røræ:
The scullæ tog ey aff glømæ gaa,
hær effther scullæ i them høræ.

The spredes i boghen hist och hiid,
alanus wil thet swo haffuæ:
Materien er dywb och meghet wiid,
thet er gudz synderlighæ gaffuæ.

Thet fiærdhæ capitel i boghen staar
mærcker huad thet mwnæ myeenæ,
Baadæ glædæ och sorg til hiarthæt gaar
aff psalterens xv sckilsteenæ.

Nar the læsses fram aff hiarthens grwnd,
gudz pynelsæ mwnæ the mærckæ,
Som han taaldæ i then yderstæ stwnd,
hanss hiarthæ mathæ saaræ wærckæ.

Then førstæ steen.

Then tiid han ood syn siistæ mad
met synæ disciplæ godhæ,
Ey noghen aff them war tha fuld glad,
tog the hoss Jhesum stodhæ.

Met them han baadhæ sad och stod
alt i the samæ tidhæ,
Gaff them syt leghom, syt dyræ blod:
thet sighes offuer wærdhen swo widhæ.

Han toodhæ theres fødder met hænder synæ,
och kysthæ them allæ til lighæ,
Før han wildhæ taalæ then hordhæ pynæ,
en sckaberæ til himmerighæ.

Judas war och i hoben met,
en sckalck i blandt them allæ:
Baadhæ liiff och siæl sætthæ han til wæd [1]),
Gud wildæ han mæstheræ kallæ.

Och sagdæ: haffuer ieg hær sckyld i bland
at thu scalt dødhen lidhæ,
Jeg loffuer thet badhæ met mwnd och hand,
hoff tig wil ieg ey bidhæ.

Gud swaredhæ met sachtmodigheed,
som the maathæ [2]) allæ høræ:
Thet thu haffuer foræ ieg fuld wæl weed,
gør snart thet thu wilt gøræ.

Judas gick bort fran gudz samfwnd,
til iødernæ mwnæ han kommæ:
Bad them gribæ hannum i mydnatz stwnd,
sig sielff til lidhen frommæ.

Then andhen steen.

Christus med synæ disciplæ vpstood
met sorg och hiarthens qwidhæ,
Gick bort och swethæ wand och blood,
i yrthægordhen wildhæ han bidhæ.

---

[1]) Til Pant, Forsikkring. [2]) maatte ɔ: kunde.

Ther bleff han greben, bondhen och baard [1]),
til stadhen matthæ han ganghæ:
The leddhæ hañum for en domeræ haard,
for han war theres fanghæ.

Annas spwrdhæ at: hwi komst thu hiid,
mædhen [2]) thu staar hær swo eenæ?
Huad haffuer thu lærd? huad er thyn iid,
huar æræ thynæ manghæ sweenæ?

Myn lærdom haffuer ieg spred swo widhæ,
bewises kan thet met sænnæ [3]).
Jeg swarer ey meræ paa thessæ tidhæ,
spør andre huad ieg mwnæ kænnæ [4]).

Then tredyæ steen.

Malchus slog hañum wed syt kindbeen:
scalt thu swo swaræ myn herræ!
Føghæ bæddræ thynæ ord, och war [5]) ey seen,
eller thu scalt faræ werræ.

Christus swaredhæ met ydmygheed:
hwij sloest thu mig swo saræ?
mod tig brød ieg ey, thet ieg weed,
eller noghen i theñæ sckaræ.

Then fiærdhæ steen.

The leddæ hañum tædhen met stoer wlaad,
her Caypham søgthæ the allæ,
Maria fulgdæ effther met suck och graad,
syn søn mwnæ hwn hannum kallæ.

[1]) bunden og slagen. [2]) siden, eftersom. [3]) Med Sandhed.
[4]) lære. [5]) vær. (Den svenske imper. *var!*).

Jodut, huad ynck, huad sorg hwn leed!
thet kan ey meñiscken syæ:
Then gud ther pynthes, han thet wæl weed,
hwn mathæ alt staa och tyæ.

Hwn saa hañum bondhen for rætthæ staa,
hwn kwnnæ thet inthet boodhæ [1]):
For hañum wildhæ hwn i døden gaa,
før han syt liiff ther loodhæ.

Then fæmthæ steen.

Han kom sidhen for pylati dom,
war bondhen, och led mod rætthæ.
Pylatus swaredhæ och saa sig om:
mod hañum hyad kwnnæ i trætthæ?

The iøder kærdhæ paa hañum mangfold
och kærdhæ mod allæ rætthæ:
Uort falck haffuer han locket bort met wold,
mod oss yppedæ han stoer trætthæ.

Uij sculdhæ ey keyseren giffuæ sckat,
hañum huercken tyænæ eller lydhæ,
Sagdæ han, som wy hær haffuæ fat:
ondt bør hañum thet at nydhæ.

Gudz søn kaller han sig waræ sand,
swo ynckælighen kan han liwffuæ:
besckoder nw allæ theñæ fwlæ mand,
om thet hañum noghet kan dwæ.

[1]) baade, hielpe.

Forbywder [1]) han ether giffuæ keyseren sckat,
thet maa ieg ickæ høræ.
Til domeræ aff hañum er ieg hær sat,
ieg sigher huad i scullæ gøræ.

Binder hañum met reeb och stærckæ band,
synæ ord scal han vndgældæ:
Faar hañum herodi vti syn hand,
tog han haffuer guddoms wældhæ.

Huad ræt han sigher i scullæ hañum gøræ,
ther met lader ether nøghæ:
Han scal hañum kændhæ wreffuel at føræ,
synæ ord blant falck at føghæ [2]).

Then sætthæ steen.

Herodes holdt hañum for spee och spot,
then tiid the met hañum komæ:
Eth purpurklædæ, thet war ey got,
fick han met lidhen fromæ.

"Leder hañum hæden sckiøt och brat,
thi han wil inthet talæ:
Och sighær pylato godhæ nat,
thet wil ieg ether befalæ."

---

1) Denne og de tre følgende Strophe ere Pilati Svar til Jøderne.

2) Rimet (nøghæ) giør det utvivlsomt at her maa læses saa, (at føie fine Ord) i Stedet for Originalens føræ: en Trykfeil, opstaaet ved Gjentagelse af Slutningsordet i forrige Linie, og derfor overseet; thi skiøndt ogsaa dette Verb. kunde passe til Meningen, (som i øvrigt er ironisk udtrykt) er dog en saadan Forsømmelse af Rimet uden Exempel i Bogen.

Then sywendæ steen.

Pylatus tog Jhesum til sig igeen,
slog aff hanss hwd, giordhæ hañum thet myeen [1]),
hanss blod thet rand swo widhæ
Fran hanss hoffuet och til hanss food:
for tig gaff han syt dyræ blood,
gomen stinghæ lod han syn sidhæ.

Then ottendæ steen.

Pylatus hañum sidhen kronæs bød,
hanss hyærnæ alt offuer hanss øgenæ flød,
han wort tha rød met allæ.
Eth røer fick han hañum i syn hand:
"besckoder [2]) ether koñing aff iødeland,
swo bør ether hañum at kallæ."

Then nigendæ steen.

The bøgedhæ theres knææ mod hañum aff spee:
est thu wor koñing, tha maa thu lee [3])
at thu haffuer tyænneræ manghæ.
Bondhæ foræ hanss øgenæ i samæ tiid,
och sagdæ: thyn kaabæ er wynghæsiid,
striber haffuer hwn fuld langhæ.

Eya! scalt thu wor koñing wæræ,
thyn koñingelighæ stadt bør tig at bæræ:
giff oss sidhen thynæ gaffuæ.
Malchus gick fram, swo høgt han loo,
fuld hart han ihesu kyndbeen sloo:
en kyndhæst scalt thu haffuæ!

---

[1]) Meen, Skade. [2]) beskuer. [3]) da maa du lee (glæde dig over) at du haver o. s. v.

Then tighendæ steen.

Pylatus gaff sig sidhen ther til tom,
gaff offuer wor herræ then falsckæ dom,
synæ hænder todhæ han reenæ:
"Ubewaren wil ieg ther waræ met,
forsffæsther hañum tog i samæ stæd,
i tørffuæ ey andhet meenæ."

Then elløffthæ steen.

Pylatus lod sckriffuæ dødtzens sag
och leggæ thet korss paa ihesu bag,
syn galghæ mathæ han bæræ.
Huo haffuer sligt hørt, huo haffuer sligt seedt,
at noghen paa iordhen war swodant weedt [1]):
gaar fram och sigher thet høræ!

The droghæ hañum sidhen at gadhen fram,
at allæ sculdæ see hanss last och sckam,
godhæ qwinder fældæ for hañum taaræ:
"Græder for ether sielff, mæden i kwnnæ see,
och for ethers børns storæ nød och wee,
som them mwnæ standhæ faaræ."

Then tolffthæ steen.

The toghæ tree nagler paa eth stæd
och fæsthæ ihesum til kaarsset met,
hans krop begynthæ at blødhæ:
The saar gømdæ han, och gømer them ænd,
thedæ [2]) them sidhen baadæ for qwinder och mænd
ther han stod vp aff dødhæ.

---

[1]) partic. af vide, (vedhe, *veta*, jvfr. S. 86) dare, præstare. s. Glossariet. [2]) fremviste dem.

Then trættendæ steen.

Then tiid hañum war al wærdhen i mood,
han nøghen och blodug paa korset stood,
swo ynckelighæ the hañum spedhæ[1]): Primum verbum.
O himelsckæ fader, hør nw myn bøn,
giff them ey effther theres thyæneste løn,
wilt thu mig thettæ wedhæ?

Then røffueræ, som hængdæ paa wænstræ sidhæ,
han wildhæ ey effther gudz wænsckaff bidhæ,
han spedhæ hañum offuer maadhæ:
Estw gudz søn, tha stig hær ned,
wy tørffuæ thyn guddoms naadhæ wed,
fran døden hielp oss baadhæ.

Then andhen, som hængdæ paa høgræ hand,
han sagdæ: tig qwær, thu wselæ mand!
kant thu thet ey forstandhæ,
At ieg och thu haffuæ ildæ giord
mod Gud, sidhen wij waræ føddhæ paa iord:
thi taalæ wy swodan wandhæ.

Til Gud ropthæ han i samæ tiid:
o herræ ihesu! wær mig nw bliid,
forgiff mig synder mynæ.
Lad mig gaa ind vti tyt righæ,
for ieg kan dødhen ey nw vndwighæ,
ieg rædes for hælffuedes pynæ.

For sant, sagdæ ihesus, sigher ieg tig,
i paradiis sckalt thu waræ met mig,
i dag scalt thu tiid komæ. II. verbum.

---

[1]) Imperf. af et v. at spee ɔ: spotte, som ellers sielden vil forekomme. (s. følgende Strophe).

Thyn syæl scal ey meer taalæ nød
for kroppen lider then slemmæ død,
slig æræ scal bliffuæ thyn fromæ.

O qwindæ besee thyn kæræ søn,
hær hængher han høgt, kant thu thet sckiøn',
huar mwnæ tig hañum behaghæ? III. verbum.
Indwartes och vdhen lider han twang,
thi kalles theñæ fredag waræ lang
om aared blant allæ daghæ.

Besckodæ then klædebonæ han er i,
som hwiltes hooss tig i maanedæ ni,
huar ynkælighæ mwnæ han standhæ:
Eth ledemod er ey paa hanss krop,
fran hanss food och til hanss top,
som ey taal nød och wandhæ.

Met swøber och riis hanss hwd er flængd,
hanss krop er nw paa kaarsset hængd:
iodut offuer swodan mødhæ!
At then som føddes aff tig swo klar,
som solen sckyn i geñen eth glar,
scal swodan gaa til dødhæ.

Mwnæ ieg waræ noghet meñisckæ lig,
wng eller gañel, fattug eller rig,
besckodhæ mig, moder kæræ:
En orm, som huær mand rædes faar,
lignes ieg, som nw paa kaarsset staar,
huar ynckelighæ hængher ieg hæræ.

Mynæ senær och aadrer haffuæ racht sig wd,
aff mig er reffuet baadhæ kød och hwd,
slig pynæ maa ieg nw lidhæ:

Myt blod er mig nw rwndhet fraa,
for allæ maa ieg hær nøghen staa,
och stwnghen gemen myn sidhæ.

Then sorg gaar mig nw meest til meenæ [1],
myn moder seer ieg hær staa alleenæ,
sorgfuld i manghæ maadhæ: iv. verbum.
Johannes, tag hennæ, forsee hennæ wæl,
thet biwder ieg tig paa liiff och siæl,
i scullæ bliffuæ samen baadhæ.

Paa korsset taledhæ han thet fæmtæ ord,
som han then tiid til sindhæ word,
at allæ mathæ thettæ høræ: v. verbum.
Mig tørsther nw saaræ aff hiarthens grwnd,
swag er myn krop, tør er myn mwnd,
huad kan ieg meræ gøræ?

Ey myeen [2] ieg wyn, ey myød, ey wand,
ieg kaller thęm allæ, baadæ qwindhæ och mand,
som achtæ ind i myt righæ:
Jeg beder them allæ gøræ plicht och bood,
som mig met syndhen haffuæ waret imood,
fran syndhen scullæ the wighæ.

Han mathæ wæl raabæ owij! owi!
hely lamazabatani!
i swodan ynckelig wandhæ: vi. verbum.
O himelsckæ fader, haffuer thu mig glømdt,
myn mandoms rom [3] hooss tig er gømdt,
met tig scal ieg yw standhæ.

---

[1]) Til Meen, til Skade eller Hinder. [2]) mener. [3]) Dette kunde vel antages at være en Trykfeil fra Rønn ɔ: Prøve, Erfaring, Forsøg (Isl. **Raun**); men snarere er det dog det gamle Rom (s. Ihres Glossar. II. 454) Isl. **Rómr**, Røst, ell. Raab, Rygte; det T. Ruhm.

O fader, hwij hører thu ey myn røst,
i swodan nød ey giffuer mig trøst:
huart scal ieg mig nw wændhæ?
Jodut! huad wee i kroppen staar,
sligt angæst aldrig fran mig gaar
før liffuet fangher ændhæ.

Thet er fuldkom̃et, om mig er spaad [1]),
och scrifften er nw til rætthæ gaad [2]),
som spaades aff langhæ tidhæ:
At meñisckens søn sculdhæ taalæ twang
och pynen sculdæ hañum wordæ lang,
thet sculdæ han leffuendhæ bidhæ [3]).

Han hængdæ strax syt hoffuet ned,
al wærden gaff sig saaræ wed,
solen lod aff at sckynæ.
Jorden sckalff then samæ tiid,
baadhæ ther och offuer wærdhen wiid,
for ihesu død och pynæ.

Han sagdæ: fader vti thyn hand
befaller ieg nw myn mandoms and [4]),
hooff tig bør heñæ at bliffuæ: vii. verbum.
Thet thu mig bøst [5]), thet haffuer ieg giord,
fuldkom̃et haffuer ieg thyn wilghæ och ord
i mæden ieg war i liffuæ.

---

[1]) Det — (hvad) om mig er spaaet. [2]) gaaet til Rette ɔ: opfyldt. [3]) bie ɔ: oppebie; eller, saa længe skulde han leve paa Jorden. [4]) min menneskelige Aand. Manddom er her: menneskelig Natur. [5]) det Du mig bød.

Then fiortendæ steen.

O meniscæ, græd for ihesu død,
som tig haffuer frælst aff ewig nød
met twang og bitther pynæ:
For adam han haffdæ ildhæ giord,
i paradiis brød wor herres ord,
han bøthæ [1]) siden brødhæ synæ.

I lymbo war han fæm twsendæ aar,
och møghet meeræ, som screffuet staar,
synæ synder sculdæ han ther bødhæ:
Ther toldæ han wee och hælffuedes nød
for han wor herres budord brød,
til Gud han lod sig fødhæ

Och sidhen døder paa korsset stood,
i samæ stwnd fick Adam bod [2])
ther han stod vp aff dødhæ.
Han tog hañum wd, och fleræ met,
som længhæ haffdhæ waret i samæ stæd
theres synder ther at bødhæ.

Then fæmtendæ steen.

The toghæ ihesum aff korset ned
och iordedæ hañum effther iødæ sed,
maria mwnæ hooss hañum standhæ:
Hwn græd och ropthæ iodut och wee,
at hwn sculdæ hañum swo ynckælig see,
som haffdæ toldt død och wandhæ.

---

[1]) Han bødede (maatte bøde for) sin Brøde (her pl.). [2]) Bod, er her: Bedring, Forbedring.

The lagdhæ hañum ned paa heñes skiød,
heñes sorg fornygedes och heñes nød,
hwn saa hanff wunder blødhæ:
Myn herræ, myn gud, myn kæræ søn!
hør nw thyn kæræ moders bøn
mæden [1]) thu æst pynt til dødhæ.

Hwn kysthæ hanff mwnd, hanff hænder och saar:
iodut! huad angher thyn moder hwn faar,
scal ieg tig nw vmbæræ:
Nychodeme, iohannes, och ioseph met,
hielper nw at raadhæ i samæ stæd,
myn søn lader hooff mig wæræ:

Eller tagher myg leffuendes som ieg staar,
ieg aldrig glædæ paa iordhen faar,
met hañum scullæ i mig iordhæ:
Lader mig met hañum bliffuæ død,
swo skillies wy baadhæ wed wærdzens nød,
ther til lader ether fordhæ.

Thet fæmthæ capittel, i boghen staar,
tal om huad loff maria faar
nar hwn theñæ psalteræ kan høræ:
Thet kan ey tænckes aff hiarthens grwnd,
ey helder kan sighes aff meniskens mwnd,
huad heder han hennæ kan gøræ.

Eth andeligt sywn en qwindæ saa:
maria tree kroner haffdæ paa,
then enæ aff rosæ och lilyæ,
Then andhen aff thet rødhæ guld,
then trediæ war sæt met stiærner fuld:
thet er heñæ meghet til willyæ,

[1]) Efterdi, siden.

At thu læss psalteren nar thu vpstaar,
al ting wæl effther thyn wilghæ gaar,
swo scalt thu thet forstandhæ:
Heñes glædæ och frygd fornyges ther aw,
baadæ tiid och thymæ, och nat och daw
thu frælses aff alsckøns wandhæ.

Thet sætthæ capitel, thet sywendhæ met,
wil ieg ei sckriffuæ ey føræ aff stæd,
thet froñer ræt ey eth styckæ:
The røres i baaghen først och siist,
som gud haffuer mig serlæstes wiist
och ieg i sindhet kan tyckæ.

Thet ottendhæ och nygendæ talæ ther om
huarledes then psalteræ til wærdhen kom,
och huo hañum hiid mwnæ føræ:
Eller huo hañum sætthæ til wærdzens tarff,
oss allæ til frommæ och ewigt arff,
huo hañum særdeles kwnnæ gøræ.

Ther swarer ieg til, som sckreffthen syær,
och ey for noghet meñisckæ tyær,
thet giordæ guddomsens naadhæ.
Gabriel førdhæ bønen til Nazaret,
som Gud hafdæ mariam indhen sæt,
at gømes fran wærdzens waadhæ:

Heelstæ heñæ, som først i boghen staar,
then glædhæ ræt aldrig fran hennæ gaar,
som Gud heñæ then tiid giordhæ.
Swo glædes hwn och aff psalterens dygd,
tog hwn haffuer heder i himmerighes frygd,
om ieg swo sighæ tordhæ:

Thet tigendæ capitel, thet ellefftæ och saa,
the baadæ til forn i baaghen staa,
i fred scullæ the nw standæ:
Theñæ materiæ tall ther om
at maria til alanum kom,
frælstæ hañum aff freestelsæ och wandæ.

Thet tolfftæ capitel gør wiisning paa
huad frucht och nytthæ the meñiskæ faa,
som psalteren willæ nydhæ:
Them giffues aff gud fuld manghæ gaffuæ,
the frælses aff wee och syndzens plaffuæ,
slig æræ wil Gud them bydæ.

The liwses och vp i theres sind,
baadæ vnghæ och gamblæ, mand och qwind,
stadfæstes met Gud at bliffuæ.
Naade giffs them til liff och siæl
mod allæ handæ sckadæ, thet findæ the wæl,
imæden the æræ i liffuæ.

Gud øgher theres godtz, forlenger theres liiff,
giffuer them syn fred, frælser them aff kiiff,
bewarer them allæ tidæ
Fran wærdzens nød och dieffuelsens twang,
kroppen taal och ey siwgdom lang:
thet scullæ allæ meñiskæ widæ.

Allæ the, som them æræ meest i mod,
them wyndæ the offuer och faa thz bod,
the kwnnæ them inthet gøræ.
Gud wil met them i syælen boo,
frælsæ them aff twang och giffuæ them roo,
slygt scullæ i mærckæ och høræ.

Han giffuer them och wælsignelsæ stoer,
som nw i himeriges høghed boer,
theres syælæ gømes fran al wadhæ:
Huad the begeræ til liiff och siæl,
wil gud them giffuæ och vndæ wæl,
thet er gudz hielp och nadæ.

The signes aff gud huart the them wændæ,
then glædæ the faa, fanger aldrig ændæ
for psalterens dygd och æræ.
Fran wærdzens last och hælffuedes nød
sckillyes the, sigher han som hælffuedæ brød,
met gud scullæ the siden wæræ.

Aff syndhen giffs them misckwndigheed,
swo siger then herræ som al ting weed,
til sig wil han them kaldæ:
Theres bøner han hører, theres hiarther han seer,
for swodanæ gaffuer hwært menniscкæ leer,
i meesshoff [1]) scal inghen faldæ.

Theres frucht, theres korn, i huad the saa,
scal waxæ och fawert i marcken staa,
gud wil theres awel øghæ:
Uillæ the them met rætwiished fødæ,
gud styrcker theres liiff, bewarer theres grødæ,
met godæ wil han them søghæ.

The som æræ løsæ i theres sind
aff vkysckhed, baadæ mand och qwind,
the styrckes mod swodan plaffuæ:
Then løst aff theres krop forgaar,
som ieg haffuer prøffuet och ræt forstaar,
thet er Gudz synderligæ gaffuæ.

---

[1]) Mishaab.

Sidhen scullæ the met maria boo,
i himerigæ nydæ then ewigæ roo,
huo wildæ bæddræ faræ:
Undgaa then twang i hælffuedæ ær,
besiddæ then frygd som himmelen bær,
och glædes blant ængelæ sckaræ.

Jhesus, som frælstæ oss met syn død,
løøss them aff synd och sorg och nød,
han wil them swo begaffuæ
at allæ the ting, them æræ imod
och them kan sckadæ, thz [1] raader han bod,
hooss sig wil han them haffuæ.

Nar the scullæ hæden aff wærden gaa,
theres sacramentæ them scullæ the faa
them sielff til nytthæ och froṁæ:
Swo løner them gud for marie bøn,
for psalteren giffs them ewig løn,
til wænsckap met gud the kommæ.

Thet XIII. capitel kwndgør thet widæ
huad afflad them giffs til allæ tidæ,
som psalteren willæ læssæ och haffuæ.
Thet er tilforn forklaret nog
och vnderwiist i theñæ bog
om swodan naadelig gaffuæ.

Thet XIV. capitel ther om tal
huarledes then psalteræ offres scal,
huad menniscken scal tha syæ:
Leed effther then sæmthæ rosenkrantzes steen,
ther findes the ord forwthen meen,
them wil ieg hær nw tyæ.

---

[1] Maaskee snarere thes, end thet? Jvf. S. 93. 5.

Thet xv. capitel bewiis met sckiæl
huad falck then psalteræ maa predickæ wæl
och føræ fram allæ tidæ:
The swarthæ brøddræ scullæ thet først gøræ,
swo sigher alanus, som huær maa høræ,
alt falck maa thettæ widæ.

Then fattugæ almwgæ til hielp och trøst
scullæ the hugsualæ met theres røst,
i blant them nar the faræ,
Och sighæ them aff marie bøn,
tha giffs them glædæ met ewig løn:
thettæ scullæ the inthet sparæ.

Graabrøddræ offuer al wærdzens borg
scullæ predickæ theñe psalteræ mod twang oc sorg,
som syndhen wil menniscken giffuæ:
For herrer och førster scullæ the staa,
nar the effter theres fødæ gaa
i freed scullæ the tha bliffuæ.

Allæ the brøddræ, som gaa at tigghæ,
hooff them scal marie psalteræ ligghæ,
hañum scullæ the spredæ swo widæ:
Och sighæ falck aff hanss dygd och krafft,
hanss storæ godhed och møglæ macht,
gøræ thet til allæ tidæ.

The som met afflad plægæ at ridæ,
the scullæ kwndgøræ thennæ psalteræ widæ,
huad sogn som the til komæ,
Och læræ hañum baadæ gamblæ och wnghæ,
the som aff synden æræ møghet twnghæ,
theres liif och siæl til frommæ.

Allæ the ordhen, som gud haffuæ kær,
scullæ predickæ then psalteræ fiærn och nær
i iomfrw maries æræ:
The lockæ tha falck til plicht och bod,
eya! huar psalteren han er god,
hooss allæ bør hannum at wæræ.

The præster, som kircker och sognæ haffuæ,
scullæ och then psalteræ om helgæ daffuæ
framføræ til almwgens frommæ:
Swo manghæ som the fran synden wændhæ,
thet froṁer them stort, nar alt faar ændæ,
til wenscaff met gud the kommæ.

Huo kirckens ræuthæ wil rætthælighen nydæ,
och ey ther foræ mod gud wil brydæ
i nogræ-handæ maadæ:
Haṅum bør gudz ord at føræ fram,
thet er stor æræ och inghen sckam,
mod wærdzens twang och waadæ.

Thet XVI. capitel, hwem thet wil sckiødæ,
sckil them fran twang oc alsckiøns mødæ,
them giffs bodæ løckæ och froṁæ:
Willæ the i sælsckaff met maria gaa
baadæ hær och hist the løckæ faa,
til hennæ the allæ koṁæ.

Huo i thet sælsckaff ganghæ wil,
han scal thet mærckæ och høræ til
huarledes han scal sig haffuæ:
Først scal han taghæ syt psalteræ band,
bøghæ need synæ knæ, holdæ op syn hand,
læssæ ther paa allæ daffuæ.

The wordæ lodtagnæ aff allæ ting,
som læsses [1]) paa psalteren al wærden omkring,
thet bør huert menniscke at mærckæ,
aff wngæ och gamblæ, mænd och qwindæ,
slig nadæ the hooss wor herræ findæ,
aff mwnckæ, præster och klærckæ.

Swo wæl effther dødæ, som i liffuæ,
then psalteræ the nydæ, hooss gud the bliffuæ,
thet er gudz synderligæ gaffuæ.
Gud ælscker them baadæ til liiff och syæl,
giffuer them syn nadhæ och and them wæl,
som psalteren willæ læssæ och haffuæ.

Forlades then læssning nogher tiid
aff siwgdom, arbeygd, eller wærdzens iid,
en dag til han faar ændæ:
Then anden dag scalt thu mødæ thyn krop,
læssæ tøssuer then psalteræ, hænthæ thet swo op [2]),
igen scalt thu tig wændæ.

Met allæ them tha tagher thu løn,
som psalteren læssæ for marie bøn,
thyn wærdsckyld worer swo widæ.
Thet kan ey sighes met nogher mwnd,
ey helder tænckes aff hiarthens grwnd,
then glædæ som tig scal bidæ.

Thet selskaff maa waræ gudz samfrwnd,
han haffuer vdseet [3]) aff gudboms grwnd,
met kærlighed scullæ the tyenæ
Then gud, som al ting haffuer sckapt,
alle styrcker och inghæ wil haffuæ fortapt,
ther næst marie then renæ.

[1]) Maaskee Trykfeil for læsse ɔ: læse. Eller er det: læsse paa, imponere, onerare? [2]) hente det ind. [3]) (Som) han har udseet (sig).

I thettæ sælskaff scullæ allæ indgaa,
som willæ paa domen tryggæ staa,
them sielffuæ scullæ the ey skiedæ:
Hær til scullæ drages baadæ storæ och smaa,
at the mwghæ sælskaff met maria faa,
theres synder swo at bødæ.

Hær scal tog inghen nødes ind,
vng eller gamel, mand eller qwind,
allæ scullæ thet swo begæræ
Met ydmyghed och stadig troo,
som achtæ met gud i himerigæ at boo,
och hooss mariam at wæræ.

Rætwisæ menisckæ gaa først affstæd,
the syndugæ fylgæ och fast met,
baadæ karsckæ och sywgæ til lighæ:
Klostermend och prester, fylger met i hob,
prelater och allæ, som gud gaff dob,
i kalles til himerighæ.

Jomfruer, møer, och hederligæ qwindæ,
gaar fram, i mwghæ nw salighed windæ,
baadhæ fattigæ och swo righæ:
Allæ wærdzens statæ [1]), huad the kwnnæ hedæ,
gud wil ether heder och æræ wedæ,
syt wænscap giffuæ ether til lighæ.

Thet XVII. capitel, som staar hær næst,
thet trøster oss allæ, som ieg haffuer læst,
ther effter hwo sig wil redæ,
Huad skickelsæ i wærdhen huær er i,
thet gør them allæ til syælen frij,
willæ the then psalteræ bedæ,

---

[1]) Statæ (Stater) ɔ: Stænder.

Och gømæ thet band met twcht och æræ,
baadæ dag och nat thet hooss sig bæræ,
mod wærdzens twang och waadæ.
Theres synder forgiffs them allæ tidæ,
then ewigæ æræ scal them yw bidæ,
willæ the haffuæ swodanæ maadæ [1]):

Ladhæ them indscriffuæ i brøderscklaps bog,
swo sigher alanus mæster klog
for manghæ handæ saghæ.
I liiffsens bog the allæ gømes,
aff huilcken the ondæ wthen forgløunes,
inghen løn met them the taghæ.

Som iødernæ sckreffues, then tiid the ginghæ
til egypthen och trældom finghæ
aff pharaone offuer maadæ:
The sckreffues then tiid gud iærteghen giordæ,
och the aff trældom frælstæ wordæ [2]),
the hwilthes och druckæ och aadæ.

Then tiid them gud wildæ wordæ hwld,
toghæ the met them baadæ sølff och guld,
thet war wor herres willyæ. exod. xii.
Sidhen odhæ the tha effter iødæ seed
thet posckælamb, thet tørftæ the wed,
gud wildæ them tha atsckillyæ.

Allæ toghæ the kæppæ wti theres hand,
och ginghæ siden til thet hwidæ sand,
moyses bad them swo gøræ:
Theres klæder drogæ the offuer theres knæ
och gingæ swo fram, baadæ falck och fæ,
underligæ ting mwgæ i høræ.

---

[1]) Maaskee Trykfeil for naadæ? [2]) Her imperf.

Moyses slog wandhet met syn staff,
ther mod gaff sig thet storæ haff
och mathæ tha stillæ standæ. exod. xiiii.
Tørsckoedæ ginghæ the paa haffsens grwnd,
thet tymdes [1]) them i then samæ stwnd,
the kom̄æ til andræ landæ.

Pharao kom effther met falck och macht,
i hastighed foor han vsacht [2]),
han wildæ them sla og fanghæ,
For the fooræ bort alt mod hanff willyæ
wildæ han them allæ fran liffuet sckillyæ,
the waræ gansckæ manghæ. exod. xii.

Gud frælstæ them allæ, som han wæl kand,
bodæ wngæ och gamblæ, qwindæ och mand,
them kwnnæ tha inthet sckadæ.
Thet war gudz wilgæ, thet sculdæ swo gaa,
at wandet sculdæ til samen slaa,
swo ynckelighen mwnæ the ladæ [3]).

Then tiid the soghæ wor herres wrag
gick offuer them foræ then samæ sag,
the sænchtes til haffsens grwndæ:
Tha roptæ the allæ iodut och wee,
at the sculdæ swodant iem̄er see,
som sckedæ i samæ stwndhæ.

The toldæ tha twang och wærdzens mødæ,
aff wandet bleffuæ the allæ dødæ,
ickæ een kwnnæ tha vndwighæ.
Jødernæ, som waræ wor herres folck,
the haffdæ tha moysen til en tolck,
vdginghæ strax allæ til lighæ.

---

[1]) Timedes, hændtes. [2]) usagte, ikke lempelig. [3]) raabe, jamre sig.

Til en stæd hed Sur tha komæ the først,
tree daghæ toldæ the ther møgel tørst,
forsmechtedæ waræ the allæ.
The roptæ: o moyses, giff oss wand,
eller leed oss til egipti land,
lad oss ther dødhæ fallæ.

The komæ sidhen til thet andhet land,
maracht heed thet, ther finghæ the wand,
thet war swo beest som galdæ.
"Uii haffuæ forbrøt oss mod wor gud
och mod hanss wilghæ, braadhet hanss bud,
thi mwnæ han oss swo haldæ."

Thet wand war baadæ swrt och beest,
o herræ gud, thu thet wæl weest,
sagdæ moyses til wor herræ:
Faa wi ey hielp af swodan nød,
tha bliffuæ wij allæ i ødken [1]) død;
oss worder yw længss [2]) och werræ.

Uor herræ wiisdtæ hanum tha strax eth trææ
och sagdhæ: her met frælß falck och fææ,
lad thet i wandet kommæ.
Moyses tog thet trææ i hand,
och lagdæ thet i thet beesckæ wand,
them allæ til hielp och frommæ.

Thet beesckæ wand wændes om igeen,
bleff søt och got forwthen meen,
the glæddes siden allæ tidæ.
Mod gud the ey tha brydæ tordæ,
for han sligt iærteghen met them giordæ;
thet spreddes blant them swo widæ.

---

[1]) I Ørkenen. [2]) Jo længere jo værre. "længss" kunde synes at være Trykfeil; men det forekommer ganske som her, i Bogen om Skabelsen.

Helym war then tredyæ stæd,
som moyses kom, och falket met,
ther fwndæ the wand til redæ.
Halffierdesindz tiwæ palmæ trææ,
XII. kælder met wand til falck och fææ,
theres pawlwn mwnæ the ther spredæ.

Then fæmtendæ dag effther the vdginghæ
aff egypti land, the hwilæ finghæ
thet war them ey til maadæ.
Mod moysen och aaron sætthæ the kiiff,
thet galt ther effther theres liiff,
i ecken ther the saadæ [1].

The ropthæ tha allæ met en røst:
moyses, hwi giffuer thu oss ey trøst
mod swodan nød och qwidæ!
Arbeygd och gang twinger oss nw meest,
wor fødæ wij haffuæ, then thu wæl weest,
ther effter mwæ wij nw bidæ.

Mellom helym æræ wij och synaij,
wildæ gud han kwnnæ wæl gøræ oss frij
mod swodan ynckælig sckadæ:
Bæddræ waræ, wij haffdæ bleffuet dødæ
i egypti land, som wij haffdæ fødæ [2],
kødmad ther wij ther hadæ,

End wij sculdæ wandræ thenæ wæg swo lang,
och taalæ hær hwngher och andhen twang:
hwi møder [3]) thu oss swo saaræ?
Uij kwnnæ thet prøffuæ [4]) met ræt och sckiæl,
at thu oss allæ wilt swæltæ i hiæl:
huad haffuer thu, moyses, faaræ?

[1]) Da de sadde (opholdt sig) i Ørkenen. [2]) hvor vi havde. [3]) plage, besvære. [4]) bevidne, bevise.

Moyses swaredæ swo igeen:
hwi mwrræ i mod gud, ether sielff til meen?
i fanghæ yw daglighæ fødæ.
Kød wil gud ether at afften [1]) giffuæ,
i morghen scal brød wist hooff ether bliffuæ,
frælsæ ether aff hwngers mødæ.

Gud foglenæ strax i luchten [2]) bød,
til them komæ the i hwnghers nød,
the toghæ som the wildæ haffuæ.
The finghæ och brød, swo hwit som snee,
fran them dreef bort baadæ sywghæ och wee,
war sæt mod hwngers plaffuæ.

I XL. aar the brødhet aadæ,
mod aldsckiøns nød och wærdzens waadæ
til the til Canaan komæ.
Thet war thet land gud haffdæ them iæt,
naar the mod hannum haffdæ bedt och sæt,
them sielffuæ til ewig fromæ.

Til raphidym kommæ the siden til,
for sandt ieg thet nw sighæ wil,
tørst twingdæ them ther fuld saræ: exod. XVIII.
"Sckullæ wij sligt haffuæ baadæ tiid och tymæ [3]),
mod tig redæ wij en hwasseræ lymæ,
thet willæ wij icke sparæ."

Moyses ropthæ til gud alleenæ:
thettæ falck wil mig sla død met steenæ,
huad worder hær nw til raadæ?
Hielp nw myn herræ, myn kæræ gud!
ieg haffuer yw altiid holdhet tyt bwd,
fræls mig aff swodan waadæ.

[1]) ad Aften, mod Aften. [2]) Luften. [3]) Svarer vel til den nu brugelige Talemaade baade tidlig og silde.

Gud sagdæ: gack fram och war ey seen,
sla wand vtaff then hordæ steen
i Orebb hooff bergens sidæ.
Abymalech reeddæ [1]) sig ther weed,
at sckodæ och freestæ then iødesckæ seed,
mod iødernæ wildæ han stridæ.

Moyses bad, for han war wiis,
swo iødernæ wundæ ther segher och priis,
mod them kwnnæ han ey standæ.
The kasthæ fran them baadæ sckiold och spiwd,
for gud hørdæ moysi bøn och liwd,
the rymdæ swo allæ aff landæ.

Noe frælstæ fordwm al wærden aff nød
met sckibbet, som herren hañum byggæ bød,
thet læsses och sckriffues swo widæ. gen. vii.
Abraham wildæ ysaac sla i hiæl,
tog han hañum vnthæ gantzæ wæl,
han leddæ hañum hoss syn sidæ gen. xxii.

Til sckoffuen: som gud hañum bad och bød,
som han then dag sculdæ taalæ død;
gud wildæ thet anderledz haffuæ.
En wæyer bleff drapt, ysaac bleff frij,
som genesis sigher och læsses vtij;
han leeffdæ siden manghæ daffuæ.

Golyas gick mod wor herres wylliæ,
han wildæ dauid wed liffuet sckylliæ,
gudz falck wilde han læggæ ødæ. 1. reg. xvii.
En slyngæ tog dauid, lagdæ i en steen,
slog sønder hanss hoffuet, giordæ hañum thet meen,
swichtedæ hañum strax swo han dødæ.

[1]) redede, lavede sig til.

Golyas wort ther slaghen ned,
hanff falck rymdæ bort och gaffuæ them wed,
dauid war ledder met æræ
Til saul, met kæmpens hoffuet i hand,
thet falck bleff frælst, och swo sauls land,
thet sckreffs och bleff nymæræ.

For swodan mandom, som dauid giordæ,
for hañum siden falcket mwnæ redæ wordæ,
sauls mæchtughed fick ond ændæ:
dauid bleff koñing i iødæ land,
baadæ vngæ och gamblæ ginghæ hañum til hand,
gud samuel til hañum sændæ.

Samuel prophetæ til Ramata kom,
ther giordæ the dauid til koñing from,
siden striddæ han mongelondæ. 1. reg. xvi.
Huo ey wildæ leffuæ som loghen bød,
met aad og ægh [1]) slog han them død,
trychtæ need met macht the ondæ.

Samson bleff sweghen aff en qwind,
wort greben, raghet, och siden giordt blind,
thet sckriffues och siges swo widæ. judic. xvi.
Hanff hwg [2]) ther foræ løb hist och hiid,
han tæncktæ ther paa nar thet war tiid,
then hordæ død wildæ han lidæ.

Then tiid hanff figendæ [3]) sadhæ och aadæ,
i glædsckaff och wænthæ them inghen waadhæ,
samsonem lodæ the tha hænthæ:
The dreffuæ hañum ther for spee och spot,
them tychtæ thet waræ gañen och got,
noger sckadæ the them ey wænthæ.

[1]) Med Od og Eg ɔ: Med Sværdet. [2]) Hu, Sind. [3]) Fiender.

Samson bred hwset ned met allæ,
paa sig och them lod han thet fallæ;
the bleffuæ ther allæ dødæ.
Thet scriffues och læsses i allæ landæ,
at samson giordæ them swodhen wandæ,
the dødæ for theres brødæ.

Jepte striddæ fast, for han wæl kwndæ,
wandt offuer gudz figendæ mangælwndæ,
for loff och priis och æræ:
Jepte loffuedæ gud et offer at giffuæ
nar han komæ hiem och bleffuæ i liffuæ,
i huad som thet kwnnæ wæræ,

Som haffdæ liiff och kwndæ gaa:
i hiæl wildæ han thet samæ slaa,
huad naffn som thet kwndæ hedæ.
Thet førstæ hañum møttæ, i huad thet waaræ,
loffuedæ iepte gud met grædendæ taaræ,
slig heder wildæ han hañum wedæ.

Ther iepte kom hiem, haffdæ strid met æræ,
tha møtthæ hañum først hanss dotther kæræ,
wæl skaffnedæ hwn hanss komæ.
Jodut! ropthæ iepte aff hiarthens grwnd,
thettæ bliffuer oss baadæ enynckelig stwnd,
tig dotther til lidhen frommæ.

Then iomfrw hwn swaredæ syn fader met skæl:
huad gud wil gøræ thet and ieg wæl,
scal ieg end døden lidæ.
Sig mig thet fader, huad er tig mood?
scal ieg thet aldrig faugæ bood?
hooss tig wil ieg yw bidæ.

Jepte sagdæ met grædendæ taar:
myn kæræ dotther, som thu hær staar,
tig scal ieg taghæ aff liffuæ.
Gud gaffuæ ieg gernæ twsendæ pwnd
och alt myt godtz i samæ stwnd,
at thu mathæ leffuendæ bliffuæ.

Then iomfrw gaff sig gud i wold,
hwn græd och suckedæ mangefold:
myn wngdom faar swodan ændæ.
All wærdzens ting wil ieg forsmaa,
mæden ieg scal nw til døden gaa,
til gud wil ieg mig wændæ.

Myn kæræ fader, thu thet wæl weest,
ieg er vsckyldug: thi giff mig freest
two maanedæ och nogræ daghæ,
At ieg met andræ vsckyldigæ møer
begræder myn iomfrudom før ieg døer,
som ieg wil met mig taghæ.

Jeg wil vdgaa til bierg och dalæ,
myn iomfrudom wil ieg gud befalæ,
iodut offuer swodan qwidæ!
At ieg forwthen sckyld och brødæ
scal nw swo ynckælighen gaa til dødæ,
och scal sligt angher bidæ [1]).

Then møø gick bort met suck och graad,
met sorg och raab och stor vlaad,
til marcken hwn sig wændæ:
Fleræ ginghæ met henæ then samæ gang,
begrædæ henes død met ynckælig sang
til tiden kom til ændæ.

---

[1]) oppebie, forvente, see i Møde. Anger ɔ: Sorg.

Siden gick hwn hiem met wilgæ god,
tog døden heñæ faaræ stod,
fly wildæ hwn ingelwndæ.
Jepte til sig tog han syt swærd
och gaff syn dotther dødtzens færd,
dræpthæ hennæ i samæ stwndhæ.

I gamblæ bøgher stander thet sckriffuet
at iepte dotther bleff affliffuet,
heñes faders iæt wildæ hwn holdæ.
For iepte slog syn dotther i hiæl,
met gud er nw then iomfrues syæl
for døden som hwn toldæ.

For mandoms gerninger ther the giordæ,
som i haffuæ hørt, thet screffnæ wordæ,
ther til och manghæ fleræ
end ieg kan sckriffuæ och i kwnnæ høræ,
som mangæ sckreffter om talæ och røræ,
huad scal ieg sighæ meræ.

Swo frælses the allæ i dødtzens stwnd,
som læssæ theñæ psalteræ met theres mwnd
i boghen, och ladæ them sckriffuæ.
Gudz hæffnd them ey til dødæ slaar,
theres syælæ næpt dieffuelen nogher tiid faar,
fuld tryggæ the al tiid bliiffuæ.

Thet XVIII. capitel gør hær aff saffn [1])
huad nytthæ och froñæ, hielp oc gaffn,
som gud wil wærden giffuæ,
For theres sckyld, som i brødersckaff ær,
och marie psalteræ hooss sig bær,
i boghen och ladæ them sckriffuæ.

---

[1]) Giør Sagn, udsiger herom.

I twolthæ capitel, som før er sagt,
leed ther, thi bliffuer thet hær nw tagt [1]):
gud hielper them met syn nadæ.
Them giffs hær godtz och salighed
effter døden, siger han, som alting wed,
frælser them fran hælffuedes wadæ.

The xv. gaffuer, som screffnæ staa thær,
giffues them: thi wil ieg tidhæ [2]) them hær,
gud haffuer them meghet kæræ,
Som ladæ them ind i boghen scriffuæ,
och læssæ then psalteræ mæden the kwnnæ liffuæ
och psalteren hooff them bæræ.

Allæ the ting, som hær æræ sagt,
gud haffuer them sielff til fromæ lagt,
thet er alt himeriges æræ:
Thi er thet off wæl nytthælicht
at wij for synden gøræ bood och plicht,
met gud om wij willæ wæræ.

Thet xix. capitel gør spørsmaal til,
for sandt ieg thet bewisæ wil,
huarledes psalteren scal framføres:
Om han scal tænckes i hiarthens grwnd,
eller læsses met ord aff falckæ mwnd [3]),
om han for gud scal høres.

Kwndæ man hanum læssæ noger tiid
at hughen ey løbæ hist och hiid,
thet waræ wæl meghet til fromæ.
Ustadigt er hiarthet i allæ tidæ,
til wærdzens ting løber thet swo widæ,
thi meghet i hughen kan komæ.

---

[1]) taugt, fortiet. [2]) Formodentlig: tie. [3]) Om man skal læse den for sig i Bogen, eller høit.

Thi er thet fromæ, man rører syn mwnd,
swo bønæn gaar wd aff hiarthens grwnd,
thet giffuer Alanus til kænnæ:
Paa bandhet læss then dyræ bøn,
hiarthet sæt til then iomfru sckiøn,
i himerighæ bliffuer thu met hænnæ.

Om hiarthet er vstadigt aff sig,
læss bønen met mwnden fuld mandelig,
giff tig ind til gudz naadæ:
Ther foræ giffuer gud tig hielp och trøst,
maria wil tha høræ thyn røst,
frælsæ liiff och syæl aff waadæ.

Han maa och læsses allæ tidæ,
huad helder tig løstær at aghæ eller ridæ,
eller staa, eller gaa til lighæ.
Thyw maat och delæ hañum som thu wilt,
swo at bønen bliffuer ey forspilt,
lad hwghen ey tæden wighæ.

Tyt hiartæ, kan thet ey haffuæ roo
for tanckæ, tha haff en stadig troo:
gud wil tog bønen høræ.
Giff tig ind til then iomfru sckiøn,
paa psalteren læss marie bøn,
thettæ scalt thu daglighæ gøræ.

At predickæ theñæ psalteræ er meghet got,
tog somæ holdæ thet for spee och spot,
som gud willæ ey haffuæ kæræ:
Tog sckeer thet done offtæ nar the hannum høræ,
gud wiis them paa huad the scullæ gøræ,
the tackæ gud for syn æræ.

Theres hiartæ sætthæ the til mariam mee
och læssæ then psalteræ til the scullæ dee,
om daghen før the ædæ:
Fran bwlder och falckæ omgang the gaa
och giffuæ them til en lønlig wraa,
theres synder baadæ suckæ och grædæ.

Sligt giffues for psalterens storæ dygd,
the fanghæ siden glædæ och hiñeriges frygd,
thet scullæ i allæ widæ.
Thu meñisckæ, som wilt leffuæ met sckiæl,
bær psalteren hoos tig, tha gør thu wæl,
læss hañum och allæ tidæ.

Thet xx. capitel som huer maa høræ
gør spørsmaal at, huad then scal gøræ,
som psalteren haffuer i woldæ:
om man maa bæræ hañum i syn hand,
eller wed syt bælthæ maa bindæ thet band,
eller openbaræ mwghæ thet holdæ.

Alanus sigher: thet maa wæl sckee,
thu maat thet bæræ swo allæ thet see,
thu scalt thet inthet lønæ [1]).
Lad huer mand see thu bær thet band
paa halss, wed bælthæ, eller om thyn hand,
nar thu læss thynæ bønæ.

Nar manghæ see thet band swo hænghæ,
som haffuæ i syndhen waret længhæ,
them søger gud met syn nadæ:
The tænckæ theres synder baadæ storæ och smaa,
och frychtæ the scullæ aff wærden gaa,
och kommæ til hælssuedes wadæ [2]).

[1]) skiule, dølge. [2]) Baade.

The geræ tha plycht och sckriffthæmaal
och rædes for then beesckæ sckaal,
som dieffuelen wil them sckiænckæ:
Psalteren læsse the, holdæ hañum i fred,
som nw blant falck er meghet sed,
the offthæ paa hañum tænckæ.

Thet band scal delæs i trennæ delæ
och bønernæ bliffuæ alligewel helæ,
thet scullæ i swo forstandhæ: C. xxi.
Ther mærckes met nogræ mærckelighæ ting,
som bør at sighes al wærden omkring,
och predickes offuer allæ landæ.

Trendæ handæ [1]) glædæ bewises ther met,
som waræ paa færdæ vpaa en stæd,
ther cristus wildæ meñisckæ wordæ:
En glædæ fick then klaræ guddom,
then tiid han til thet leghomæ kom,
mandomsens natwræ thet giordæ.

Eth legomæ aff thet iomfru blood,
en natwrlig siæl ther indæ stood,
och glæddes mod guddomsens koñæ:
Maria fick och glædæ stoor,
ther guddomen i heñes leghomæ foor
al wærden til nytthæ och froñæ.

Ther glæddes och mod ix. ænglæ koor,
at gudz søn ned til til wærden foor
och wildæ menniscckæ bliffuæ:
Them hobedes til [2]) thet sculdæ swo sckee,
han sculdæ mod menniscken misckwndhed thee,
han sculdæ them hiñerigæ giffuæ.

[1]) Tre Haande ɔ: tre Slags. [2]) Dem haabedes til (de haabede).

Theres koor mathæ bliffuæ vpfylthæ igeen,
som før haffdæ fanghet swo stort eth myeen,
och waræ møghet fortømdæ [1].
Ther fald vtaff them lucifer,
vtallighæ ænglæ met hanum dess wer,
the neder til hælffuedes rømdæ.

Allæ the thennæ psalteræ forsmaa,
the mwghæ ther wissæligen lidæ vpaa,
met them scullæ the nedfallæ:
Och allæ the, som ther staa i mod,
theñæ læssning straffæ [2], som er swo god,
til hælffuedes faræ the allæ.

Mæn allæ the, som øffuæ them ij
psalteren at læssæ, the bliffuæ wæl frij,
for marie bøn hyn mildæ:
Hwn beder for them til ewig tiid,
som holdæ them wed then gudeligæ iid,
the faræ ræt aldrig ildæ.

The andræ capitel, som stander igeen,
them løber ieg offuer, och er ey seen,
the røræ om [3] swodan trætthæ, C. xxII.
Som nogræ the sighæ mod theñæ godæ seed:
at lessæ psalteren tørffuæ the ey weed,
theres salighed the forgætthæ.

The gøræ marie wanæræ stoor,
swo [4] gud och alle englæ koor,
theres menynger æræ ondæ och snødæ:
The saa baadæ straff och last ther for,
och ther til haffuæ the ondæ kør [5])
och syndhen for theres mødæ.

---

[1]) udtømte. [2]) laste, dadle. [3]) handle om. [4]) saa ɔ: saa og, ligeledes. [5]) Kaar.

Ther æræ wel nogræ, som sighæ saa:
scal thesse psalteræ swo legges vpaa
at leeg och lærd hannum læssæ,
Ther maa forsømelsæ kommæ vtaff,
och manghen forherdes vti ondsckaff,
forsmaa then helligæ mæssæ.

Tha maa och klærckæ theres tider forsmaa,
legmend godæ bøner til baghæ ladæ staa,
til gud och godæ patroner:
Theres plycht och bood the ey fuldkaamæ
och rædes ey for the hordæ daamæ,
som offuergaar vhørigæ personer.

Thu, (som) swo sigher, thu haffuer wræt
och i thynæ ord thu sigher wsæt [1]),
thet wil ieg swo bewisæ,
Thi alanus han swarer ther til,
som ieg strax effther sighæ wil,
hanss lærdom scalt thu prisæ.

Skuldæ man ey pater noster læssæ,
ey Aue maria, forwthen mæssæ,
som æræ the helligestæ bøner:
Eller wthen nar man gør syn sætthæ bood,
thet waræ en seed ey møghet good,
man sculdæ nappæ ther aff røner [2]).

Forthi tha swarer ieg swo ther til:
swodan snack ieg ey styrckæ wil,
ey giffuæ ther til samtyckæ.
Huer læssæ thet han er plychtug til,
som han for gud forswaræ wil,
huer nyder ther i sin lyckæ.

---

[1]) usandt. [2]) Nappe Røn af ɔ: erfare, faae Prøver paa.

Klærck scal ey synæ tider forsemæ,
legmand scal ey syn plycht forglemæ,
swo bryder han ey mod gud:
Men theſſ forwthen, nar hwer faar tom,
læſſæ tha psalteren i wghen om,
thet er ey mod gudz bud.

Ey er man och ther foræ i bandæ,
om man then psalteræ lader standæ,
och sckriffues thet ey for syndæ:
Nar man hañum læſſ, man fanger wærdsckuld,
gud scal hañum ther foræ waræ huld,
huer mand wil ieg thet kyndæ.

Ther er tog tiid och stwnder til,
baadæ bøner och psalteræ huo leſſæ wil,
oſſ bør altiid at bedæ:
Som paulus apostel sckriffuer aff,
och andræ doctores, huer som gud gaff,
huo ther wil effther ledæ.

Ey tørff man synæ tider forsømæ,
och ey ther foræ syn plycht forglømæ,
thet er alt meer til faræ,
At mangen tiid ganger bort wthen frucht,
at meñiscken øffues i stor vtucht
och syndæ mod gud fuld faræ.

Daghen er lang och natthen och saa,
man maa baadæ leſſæ, gaa och staa,
huer haffuer syn eghen willyæ:
Cristus och met syn eghen mwnd,
han beder oſſ waaghæ i huæryæ stwnd,
oſſ ey fran hañum at sckillyæ.

Huo psalteren læss, han gør sig gaffn,
han sticker syn siæl fuld god en haffn,
lodtagen er han met allæ
Them, som i thettæ brøderscaff æræ
al wærden omkring, hwo the mwnæ wæræ,
gud scal them ey vndfallæ.

Aff al then nadæ och afflad stoor,
aff thet the lessæ och ganghæ til koor,
swo langt som wærden ræcker:
Thet maa forsømæ huo som wil,
inghen tha scal ther nødes til,
thet er ey lenger eller stæcker.

End æræ ther nogræ, bæræ affwend ther weed,
wildæ gernæ leggæ thettæ brøderscaff need,
for kloster mend thet swo holdæ [1]),
The myenæ at the scullæ sckadæ saa
i theres kircker, paa alteræ och saa
at klostermend scal thet woldæ,

At theres almughæ scal ganghæ them fraa
och søghæ til klosternæ, storæ och smaa,
for swodant brøderscaff eeuæ.
Swo gangher theres offer och syælæsckud bort
fran them til klosther, the widæ ey hwort [1]),
och kirckernæ læggeś paa reenæ [2]).

Alanus swarer hær til met sckæl:
sculdæ thet swo sckee, thet waræ ey wæl,
thet waræ ey vthen syndæ:
Thi giffuer ieg them then samæ macht,
huer i syn kirckæ, met gudelig acht
for syn almwgæ at kyndæ,

---

[1]) fordi Klostermænd (Munke) holde, vedligeholde det [2]) hvorhen.
[3]) Lægges paa Rene: en mig ubekiendt Talemaade (s. Reen i Gloss.).

At the mwghæ brøderscкaff holdæ swo wæl,
i theres sognekirckæ met sкiæl
forhuerffuæ then samæ naadæ,
Som the kwnnæ nogherstædz i kloster faa,
swo mwghæ the til theres kircker gaa,
som the them willæ raadæ.

Swo mwghæ the fangæ then samæ fordeel,
nydæ theres gaffuæ baadæ halff och heel,
som the kwndæ ther aff fanghæ:
Holdæ them hyemæ baadæ nat och dag,
ganghæ til kircken i theres mag,
om wæghenæ æræ end langhæ.

Swo mwghæ the taghæ och sкriffuæ them ind
til brøderscкaff, baadæ mand och qwind,
och waræ swo allæ lodtagnæ
met alle som i thet brøderscaff er,
met oss och allestedz fiærn och nær,
gudz trøst scullæ the ey sagnæ.

Swo fangæ the och then samæ afladt,
som giffues aff kirckens prelaters stadt,
om the theres brøderscкaff holdæ:
Læsse theres psalteræ, som foræ er rørdt
met gudelig acht, som i haffuæ hørdt,
gud haffuer oss allæ at woldæ.

Thet tredicæ capitel effter tiwæ,
som sкriffues næst thet siistæ,
Huad thet indeholder, wil ieg ey liwæ,
tog ieg thet før bewiistæ.

Thet taler om godæ predickæ færæ [1]),
som marie psalteræ kyndæ,
Och the som hañum at lessæ læræ,
them fylger fuld godæ yndæ.

The lignes wed englæ i himerighæ,
the ypperstæ næst wor herræ,
Som liwsdæ the myndræ vp, sandelighæ
the sculdæ ey bliffuæ werræ:

Men standæ fast i gudz kerlighed,
ickæ effterfylgæ the ondæ,
Som for theres storæ beræffuenhed
fuldæ aff theres stadt som hondæ [2]).

The lignes och wed then godæ Abel,
som lærdæ oss gud at dyrckæ,
Som Sæth, hans broder, met gudeligt skel
gudz loff begynthæ at styrckæ.

The lignes och wed noe arck,
som meñiscken frelstæ aff dødæ,
Och finghæ ther effther skoff och marck
och himerigæ for theres mødæ.

The predickæ fædræ the sendæ och wd
til menniskens hiartæ en dwæ,
Som er gudz mildhedz sendebud,
til them tha mwnæ hwn flwæ:

Kynder at gud wil waræ them mild,
som hañum swo loffuæ och æræ,
Och faræ ey wti syndhen wild,
e huo heltz the mwnæ wæræ:

---

[1]) Prædikefædre (s. nedenfor, hvor Ordet, som her allene for Rimets Skyld er blevet ukiendeligt, findes rigtigt skrevet. [2]) Hunde.

Ved fredzens arch, och moysen,
som falcket frelstæ aff faræ,
Abraham, ysaac, iacob, ruben,
allæ patriarchers sckaræ.

The kiendæ [1]) theres falck at tyenæ gud,
hañum at hedræ och æræ,
Och holdæ hanff loff och helligæ bud,
aldeles trofastæ at wæræ.

Om thessæ godhæ mend, och manghæ flæræ,
som thet capitel holder indæ,
Uil ieg ey nw om talæ meræ,
til forn mwghæ i them findæ.

The tegnæ [2]) baadæ them, som lærer fran sig,
och them then lærdom fylliæ,
At lessæ psalteren gudelig
och hañum ey vnder them dylliæ.

Gud haffuer them kær, och maria met,
the vndgaa theres wredæ,
The frælses aff ondt i hwæryæ stæd,
thi er han god at bedæ.

Om XXIIII. capitel, som stander siist,
er och noghet tilfforn bewiist.

Ther straffer Alanus allæ thee,
som marie psalteræ ey mwghæ see.

Særdeles them, som widæ bæst
och haffuæ ther om i sckreffthen læst.

---

[1]) lære. [2]) betegne.

Eller them, som thet aff ondscaff geræ,
at the willæ hanum ey predickæ høræ,

For awend eller aff wanwittighed [1]),
och willæ ey drages vti then leed [2]),

Som the mathæ widæ theres gud at tyeenæ,
marie hanss moder: swo æræ the seenæ,

Paa thet the kwnnæ behindræ them,
som willæ then psalteræ at ganghæ fræm.

Jeg straffer ey them, ickæ bædræ weed,
som gud ey bædræ wiisdom haffuer teed.

The som gernæ wildæ widæ,
och vnderwises ther i met geensuar blidæ:

The sighæ e mod vti then agt,
the wildæ gernæ widæ thet nw er sagt.

Men the, som taler hær ellers i mood,
the lignes wed fuld ond en rood:

The lignes wed then draghæ stoer,
dieffuelen, som al ondsckaff i boer.

Then qwindæ, som war i paradiis,
han sagdæ: hwn sculdæ ther bliffuæ aff wiis,

Hwn sculdæ aff fruchten taghæ och ædæ:
hwn tog ther wed aff ondæ rædæ.

Som han tha spiltæ hen̄es godæ sckeffnæ,
swo willæ the nw, om the faa effnæ.

---

[1]) Uforstandighed. [2]) drages derhen, til det Sted, som (ɔ: hvor) de maatte (ɔ: kunde) vide at tiene deres Gud o. s. v.

Al then heder, marie scullæ seer,
thet gør them i theres hiartæ wee.

Siælffuæ willæ the ey taghæ ther paa,
och the, som willæ, them draghæ the fraa,

The predickæ til baghæ met ondæ mwndæ,
meer en dag met falsckæ grwndæ,

End the kwnnæ predickæ i wgher syw [1]),
som marie loff wæl predickæ nw.

Forthi at menniscken er snart at troo [2]),
och snarest til ondt, och gøræ wroo.

Then twnghæ hwn er forgifftelig,
som gøræ them sielff och andræ then swig.

The predickæ mod then helligæ bøn,
som sielffuer giordæ gudz enigestæ søn,

Pater noster, och bød at lessæ
i allæ tider, och swo i messæ.

The predickæ och mod then helsen good,
som gud sendæ need for marie food.

Then psalteræ holder ey andhet indæ,
som lesser nw baadæ mand och qwindæ,

End pater noster trøssuer [3]) sæm,
halffandhet hwndredæ aue maria blant them,

The andræ figurer lader ieg nw staa,
huo them wil lessæ, han maa them faa

---

1) Rimet viser hen til Udtalen syu (som endnu i Svensk) ikke syv.
2) snar, hastig til at troe. 3) tre Gange.

Uti then screfft, som før er sagt:
thet nw er screffuet i giffuæ paa acht.

I marie heder scullæ i ether øffuæ,
huo andhet gør, hanum tymes drøffuæ.

Loffuer gud baadæ mend och qwindæ,
mariam hanss brwd aff gudeligæ sindæ:

Loffuer hanum swo paa iorden hær,
at i mwghæ komæ them baadæ nær

I himeriges glædæ allæ samen:
thet giffuæ oss gud och maria. Amen.

Tetrasticon translatoris ad impressorem.

Suscipe, preclare, diue quoque virginis alme
Psalterium Alani, translatum stemate dani.
Si fieret lingua michi ferrea, non sibi laudes
Sufficiens canerem: que cape pauca dedi.

Distichon impressoris ad translatorem:

Non potuit melius, nec quisquam cultius, ipsum
Nymphe psalterium sub breuitate loqui.

Conclusio finalis.

Jomfru maria, gudz kæræ moder,
cristus ihesus, wor kæræ broder,
misckwndæ sig offuer oss allæ
Och vndæ oss swo thene psalteræ at gømæ,
at the oss aldrig forladæ eller glømæ;
dæss willæ wi them paa kallæ.

Thenne bog, som er om iomfrw Marie psalteræ och dess brøderscKaff, met twendæ andræ smaa bøgher, som æræ om the tingh gud haffuer scapt, besynderlighen om Adam och Eua, Och om meñisckens leffnet, fran førstæ och til thet ssistæ: Haffuer dichtet och vddraghet paa dansckæ en gam̄el dandhæ mand, som heed her Michael, och war sognepreſt vti Othensæ til sancti Albani kirckæ. Och som ieg finder vti boghen wed hanss eghen handsckrefft, tha giordæ han thet for høgbaaren førstindes, wor kæristæ nadighæ frwes drotning Cristine bøn sckyld, formiddelst hennes nades sændebwd til hannum, then tiid man sckreff gudz aar M. cd. xc. och vi. Nw paa thet, ath hun ickæ lengher sckal ligghæ døff, iordhet och nedstoppet: men kom̄æ blant falcket baadæ lærdhæ och legmend, gud och iomfru Marie til æræ, och allæ oss fattighæ och syndugæ meñisckæ til trøst: Tha er hwn nw nyglighen trycht vti then konnyngeligæ stad Købmanhaghen, hooss her Powel ræff, Cannick ther samæstedz: Och thet for hederlighæ och gudfrychtighæ mandz, brodher her Hanss bartholomei bøn scyld, aff predickæbrødræ orden. Aar effther gudz byrd, Twsendæ fæm hwndredæ paa thet fæmtendæ, Then tiisdag næst effther wor ffrwæ dag Purificationis.

Deo gratias.

De Creatione rerum.

Hær begyndher en lidhen bogh. Hwilcken ther tracterer och vnderwijs met stor lest hwarledes gud fadher aff førsthæ begyndelsæ haffuer alting sckapt. Och huarledes dieffuelen han beswegh woræ førsthæ foreldernæ Adam och Euam. Met en subtilig forklaring: huarledes forbeneffndhæ Adam och Eua the bleffuæ vtdreffnæ aff paradis strax effther syndhen. Och hwad plagher them sidhen offuergick for syndzens sckyld.

Maanen driffuer bugghen for foolæn need,
aff sckyæn til iordhen, hwn glædes ther wedh,
hwn kølnes aff soelsens bryndhæ.
The sckadelighæ yrther, i marken staa,
nar maanen han sckener, the snart forgaa
och wordhæ saa gansckæ tyndhæ.

Jordhen scal fødhæ baadhæ folk och fææ
met frwcht, met yrther och fawræ træ [1];
gud haffuer begaffuet swo hænnæ,
At allæ creaturer, paa iordhen gaa,
baadhæ wildhæ och tammæ, storæ och smaa,
fran andhet kan man them kænnæ.

Yrthor haffuer gud giffuet meghen krafft,
ther met bekændes hanss guddoms macht,
samæledes och dyræbaræ steenæ.
Then gud, som nw i himelen boer,
han haffuer och sckapt IX ænglæ koer
ther loffues han foræ alleenæ.

Mod hanum siwnghæ the loffsens sang,
tidhen er them ræt aldrig lang, Isa. VI.
mænnisckæn scullæ the och gømæ
For waadhæ, som dieffuelæn kasther vpaa,
mellom oss och them the ydelighen staa;
the ladhæ them ther til sømæ.

The gømæ och baadhæ liiff och siæl;
tiæn them hwær dag, tha gør thu wæl,
met almessæ och thinæ bønæ:
Hoes tig staa the vti thin død,
frælsæ tig fran dieffuelæn och hælffuedes nød,
the kwndhæ tig tha wæl lønæ.

---

[1]) Træer, plur.

Nullus autem homo presumat inuestigare: Cur deus hominem, quem sciebat esse casurum, voluit creare. Cur etiam ipsos angelos creare voluit, quorum casum certissime sciebat. Et quare cor Pharaonis voluit indurare: cor autem marie magdalene ad penitentiam mollificare. Quare Petro se ter neganti contritionem immisit, Judam autem in peccato desperare dimisit. Quare vni latroni gratiam conuersionis inspirauit, & socio suo gratiam dare non curauit. Quare vnum peccatorem trahat, et alium non trahat. Nullus quantumcumque prudens inuestigare presumat. Hec enim dei opera, et hijs similia, humanis ingeniis sunt inscrutibilia. Hujusmodi questiones Paulus breuiter soluere videtur dicens: Quem enim wlt (vult), indurat deus, et cui vult miseretur.

Fer gud skapthæ encthen himel eller iord,
tha skapthæ han ængelæn meth eth ord,
luciferum met andræ fleræ:
han gaff hanum fawerhed for them allæ,
gudz handhewærck mathæ the hanum wæl kallæ,
wijsdom fick han och meræ

End noghen ænghæl i ænglæ koer,
thet giordhæ gud som i himmærighæ boer,
slig æræ fick han at nydhæ:
Dog han war wijs och deylig scapt,
han skietthæ ey, han sculdhæ bliffuæ fortapt,
mod gud han tordhæ brydhæ.

En tanckæ fich han, hwn war ey god,
at han wildhæ gøræ gud i mod,
swo sagdhæ han til sig eenæ:
J østher wil ieg sætthæ myn stoel,
degligheræ er ieg end noghen sool:
gud wisthæ huad han mwnæ myeenæ.

Han lignedhæ sig gud, som hañum hadhæ sckapt,
i samæ stwnd bleff han fortapt, Isaie XIV.
sckaat [1]) ned aff himerighæ
Met manghæ scock ænglæ, met hañum wildhæ wæræ,
i hælffuedes ild: nw brændhæ the thæræ,
forscapthæ [2]) i diefflæ lighæ.

Sommæ i wædhæret, somæ fuldhæ i wand,
sommæ i iordhen och somæ paa land,
folk [3]) gøræ the nw stoer sckadhæ.
For syndhen sloghæ the allæ mænnisckæ i hiæl,
thet kwndhæ wæl fylghæ ræt och skiæl,
wildhæ gud them raadhæ ladhæ.

The mwghæ [4]) togh inghen sckadhæ gøræ,
ey noghen tijd wed mænnisckæn røræ,
togh the æræ ondhæ och leedhæ:
Then godhæ ænghel staar ther imod,
the mwghæ ey røræ huærcken hand eller fod,
swo spægher han theres wredhæ.

Ther lucifer war aff hiñelæn sckaath,
for han wildhæ gøræ gud spee och spaath
och wildhæ waræ herrens lighæ, Apoc. XII.
Gud scapthæ strax hælffuedhæ, och adam met,
och swo paradiis then løstughæ stæd,
som lignæs wed himmærighæ.

I edon tog gud en klæmp aff iord
och sckapthæ aff [5]) adam met synæ ord,
bewisthæ syn gudboms æræ:
Sidhen gaff han hañum lijffsens andh,
togh han war sckapt aff iord och sandh,
eth mænnisckæ sculdhæ han wæræ.

[1]) skudt, styrtet ned. [2]) omskabte. [3]) Her ikke Falk. [4]) kunne. [5]) deraf.

Gud ledhæ hanum indh vti paradiis,
ther giordhæ han adam mæghet wijs
offuer allæ, som han wildæ sckabæ:
Gaff hanum synæ sæm vtwarthes sind [1]),
at bliffuæ vdødelig ladhæ han paa wind,
thet kwndhæ han snarlighen tabæ.

Fornwmstig [2]) war adam aff guddoms macht,
han wisthæ allæ yrthers dygd och karacht [3]),
ther til allæ dyræbares steenæ [4]),
Allæ creaturer, som gud sckob thæræ,
kalledhæ adam theres herræ at wæræ,
the stodhæ for hanum alt eenæ.

Han giordhæ them allæ nytthæ och gaffn
och gaff them allæ theres naffn,
som the kalles nw at hedhæ.
Fuglæ i luchten, och fischæ i flodhæ,
the tuchtælighen allæ for adam stodhæ,
slig æræ wildhæ gud hanum wedhæ.

Farer bort, sagdhæ Adam, och faar ether fødhæ,
hennæ scullæ i sanckæ forwthen mødhæ,
i scullæ hwær andhræ kænnæ:
I scullæ wordhæ fleræ, end i nw æræ,
al wærdzens hedher then scullæ i bæræ.
thet sigher ieg ether for sænnæ.

The bøghedhæ them ned for adams knææ,
baadhæ fuglæ och fisckæ, och dywr och trææ,
the fooræ swo borth til lighæ,
Theres fødhæ at hænthæ paa marck och land,
sommæ fooræ i thet kaaldhæ wand,
fran adam mwnæ the tha wighæ.

---

[1]) Sandser. [2]) fornuftig. [3]) Maaskee kun en Trykfeil for kracht, ligesom her skrives Lucht (v. 3) for Luft. Dog findes nedenfor S. 138, 4 krafft. [4]) Substantivets Genitivus, omsat for Rimets Skyld.

En søffn kasthæ gud paa adams krop,
sckapthæ aff hanss reffbeen, før han stod op,
en qwindhæ vtaff hanss sidhæ.
En iomfrw bleff eua i paradijs,
tog war hwn ey som adam wijs,
thet scullæ i allæ widhæ.

Gud spwrdhæ adam: huad thet mwnæ wæræ,
som han haffdhæ sckapt, och tha stod thæræ?
thet wildhæ han aff hañum widhæ.
Adam han bøyedhæ syt hoffuet och knææ,
han sagdhæ: thet er thet fægherstæ fææ [1])
at leffuæ vti thessæ tidhæ.

Thet er myt kød, baadhæ blod och been,
myn høstrw kaldes hwn forwthen meen,
baadhæ willæ wij samen bliffuæ.
Thennæ qwindhæ, thu sckapthæ och mig staar nær,
o herræ! huar ieg haffuer hennæ kær,
mædhen wij mwghæ samen liiffuæ.

The waræ tha nøgnæ, baadhæ hwn och han,
adam war sckapt en meghet stoer man,
gud mwnæ thet swo behaghæ.
Udødelighæ sckaptes the baadhæ at wæræ,
the haffdhæ hwer andræ och meghet kæræ,
the sculdhæ leffuæ manghæ daghæ.

Gud tog strax adam och euam om hand
och bandt them samen met æchtæscaps band,
han haffdæ them gantzæ kæræ.
Han leddhæ them hist, han leddhæ them hijd
offuer paradiis i then samæ tijd,
theedhæ them paradises æræ.

[1]) Man seer vel, at dette Ord er sat for Rimets Skyld; om Forf. ved Fæ har meent *Skat* eller *Creatur*, er tvivlsomt, dog bliver det sidste, ved den efterfølgende Linie, rimeligst.

Eya huad hedher, huad æræ, hvad deyd
gud gaff them baadhæ i paradijs freyd,
then kwndhæ the lidhet sckiødhæ.
Uærdzens modgang sculdhæ the ey haffuæ,
ey helder och taalæ dødzens plaffuæ,
ey syrghæ for theres fødhæ.

Uælløst och glædhæ haffdhæ gud them giord,
swo klaer war paradises iord — Rabbi zachar. in glo. gen. II.
som nogher cristal kan wæræ:
The yrther ther stodhæ, haffdæ krafftig lwcht,
aldrig saa nogher swo løstælig frwcht,
som træenæ the mwnæ bæræ.

Som klaresthæ sølff paa iordhen war,
waræ bullind [1]) aff træenæ som frwchthen bar,
the grenæ waræ sckiønæ met allæ,
Som sculdhæ bæræ blomsther i theres tijd,
och iordzmaanen hwn war gansckæ wijd:
huar sød lwcht mwnæ ther fallæ.

Løffuenæ waræ som eth sckinendhæ gwld,
aff løstughæ foglæ war paradijs fwld,
the siwnghæ ther allæ til lighæ.
Zacharias sigher: iordmaanet war swo stort,
som gud han haffdhæ for adam giort,
som firæ konninghæ righæ.

Adam war nøghen och eua met,
ther the waræ i then løstælighæ stædh,
och blwædes thet ey met allæ.
Gud sagdhæ til them met tucht och æræ:
hær scullæ i baadhæ [2]) samen wæræ,
wachter [3]) ether ati [4]) ey fallæ.

[1]) Bullen, Stammen. [2]) begge. [3]) vogter. [4]) at J.

Gud sagdhæ til adam met synæ ord:
betænck huad ieg haffuer met tig giord,
om thu kant thettæ skiødhæ.
Adam, bliff stadig i thin troo!
tha scalt thu hær ewindelighen boo,
forwthen ald wærdzens mødhæ.

Gud leddhæ hañum til thet wiisdoms træœ,
mod thet bøyedhæ adam synæ knææ
och spwrdhæ, huad thet mwnæ wæræ?
Thet er thet træœ, swaredhæ gud igeen,
som thu scalt fly for wthen meen,
wilt thu nydhæ hedher och æræ.

Then frucht, som paa then abildhæ staar,
om hwn vti thit legomæ gaar,
fuld dyræ scalt thu thet købæ:
Tha scalt thu døø och flleræ meth,
och rymæ thennæ løstælighæ stæd,
aff paradijs scalt thu løbæ.

The æblæ æræ ganskæ fawræ at see,
hwo them wil smaghæ, fangher ewight wee,
thet wil ieg ether raadhæ:
Gømer wæl ethert siwn, forwarer ethers hænder,
then sødmæ lader ey gaa geñen ethers tænder,
forwarer ether hær foræ baadhæ.

Strax bleff gud borthæ, the wisthæ ey hwaar,
the stodhæ baadhæ eenæ, som screffuit staar,
wisthæ ey huad the sculdhæ gøræ.
Dieffuelen kom gangendes i ormæ lighæ,
met swodant skiæl [1]) han wildhæ them swighæ,
syn konst lod han them høræ.

---

[1]) Med saadant Skiel ɔ: i den Hensigt, at.

Nota. Inter omnes bestias, quas creauit Deus, quoddam genus serpentum formauit, quod erecte gradiebatur, et caput virgineum habebat. In unum illorum deceptor, mille artifex [1]) intrabat, et per os eius loquens, verba deceptoria mulieri enarrabat. Hoc dicitur in *Speculo humane saluationis*, in principio.

Til qwindhen gick han met falscke list:
hwad sagdhæ gud ether? sig mig thet wist!
hwn kwndhæ ey staa for ordhæ.
Hwn sagdhæ: ædhæ wij aff liiffsens træ,
mod huilcket adam bøyedhæ synæ knææ,
tha sculdhæ wij dødhælighæ wordhæ.

Ney, sagdhæ dieffuelæn, thet kan ey wæræ,
til ewig tijd bliffuæ i wæl hæræ:
the ord thet war hanss gamæn [2]).
J scullæ och aldrig bliffuæ dødhæ,
met synæ ord wildhæ han ether hødhæ [3]),
i fred bliffuæ i hær samæn.

Som andræ gwder bliffuæ i tha wisæ,
och scullæ hær waræ met roo och lisæ.
eua, uilt thu mig lydhæ,
Jeg wil tig kændhæ godhæ raad,
mynæ ord holt ey for spot eller haad,
offuer gud scalt thu wæl bydhæ.

Aff dieffuelæn lockedes hwn til at ædhæ,
al mænniskens køn maa ther wed grædhæ,
for døden wij scullæ lidhæ.
Mod dieffuelæn rachtæ hwn wd syn hand,
bleff sweghen aff then ondhæ mand,
aff æbled wildhæ hwn bidhæ.

---

[1]) Tusindkonstner. [2]) Spøg. [3]) true, skræmme.

Dieffuelæn brød æbleth aff then qwist
och fick thet qwindhen met mogel list,
Awi, huar thet war ildhæ!
Thet styckæ, hwn beed, thet ood hwn op,
fuld dyræ køpthæ hwn thet paa syn krop:
wor glædhæ mwnæ hwn swo spildhæ.

Notandum quod tentator non dixit: Eritis ficut deus, fed ficut dii. Ut fi nec gula, nec auaricia, nec fuperbia deiceret (dejiceret) eos, faltem in errorem incredulitatis, vt plures effe Deos crederent, inducere propofuit, vt et fic deicerentur.

Adam fick hwn then andhen deel,
som hwn beed aff, och war ey heel,
bad hanum ligherwijs swo gøræ:
Adam bleff strax baadhæ bleeg och rød,
thet bidh, thu beest [1]), thet wordher wor død:
æbled wildhæ han ey røræ.

Thi adam tænckthæ grandgiffuælig paa,
huad ændhæ thet bid thet sculdhæ faa,
stor rætzlæ bar han ther foræ. Rab. isaac. gen. III. in glos.
Dieffuelen sagdhæ: adam, æsthw ræd,
allæ ting æræ wnder dine fødher træd,
som the tilforen woræ.

Tag æblet af qwindhen och bid fuld sagt [2]),
meer end thu haffuer tha faar thu magt,
ieg myeen thu sculdhæ mig kænnæ:
Som andræ gwder tha bliffuæ i wiisæ,
allæ ting gud sckaptæ scullæ ether prijsæ,
swo sagdhæ ieg før til hænnæ.

---

[1]) du bedst ɔ: som du bed, afbed. [2]) ganske sagte.

Adam, om thu gør hennæ i mod,
wed mænd [1]) thu faar thet aldrig bod,
thet scalt thu wissæligheu widhæ:
See huar faffuer hwn foræ tig staar,
hwn siælshen aff thin amindelsæ gaar,
gud sckapthæ hennæ aff thin sidhæ.

Adam saa met nathwrlicht sckiæl
hwn war fortapt, thet wisthæ han wæl,
och allæ qwindfolk met hænnæ,
Som gud wildhæ sckabæ effther adams tijd
offuer al wærdhen, baadhæ hist och hijd:
adam kwnnæ thet wæl kænnæ.

Han yndedhæ sig offuer thet creatwr,
tog han war stærckæræ end noghen mwr,
met hennæ wildhæ han iw fallæ.
Han beed paa æbled, giordhæ gud i mood,
deſſ wær wii faa thet aldrig bood,
swo ildhæ mwnæ han oſſ hallæ.

Notandum. Adam et eua in tribus viciis peccauerunt. Primo in gula, quando fructum comederunt; In ſuperbia quando voluerunt ſimiles eſſe deo; In auaricio quando cupide volebant ſcire bonum et malum.

Han bant oſſ til then ewighæ død,
til wærdzens kwmmer och sorg och nød
och pynæ forwthen ændhæ.
Gud war oſſ førræ blid och hwld,
hær taalæ wij hwngher, tørst, fraast och kwld,
slig nød wil wærdhen oſſ sændhæ.

[1]) Ved mænd, ſandeligen (ved alle Helgen).

Sidhen staar oss foræ stoer ynkelig nød,
wij scullæ allæ thaalæ then beesckæ død,
gud raadhæ huar tha wil ganghæ:
At faa then glædhæ som ey forghaar,
som møghet i sckriffthen sckreffuit staar,
thet wordher oss gantzæ banghæ.

Nw mwghæ i høræ, huad plicht the finghæ
then tijd the mod gudz bwdordh ginghæ,
lodhæ them aff dieffuelæn swighæ:
Blwsel [1]) war then førsthæ plaffuæ, i.
som the sculdhæ baadhæ for syndhen haffuæ,
fran gud mathæ the sidhen wighæ. ii.

Met koostæløff [2]) sckiuldhæ the them baadhæ, iii.
blanth paradisæ trææ fuld rædhæ the saadhæ,
the wisthæ ey theres fødhæ:
Tørst och hunger giordhæ them stoer meen, iv.
gudz naadhæ kwnnæ the ey faa igeen,
paradiis misthæ [3]) først syn grødhæ.

Then wijsdom, gud haffdhæ adam giffuet,
haffdhæ han beholdhet, och haffdhæ bliffuet
vsmitthet aff syndzens mødhæ:
Tha wisthæ han meer aff guddoms krafft,
end allæ doctores, som gud haffuer scafft,
gud wildhæ hañum thet fforødhæ

Lenghher at brughæ then dyræ gaffuæ v.
wildhæ gud sidhen siælff then wijsdom haffuæ,
sckiffthæ hañum framdeles alleenæ:
Blant folk och diwr, effther theres køn,
delær gud then wijsdom, som ieg kan sckiøn,
hoes ord och dyræ steenæ.

---

[1]) Blusel, Skam [2]) Kostelov. [3]) mistede.

Adam faarstod sig inghalundhe
ther effther meer end nogher bondhæ,
wisthæ ey huad han sculdhæ geræ:
The fawræ træe, som i paradijs stodhæ, VI.
at giffuæ theres grødhæ the strax aff lodhæ,
ey fwglæ kwndhæ adam heræ, VII.

Som førræ, siwnghæ til allæ tidhæ;
hoes hañum wildhæ the ey længher bidhæ
och hañum ræt inthet sckiødhæ:
The fawræ diwr, som tamæ waræ før, VIII.
løbæ tha baadhæ synder, och østher, och nør,
ey wildhæ the adam mødhæ,

For han haffdhæ ildhæ mod them giord,
the wildhæ ey længher høræ adams ord,
the hañum allæ forsmaadhæ [1]).
Diwr och fwglæ, som gud haffdhæ scapt,
the wisthæ wæl adam war fortapt,
sorgffwldhæ the allæ saadhæ [2]):

Besyrgedhæ [3]) adams storæ fald,
the wildhæ tog lydhæ theræ sckaberes kald,
och gøræ huad han them baadhæ [4]).
Jordzmaanet, som førræ war klart och smwcht,
bleff wisned, haffdhæ inghen naturlig lwcht, IX.
al wærdhen stod tha i waadhæ.

Solæn misthæ strax then tredie part X.
aff alt sith sckieen, thet war fuld hart,
ther adam ildhæ giordhæ
Och brød mod gud met acht och raad,
ther han thet æblæ tog och aad,
och wildhæ tha wijsæræ wordhæ.

---

[1]) foragtede. (jvf. S. 114 v. 3). [2]) sade [3]) sørgede over. [4]) bød.

Swodant gaff adam oss til arff,
han giordhæ oss sckadhæ och inghen tarff,
i paradiis war han eenæ
Met qwindhen, som oss hadhæ giort then sckadhæ,
the sadhæ ther baadhæ och ildhæ ladhæ [1]),
fuld saaræ mwnæ the them weenæ.

Gwd kom sidhen gangændes, war gantzæ wred,
adam war sckiwldt, for han war leed [2])
aff syndhen, som han tha giordhæ:
"Adam huar æsthw, wslighæ mand,
ieg sckapthæ tig deglig [3]) aff iord och sand."
han inthet swaræ tordhæ.

Adam gack hijd, ieg wil tig sckodhæ,
thin siwghæ faar thu ræth aldrig bodhæ [4]),
tig wordher yw længs och wærræ.
Adam han græd och ildhæ saa:
wy æræ nw nøgnæ och baadhæ hær staa,
swo swarer ieg tig myn hærræ.

Haffuer thu klæder, tha før tig ij,
sagdhæ gud, ieg giordhæ tig ganskæ frij
mod blwsel och wærdzens wandhæ.
Adam, huar thu haffuer ildhæ giord!
thu haffuer forgiffuet baadhæ himmæl och iord
met thin forbannedhæ andhæ.

---

[1]) Ladhæ, præs. er for Rimets Skyld sat for imperf. de lode ilde ɔ: de græd, klagede, jamrede sig o. d. (s. Glossar.) [2]) led af Synden, ɔ: han var utilfreds med den, fortrød den. [3]) deilig. [4]) bodhæ, bøde. Du faaer aldrig (ɔ: kommer aldrig til at) bøde (hielpe paa, afhielpe) din Syge. (Jvf. dog nedenfor S. 141 v. 1).

O wij mig armæ wslæ maad,
sagdhæ adam, ieg raad ey findhæ kaad,
for wy oss swighæ lodhæ.
Jeg komer nw til myt rætthæ sckiæl,
wy haffuæ giort ildhæ, thet weed ieg wæl,
wy fanghæ ræth aldrig bodhæ.

Unckær ether offuer oss, himæl och iord,
for wy haffuæ braat [1]) wor herres ord,
wy wildhæ hanum ickæ lydhæ:
Han sckapthæ mig saffuær och møghet wijs,
nw wil han sla oss met sith rijs,
hanss wænsckaff kwndhæ wij ey nydhæ.

O soel, o maanæ, o stiærner klaræ,
begræder thet wij scullæ ildhæ faræ,
wij waræ i hedher och æræ:
The gaffuer, gud gaff oss met syn macht,
them gaffuæ wij fuld lidhen acht,
fuld ynckælighen staa wij hæræ.

Mig blwæs at see thenæ nøgnæ qwindhæ,
at sckiwlæ oss met [2]) kwndhæ wij ey findhæ,
thet er wor storæ kæræ [3]):
Hwn tør ey sla synæ øgnæ op,
at sckodhæ och see myn nøgnæ krop,
døbher wildhæ hwn hælder wæræ.

Til adam thaledhæ gud trediæ tijd:
ieg biwder ether baadhæ, ath i gaa hijd
och sckamer ether ey eth styckæ.
Huo sagdhæ ether thet i nøgnæ waaræ,
wthen æbled, thet i baadhæ baaræ,
huar mwnæ ether ther om tyckæ?

[1]) -brudt. [2]) (Noget) at skiule os med. [3]) Klage.

The ropthæ tha baadhæ met grædendhæ taar:
o herræ, wij see wæl hwar then [1]) staar,
wildhæ thu oss noghet naadhæ:
Uij willæ gaa fram vti thit nafn,
oss hobes thu gør oss baadhæ gaffn,
tog [2]) wij æræ stæddhæ wti waadhæ.

Gud tog strax en kiortel aff skind
och kasthæ paa then nøgnæ qwind,
hwn war tha skiwldt met allæ,
Adam fick samæ klædhæbwn,
ligherwijs skiwlthes han som hwn,
meer wildhæ gud adam kallæ:

Jeg spør tig adam, swaræ mig igeen,
mædhen thu wasth fastheræ end noghen steen
aff wiissdom, som tig war giffueth,
Hwi bleffst thu neghen och swo ræd,
och ey i noghen klædebonæ klæd,
huem haffdhæ tig swo fordriffuet?

Thet giordhæ thenæ qwindhæ, som mig staar nær,
forti ieg haffdhæ hennæ ganskæ kær,
ioduth offuer qwindhæ kædhæ!
Hwn fick mig æbled i myn hand,
strax bleff ieg bondhen met syndzens band,
hwn bad mig ther aff ædhæ.

O wi! thet æblæ war fuld beest [3]),
o herræ, thu thet fuld wæl weest,
mynæ eghenæ lodes vp til lighæ:
Jeg saa myn krop war ildhæ scapt,
myn fattughæ siæl hwn war fortapt,
thi mwnæ ieg fran tig wighæ.

---

[1]) Er vel en Trykfeil for thet. [2]) Eftersom. [3]) beeste.

Eua, sagdhæ gud, hwi giordhæ thu thet?
komst adam och tig i dieffuelsens næd [1]),
mwnæ thet waræ thinæ brødhæ?
Hwo haffuer thet giort, thet wil ieg widhæ,
at thu sculdhæ først paa æbled bidhæ,
sig mig, ieg wil thet skiødhæ [2]).

Langt borthæ stod ormen och sculedhæ til,
tænchthæ hwad qwindhen swaræ wil,
om hwn wildhæ offuer hanum kæræ:
Thet adam och eua haffdhæ giord,
ther wildhæ ey dieffuelæn haffuæ aff ord,
vsckyldug wildhæ han wæræ.

Eua saa ormen, han sculedæ fast
och haffdhæ synæ øgnæ til hennæ kast,
hwn ræddes for hanss komæ:
Then gamblæ forræderæ han staar nw hist,
som oss sweg baadhæ met falsck och list,
sagdhæ eua met twcht och somæ.

Han fick mig æbled i myn hand
och war swo smidug som en wand,
han stod mig [3]) for ald faræ:
Thet sckedhæ vti then samæ stwnd,
ieg beed eth styckæ met myn mwnd,
ieg kwndhæ thet inthet sparæ.

O herræ, thettæ maat thu høræ
at ieg bad adam och swo gøræ,
huad sckal ieg meræ syæ?
Thet ieg tha sagdhæ, wildhæ han ey skiødhæ,
fuld haardelighæ mwnæ han mig tha fødhæ,
han bad mig standhæ och tyæ.

[1]) Net, Garn (jvf. Glossar.). [2]) agte derpaa. [3]) indestod mig.

Jeg haffuer nw sagt tig al myn grwnd,
driff ormæn bort i samæ stwnd,
som oss haffuer komet i waadhæ:
Gør thet nw herræ for thit wold,
besee then freestelsæ wij haffuæ told,
forbarmæ tig offuer oss baadhæ.

Maledictiones serpentis. Gen. III.

Thu dieffuel, sagdhæ gud, i ormæ lighæ,
for allæ menniskæ scalt thu wighæ, I.
forbandhet scalt thu och wordhæ.
Thu haffdhæ møghet ondt vti thinæ sindhæ,
then tijd thu komst til thennæ qwindhæ
och hennæ swighæ tordhæ.

Thit hoffuet scal bliffuæ sønder kryst, II.
thu scalt och krybæ paa thit bryst, III.
iordhen scalt thu forthæræ: IV.
Tig scal ey skiwlæ klæder eller haar, V.
allæ scullæ hadæ tig huar thu gaar,
forsmaadt scalt thu och wæræ.

Tig scal och sla baadhæ lidhen och stoer VI.
och hadhæ tig allæ, paa iordhen boer,
thet giffuer ieg tig til kænnæ.
En qwindhæ scal en tijd tig swo slaa, VII.
at al thin macht scal fran tig gaa,
wachtæ tig fuld wæl for hænnæ:

Huar hwn tig finder, thu maath alt fly,
huad hælder thu æst paa marck eller by,
hwn wil tig ickæ lidhæ.
Huar hennes naffn næffnes met stadig troo,
ther maath thu huercken bidhæ eller boo,
thet warer til ewighæ tidhæ.

Som thu haffuer swighet then førsthæ qwindhæ,
then andhen scal tig hiem̄æ findhæ,
hwn scal gøræ tig stoer wandhæ:
Och scal tig swichthæ manghæfold,
bethaghæ thin macht och alt thit wold,
thet spørs offuer allæ landhæ.

Adam gick fram, swo ræd han stod,
ieg bedher tig, herræ, thu war mig god,
giff mig ey thinæ vredhæ:
Thet ieg haffuer giort, giordhæ ieg aff nød,
then tijd mig qwindhen æbled bød,
wij bleffuæ tha baadhæ ledhæ.

Herræ, huad thu wilt aff oss gøræ,
wij staa hær baadhæ och willæ thet høræ,
forsee oss met thet bæsthæ:
Giff oss nw plicht for wor vtucht,
wij odhæ aff then forbaadenæ frucht,
wij bødhæ thet wij kwndhæ læsthæ [1].

Maledictiones Ade.

Ja ja, sagdhæ gud, thet scal wæl skee,
adam thu scalt nw aldrig lee, I.
thet er thin førsthæ plaffuæ:
Thu lyddhæ thin høstrw meer end mig,
then tijd hwn raadhæ tig meen och swig,
stoer fattigdom scalt thu haffuæ. II.

[1]) Vi bøde (for vor Synd) det, vi kunne læste ɔ: formaae, det som er i vor Evne.

Barfodt och nøghen scalt thu gaa, III.
thin fødhæ scalt thu met vmag faa,
thu scalt och syrghæ och grædhæ.
Al wærdhen scal tig waræ i mod,
for qwindhen thu tig swighæ lod,
thinæ øghenæ scalt thu wædhæ.

Tig scal waræ mod baadhæ stock och steen,
til thu forwandles til iord igeen,
baadhæ wand och wæder til lighæ:
The børn, thu affler effther thenæ tijd,
the scullæ vpffyldhæ wærdhen wijd,
the wordhæ och aldrig righæ.

Swo lenghæ thu leffuer scal rægn ey kommæ, IV.
iordhen at gøræ noghen frommæ,
thet scèer for thinæ brødhæ:
Aff tørst och hunger, met fraast och kwld, V.
thin krop scal wordhæ alstinges fwld [1]),
swo lenghæ thu [2]) gaar til dødhæ.

Thu scalt ey ædhæ aff noghet bord, VI.
adam, for thu haffuer ildhæ giord,
ey soffuæ paa thin sidhæ VII.
Paa noghen sæng i thinæ daffuæ,
hws eller hiem scalt thu ey haffuæ,
thin tijd scalt thu swo slidhæ.

Met arbeygd, kwmmer, och hiarthæ nød
scalt thu forhuerffuæ thit daglighæ brød,
och swo thinæ efftherkom̃æ.
Swo haffuer thu kommet al wærdhen i fald,
thet scedhæ for en qwindes fald
ether baadhæ til lidhen from̃æ.

[1]) ganske fald. [2]) indtil du.

Adam stadt bort [1]), thu weest thin dom!
strax qwindhen til wor herræ kom,
hwn kwndhæ ey meghet swaræ.
Thu æst, sägdhæ gud, then wærstæ ting,
som nogher kan findhæ al wærdhen omkring,
ieg wil tig ickæ sparæ.

Imprecationes mulieris.

Jeg wil tig swodanæ gaffuer giffuæ,
vnder mandzens macht tha scalt thu bliffuæ,
offuer tig scal han waræ herræ: 1.
Al tijd scal han legghæ ther paa wind,
at swichthæ thit ondhæ, haardhæ sind,
eller i faræ baadhæ werræ.

Thu scalt arbeygdhæ met rock och teen,
eller han slaer sønder baadhæ ryg och been,
om thu wilt hanum ey lydhæ.
Uarer met fred, thet staar ether wæl [2]),
tha leffuæ i sammen met ræt och sckiæl,
thet scal ether ey fortrydhæ.

Thin sckyld findes meer end adam brød,
thi scalt thu wordhæ bleg och rød
nar thu thinæ børn scalt fødhæ. 11.
Aff twang och nød, som thu scalt lidhæ,
for sandt thu scalt tha geldhæ [3]) widhæ,
thu taaldt baadhæ wee och mødhæ.

---

[1]) Staae bort (gaae bort). [2]) anstaaer, sømmer eder vel. [3]) hyle, raabe eller klage med høi Røst. (s. Glossar.).

Aff sorg thinæ tænder gaa tha til hobæ [1],
ioduth och wee mwnæ thu tha robæ,
then tijd scal wordhæ tig banghæ: III.
Thu wildhæ tha hælder waræ død
end taalæ swodan bitther nød,
om daghenæ wordhæ noghet langhæ.

Allæ qwindffolck, som børn scullæ fødhæ,
the mwghæ alt taalæ swodan mødhæ,
fuld saaræ the offuer tig kæræ,
Haffdhæ thu ey syndhet met thin vsnildhæ
then tijd thu æbled ædhæ wildhæ,
nød haffdhæ ey komet hæræ.

Thu scalt vpffyldes met wee och twang
och tidhen scal wordhæ tig gansckæ lang,
swo scalt thu thet forstandhæ, IV.
at taalæ then nød, som thu scalt haffuæ,
for syndhen thu giordhæ, aff legmos plaffuæ,
thet spørs offuer allæ landhæ.

Jeg haffuer forbandhet ether allæ tree,
swo ether kan aldrig løckæ sckee,
gaar hijd nw allæ til lighæ!
Thu dieffuel, gack bort aff paradijs,
thu swegst adam, tog han war wiis,
bort hædhen [2] scalt thu wighæ.

J ormæ lighæ [3] haffdhæ thu tig sckapt,
wisthæ thu ey wæl, thu wasth fortapt,
end solen wasthu fæddræ [4]:
At thu haffdhæ bleffuit vdi hælffuedes glødhæ
och taaled ther twang met pynæ och mødhæ,
thet haffdhæ wareth meghet bæddræ.

---

[1]) sammen. [2]) herfra. [3]) J Ormeskikkelse. [4]) Et uforstaaeligt Udtryk.

End thu scullæ swighæ thessæ twendhæ folk,
och kommæ al wærdhen vti kwmmer och wolk:
forbañedhæ wordhæ thinæ stwndhæ!
Lad mig tig aldrig meræ see,
far bort til hælffuedes twang och wee,
thi thu æsth ond aff grwndhæ.

Adam tænchthæ paa, hwad han wildhæ geræ,
thet, gud sagdhæ ormen, kwnnæ han wæl høræ,
han ræddes for gudz wredhæ:
Misckwndelighæ herræ, tha giff mig dom,
mig war i mod ieg foræ tig kom,
thu stander alt nu til redhæ

At dømæ mig for myn sckyld och brødhæ,
ieg wed thw wilt mig saaræ hødhæ,
gør thet met twcht och æræ:
Driff mig ey aff thennæ stæd,
lad mig hær bliffuæ och eua met,
hær wildhæ wij gernæ bliffuæ (wæræ) [1]).

At bæddræ thet, wij haffuæ mod tig brot [2]),
thet tychthæ mig waræ nytthæ och got,
wildhæ thu tig ther til bøghæ:
kwnnæ wij ey meræ aff himerighæ faa,
end theñæ stæd wij standhæ vpaa,
wij ladhæ oss ther met nøghæ.

Adam och eua, gaar baadhæ hijd,
ether staar nw foræ en ynckælig tijd,
thet maa ey andhet wæræ.
Huad i haffuæ brøt ethers gud imod,
thet faa i næppelighen nogher tijd bod,
paradijs scullæ i ombæræ [3]).

---

[1]) Man seer let af Rimet, at bliffuæ er en Trykfeil. [2]) brudt, brødet, syndet. [3]) undvære.

Adam gack fram, thw swlæ mand,
then syndughæ qwindhæ tag wed thin hand,
gaar wd til wærdzens mødhæ:
Himel och iord maa hær foræ grædhæ,
alle the som sckabes theres øgnæ wædhæ,
och solæn maa ther foræ blødhæ

For gang som adam och eua the gaa,
gud ladhæ thet foræ theres synder staa,
begynthæ tha baadhæ at raabæ:
allæ diwr, som sckapthæ waaræ, Rab. Moy. gen. III.
mellom adam och gud the witnæ baaræ,
aff paradijs strax the løbæ.

The soghæ til himelæn och stampedhæ paa iord,
for adam han haffdhæ ildhæ giord,
gud wistæ huad the mwnæ myeenæ:
Foglæ fløghæ høgt och ropthæ swo fast,
for adam war aff paradijs kast,
sloghæ them mod træ och greenæ.

O adam, adam, huar thet war ildhæ,
thu sculdhæ then storæ glædhæ spildhæ
och gøræ tig sielff then sckadhæ!
Fiscæ, som waræ i allæ flodhæ,
the løbæ i wandhet och ildhæ the lodhæ,
offuer Adam stoer ynck de hadhæ.

Huad sorg vti adams hiarthæ stod,
thet wedh then gud hanum wordhæ lod [1]),
han gaff sig gantzæ saaræ,
Eua, sagdhæ adam met grædendhæ taar,
eija huad onth oss foræ staar,
gud giffuet wij dødhæ waaræ.

[1]) Som lod ham blive til, skabte ham.

Eua ropthæ tha met iemmerlig røst:
o adam, adam, giff mig trøst,
ieg døer aff hwnghers waadhæ:
Paa trediæ dag haffuer ieg nw gand,
adam, vthen thu kanth findhæ raad,
tha bliffuæ wij dødhæ baadhæ

Aff hwngher och tørst met fraast och kwld,
gudz nadhæ och hielp er for oss dwld,
thi gaar oss møghet til meenæ.
Jeg bedher tig, adam, gør saa wæl,
mædhen wij hær gaa, sla mig i hiæl,
swo fødher thu tig wæl eenæ.

Eller gud ledher tig i paradijs,
som wij waræ før och gør tig wijs,
swo faar thu thinæ fødhæ.
J huad wij gøræ i theñæ tijd,
om wij gaa baadhæ om wærdhen wijd,
tha findhæ wij inghen grødhæ.

Jordhen giffuer ey nw aff sig lwcht,
ey noghet træcæ wil bæræ frwcht,
som wij sculdhæ oss aff bierghæ:
Uoræ klæder kwnnæ oss ey sckiwlæ for fraast,
swo lidhen er wor daglighæ kaast,
wij kwnnæ oss ey nw wærghæ

For noghen then ting oss er imod [1]):
o adam hielp, thet wij faa bod,
bedh gud om hielp och nadhæ.
Awij! huat wij haffuæ ildhæ giord,
then tijd wij braadhæ [2]) wor herres ord
met æbled, ther wij aadhæ.

---

[1]) Denne Linie bør vel rigtigst i Meningen drages til den foregaaende. [2]) brøde, overtraadte. (nedenfor partic. brødt).

Adam begynthæ at suckæ och grædhæ:
thet war fuld ildhæ wij sculdhæ thet ædhæ,
gud nadhæ oss allæ stondhæ.
The kaar, wij haffuæ i baadhæ hænder,
for sødmæ [1]), ther gick gemen mwnd och thænder,
the æræ baadhæ haardhæ och ondhæ.

O herræ, som wij haffuæ brøt emod,
vnd oss at gøræ plycht och bod
før dødhen tagher oss aff liffuæ:
Før wij scullæ ind vti hælffuedhæ gaa,
vpfylt met sorg i huærriæ wraa,
wij willæ oss til tig giffuæ.

Ey er then plicht [2]) swo stoer paa iord,
ther thet kan bødhæ, som wij haffuæ giord,
ieg sigher huad thu scalt gøræ:
Eua, gack paa thin baræ fod,
gør plicht och bod i tigris flod,
mig hobes gud wil tig høræ.

En steen tag vp aff flodens grwnd,
holt hanum fuld hart vti thin mwnd,
stadt ther vti xxx. daghæ:
swo lenghæ scalt thu ey talæ eth ord,
besyrghæ [3]) thet wij haffuæ ildhæ giord
met swodan legoms plaghæ.

Til iordans flod wil ieg nw gaa,
swo længhæ wil ieg i wandhet staa,
taalæ ther hwad gud wil sændhæ.
Jeg wil ey drickæ, ey helder ædhæ,
myn brødhæ wil ieg ther syrghæ och grædhæ,
til liffuet fangher ændhæ.

---

[1]) for (den) Sødme (nemlig af det spiste Æble). [2]) Straf.
[3]) Sørge over.

Eua, ieg wil nw fran tig wighæ,
lad tig ey meer aff dieffuelen swighæ,
om han wil til tig kommæ.
Tænck huad han haffuer førræ giord,
wt aff thin mwnd tal ey eth ord,
tha faar thu løckæ och fromæ.

Adam gick bort, synæ synder at bødhæ,
fuld snart mwnæ dieffuelen qwindhen mødhæ,
han wistæ wæl huad hwn giordhæ:
Han taledhæ til hennæ i samæ tijd,
hwn wændhæ sig huærcken hist eller hijd,
hannum inthet hwn swaræ tordhæ.

Dieffuelen sckapthæ sig i ænglæ lighæ
forthi han wildhæ hennæ meræ swighæ,
bad hennæ, hwn sculdhæ hannum lydhæ.
Han ynckedhæ sig offuer [1]) then qwindes twang:
eya, huar tidhen er wordhen tig lang,
gudz wilghæ wil ieg tig bydhæ.

Aff wandhet scalt thu gaa i stædh,
huart ieg gaar foræ, gack faræløst [2]) met,
thet er gudz særdeles williæ.
Hwar saaræ war qwindhen then tijd flad [3]),
ther hwn giordhæ som dieffuelen bad,
wildhæ sig ey fran hañum sckilliæ.

Dieffuelen foer tha met løgn och føg,
swo grøn war eua som en løg,
hennes krop war wisnet met allæ:
Hwn gad ey staaedt [4]) paa synæ been,
for kuld haffdhæ giort heñæ swodant meen,
mod iordhen maathæ hwn fallæ.

[1]) beklagede (i sin Tale nemlig). [2]) Uden Frygt. [3]) enfoldig.
[4]) hun kunde et staae. (s. gide, i Glossar.).

Dieffuelen tog hennæ op i syn faffn,
hwn tenchtæ han giordhæ heñæ nytthæ och gaffn,
hennæ tychtæ hwn sich tha lisæ:
Esthw gudz ængel, som ieg wæl troer,
och skapt aff then i himelen boer,
thu scalt mig Adam wisæ.

The ginghæ tijd baadhæ, som adam stood
och bøthæ synæ synder i iordans flood,
adam græd gantzæ saaræ:
O qwindhæ, hwi æst thu komen hijd?
æsthw nw swighen andhen tijd,
eua, huad haffuer thu faaræ?

Hwn wred synæ hænder, drog sig i haar,
mwnæ thettæ waræ dieffuelen hooss mig staar?
giff mig thet nw til kennæ.
"Twi wordhæ thin armæ wslighæ qwind,
at thu swo løss wast i thit sind:"
swo swaredhæ adam hennæ.

I wandnet stod Adam XL. daffuæ,
toldhæ kwld och hwngher met møghel plaffuæ,
fuld saaræ mwnæ han sig weenæ.
For qwindhen, som tha haffdhæ ildhæ giord,
til hennæ wildhæ han ey talæ eth ord,
syn fødhæ sanckedhæ hwn ther eenæ.

Then fødhæ war ey møghet god,
thet war thet tang i wandnet stod
och fiskæ som inghen mathæ ædhæ [1]):
Thet frod [2]) och slym, som wandnet dreff op,
ther met føddhæ hwn syn swlthenæ krop,
synæ hændher mathæ hwn ey wædhæ

---

[1]) mathæ, maatte ɔ: kunde. [2]) Fraade, Skum.

I flodhen, som adam tha i stod,
al wærdhen war them baadhæ i mod:
"thet er nw XL. daffuæ
Sidhen thu gigst i thetthæ kaaldhæ wand,
ieg bedher tig adam gack nw til land,
lad off nw vedhermod haffuæ

Och fattigdom forwthen ændhæ,
til gud wil off syn nadhæ sændhæ
ther met ladhæ wij off nøghæ:
Och taalighen bæræ i allæ maadhæ,
mædhen wij kwnnæ waræ samen baadhæ,
huad han wil off til føghæ.

Adam gick strax aff iordans flood,
begynthæ at bygghæ en løffuæ bood [1])
som han wildhæ haffuæ syn hwilæ:
Met eua han affledhæ ther en søn,
han kalledhæ hañum abel, som ieg kan sckiøn,
the ginghæ sidhen manghæ milæ.

I wærdzens sorg, met twang och nød,
met graad atspwrdhæ the theres brød,
wæl XXX. winther til ændhæ:
Sidhen ginghæ the til then stæd igeen,
som the waræ førræ, met mødhæ och myeen,
gudz ænghel han them thet kændhæ [2]).

Eua kom tha i sorghens garn,
hwn bleff ther met eth andhet barn,
thet kom hennæ lidhet til fraamæ.
Aff leghoms twang och wee och nød
thet war stort wndher hwn bleff ey død,
fuld lenghæ bleff hwn en daamæ.

[1]) En Løv-Bod, Løvhytte. [2]) lærte.

Hwn kwndhæ ey see, ey hælder høræ,
ey noghet ledhæmod paa sig røræ,
thet taaldhæ hwn manghæ daghæ.
Allæ qwindfalck sckiæncthæ hwn then sckaal,
the misthæ fuld manghæ baadhæ sind och maal [1]),
then arff effther heñæ the haffuæ.

Om sygher [2]) slog hwn synæ øghenæ op
och tog sielff paa syn siwghæ krop,
hwn wenedhæ sig allæ stwndhæ.
Adam gack bort, ieg scal nw fødhæ
myt fooster til wærdhen met angher och mødhæ,
hoes mig bliff inghælwndhæ.

Chayn føddæ hwn, han war ey god:
abel hoeff adam han wdhæ stod,
hwn kalledhæ sidhen at them baadhæ:
Theitthæ scalt thu, adam, sckiødhæ och widhæ,
swo scullæ qwindfalck effther thessæ tidhæ
fødhæ børn met døtzens waadhæ.

At arbeygdhæ kændhæ ænghelen them met synæ ord,
Och biærghæ sig aff wand och iord,
som folk plæghæ nw at gøræ:
Mandhen scal gaa met harghæ och plow,
tærsckæ, och mwghæ, och aghæ til sckow,
och qwindhen scal mandhen høræ.

Sidhen sckedhæ thet mod ræth och sckiæl
at chayn slog abel syn broder i hiæl,
hañum tymdes ther foræ stor wandhæ.
Gud bleff hañum wreed for samæ sag
for inthet creatwr bleff han met mag [3]),
landfflychtug bleff han aff landhæ.

[1]) Sands og Mæle. [2]) Omsider. [3]) Med Fred, i Ro.

En tijd sckiwlthæ chayn sig hoes eth træ,
ther waræ ey dywr, ey fwglæ, ey fææ,
kasthæ om sig manghæ greenæ:
Han wildhæ ther ligghæ met hwilæ och roo,
for han mathæ ey paa iordhen boo,
thet gick hanum stort til meenæ.

Lamech han heffnedhæ ther abels død,
i samæ stæd han chayn sckiød, gen. IIII.
hanum tog han strax aff liffuæ,
Then gerning war adam møghet imod,
gantzæ lenghæ thet i hanss hiarthæ stood,
hwar chayns siæl kwndhæ bliffuæ.

Han syrgdhæ for abel och chayn waræ dødhæ,
hwndredhæ och XXX. aar met stor mødhæ,
han kwndhæ thet ickæ wændhæ,
Lamech bleff sidhen i wandet sænckt, in diluuio.
som gud haffdhæ wrag offuer menniscken tænckt,
swo fick hanss leeffnet ændhæ.

I sckriffthen thet ey aff glømæ gaar,
at adam leffuedhæ sidhen IX. hwndredhæ aar
och XXX. wyntheræ til ændhæ:
Adam bleff sidhen en gammel man,
XXX. søner tha affledhæ han ex historia scolastica.
gudløst i leghomz tændhæ [1]).

Eua føddhæ XXX. døtther ther til,
the worthæ, thet war eth wnderligt spil,
al wærdhen fick aff them frommæ.
Allæ, som æræ sckapthæ och sckabes end nw,
the haffuæ affsprwng aff thessæ thw,
aff adam och eua the kommæ.

[1]) Gud Lyst i Legemet tændte? eller: gudløst i Legems Brynde?

Adam bleff siwg effther leghomsens laap [1]),
at leffuæ haffdhæ han ey lengher haap,
swo fick han tha til ordhæ:
Myt liiff sætther ieg nw snart til wæd,
vthen ieg faar noghet at smørghæ mig met,
ieg kan ey siwgheræ wordhæ.

Then trediæ søn haffdhæ han hoss sig:
sæth, hør nw huad ieg sigher tig,
til paradijs scalt thu ganghæ,
Miskwndhetz ølliæ er myn attraa,
snarlighen scalt thu paa wæghen gaa,
at ieg kwndhæ hennæ fanghæ.

J østher tag wæghen paa høgræ hand,
tha finder thu ther eth wissnet sand,
ther standhæ woræ fiæd wæl kændhæ,
Som engelen kiørdhæ oss aff paradijs wd,
slog oss fuld saaræ paa wor hwd
ther wij [2]) oss mod hañum wændhæ.

Til ængelen nar thu komer tijd,
sig ieg til hañum sætther al myn lijd,
bed hañum mig noghet naadhæ,
Och giffuæ mig smørelsæ til leghoms trøst,
ieg bedher hañum dess met grædendhæ røst,
ieg er nw stædt i waadhæ.

Enghelen fick sæth try æblæ korn,
the waræ swo hordhæ som noghet horn,
och sagdhæ huad han sculdhæ gøræ.
Han gick sidhen hiem, och græd och tød [3]),
syn fadher han fandt, han war tha død,
til iordhen mwnæ han hañum føræ;

---

[1]) Legemets Løb. [2]) da vi vendte os. [3]) Imperf. af tude.

Oc iordedhæ hañum paa then wenstræ hand
i ebron, som gud gaff vp syn and, In monte caluarie.
swo fick hanss leffnet ændhæ.
Hanss siæl bleff offuer v. twsendhæ aar
i hælffuedhæ, som sckreffuet staar,
gud heñæ til limbum sændhæ.

The kærner waræ fordhæ offuer wand och haff
och plantedhæ sidhen paa adams graff,
thet sckedhæ i formaals tidhæ [1].
Ther aff worthæ eth træ fuld stort,
aff huilket wor herres kaars war giort,
thet scullæ allæ meñiscæ widhæ.

Finis. Deo gratias.

Thettæ scullæ allæ menniscæ widhæ At ligherwijs som adam han giordhæ strængh penitentz och plicht och bood for syn synd: swo scullæ wi och gøræ, om wi willæ fly oc vndgaa hælffuedes pynæ. Och thet gøræ wij met sckriffthæmaal, almessæ gerningher och at wij altijd gernæ scullæ willæ høræ och læssæ gudz ordh. Och at wij lidhæ och taalæ wærdzens modgang for gudz sckyld, met andræ och fleræ godhæ gerningher. Ther foræ sigher wor herræ til meñiscken:

O meniscæ, lidher thu noghet for mig,
fuld snarlighen tha bedrøffuer thu tig.

Tag vp thit kaars och effthersylghæ mig,
see hwilcket ther er tha swarest for sig.

Haffuer thu mig kær vti thin modgang,
i himerighæ scalt thu til ewig tijd frøydhæ tigh blant
ængelæ sang.

[1] I gamle Dage.

Uilt thu met welløst myt kaars forbij gaa,
tha scalt thu och wthen myt righæ staa.

Kwnnæ ieg ickæ vti myt righæ forwthen pynæ och modgang kommæ,
forwthen modgang fangher thu ther lidhen fromæ.

Met wngdom eller siwgdom orsaghæ tig ingæledz mig at tiænæ,
hælz forthi at thu ickæ wedst (huar) manghæ lijffs daghæ ieg wil tig forlænæ.

Lad ickæ tidhen tig forsømelighen bedraghæ,
ieg haffuer ickæ bebreffuet tig at leffuæ i VIII dagæ.

Dieffuelen offrær thu thinæ wnghæ aar openbaræ,
thu staar dog om the gamblæ fuld stor en faræ.

Seer thu ickæ at dødhen daglighæ dags blant falcket slaar,
som stegheren blant hønsenæ, nar som han til stegherhwset gaar.

Then hanæ, som han lader igen leffuæ, han siwngher allighæ fast,
och ickæ achther eller betrachther at han och scal døø met en hast.

Trycht vti købmandhaffn: hoss her Pouel ræff Cannick vti samæstz. M. d. xiiij.

De vita hominis.

Hær begyndher en lidel bogh. Hwilcken ther trachterer om alth mænniscken leeffneth. Fran thet fførsthæ som menniscæn ffødhes, Och til hanss ydersthæ dødæ dag. Och sidhen framdeles til then ydersthæ och strænghæ domædag. Met stoer wnderwiissningh och lærdom, til menniscken nyt-thæ, Och siælsæns salighed.

Wilt thu haffuæ læckæ och siælsens heyl,
tha see tig offthæ i tetthæ speyl,
som ieg wil tig nw sændhæ:
Tha ladher thu huær mand waræ thin lighæ,
troo æy paa wærdhen, hun wil tig swighæ,
til gud scalt thu tig wændhæ.

See huædhen thu komst, huart thu sckalt faræ,
ey syndhæ mod gud, tag thet til waræ,
tænck hær paa allæ tidhæ.
For syndzæns sckyld giffs siælen plaffuæ,
then ewighæ død then sckal hwn haffuæ,
thet schalt thu wisselighen widhæ.

Hwad doctor eller mæsther i wærdhen er til,
som thet til fwldhæ sckriffuæ wil,
huad løn gud wil them giffuæ,
Som hær willæ gøræ plicht och bood,
huar meghet gud wil wæræ them good,
thet kan ræth inghen sckriffuæ.

Nar thu æst i thin bæsthæ tijd,
och haffuer til wærdhen sæth thin lijd,
thu myeent thet schal swo standhæ,
Dødhen komer schulendæ, ickæ tal eth ørd,
tha schalt thu bødhæ huad thu haffuer giord,
met pinæ och hiarthens wandhæ.

Han bedhes [1]) ey penninghæ, ey sølff, ey guld,
tog thu haffuer allæ kisther fwld,
ey fawræ klæder och manghæ;
Han sckiøder ey møghet thit krwsedhæ haar,
thinæ manghæ swenæ [2]), som hoes tig staar,
met hañum maat thu alt ganghæ.

Gud naadhæ tha then fattughæ siæl,
Hwar er then stæd, som hwn sig hæl,
i swodan hiarthæ qwidhæ?
Haffuer thu tiænt gud baadhæ aarlæ och sildhæ,
thet er thet hældstæ [3]) siælen wildhæ,
hwn fangher thet tha at widhæ.

Nar thu fødhæs.

Nascens procedo nudus de ventre parentis,
In partu ledo matrem grauibus nocumentis.

Nascens.

Læth vp [4]) thit hoffuit och see tig om,
hwar leghomet thet til wærdhen kom,
tænck ther paa allæ tidhæ:
Til mænnisckæ schaffthæ gud tig met eth ord,
wanmechtig och neghen komst thu paa iord,
mod leghomæns løsth at stridhæ.

Thin modher taaldhæ for tig møghæl nød,
thet war stort wndhær hwn bleff ey død,
aff pinæ och hiarthens wandhæ
Then tijd thu føddes eth mænnisckæ at wæræ,
gør hennæ baadhæ hedhær och tucht och æræ,
met effnæ [5]) gack hennæ til handhæ.

1) forlanger ei, beder ei om. 2) Svende. 3) det heldste: det som Siælen helst vil. 4) Lad op, ell. let op, løst op. 5) efter Evne.

Met ord, met gerningher gør henæ ey harm,
blidæ heñæ met gaffuær, tag heñæ i arm,
hielp heñæ thet thu kant læsthæ:
Ey enesthæ i liffuæ, mæn efther hennæ død
lad heñæ ey møghet taalæ skiærsildz nød,
ridhær thu met hundredhæ hæsthæ [1]).

Nar thu liggher vti wugghæ.

In cunis iaceo, viuo de lacte mamille,
plorans non taceo, michi si desit liquor ille.

Infans.

Jeg lægges nw første wti wugghæn ned,
met graad och suck giffuær ieg mig wed
for wærdzens storæ wandæ,
Fanger ieg ey dij aff moders bryst,
aff dødæn myt hiarthæ worder kryst
slicht mwnnæ mig faaræ standæ.

Thet waræ mig bæddræ, ieg haffdæ warit død
før ieg war fød, end lidhæ slig nød,
som wærdhen wil mig nw skiænkæ:
Then twang, som mig nw foræ staar,
ræt aldrik aff myt hiarthæ gaar,
kwnnæ ieg thet rættheligheh tænkæ.

Nar thu gaar offuer VII. aar.

En fugiens trocum, rogo sit michi nemo molestus
impediendo iocum, quia ludus habetur honestus.

Puer.

Jeg leghær nw top met andræ børn,
mynæ wingher slaar ieg som en ørn,
huo kan mig thet formenæ?

[1]) Rider du (end) — er du endog saa mægtig, at du, &c.

Baadhæ keylar och koder [1]) slaa ieg paa iord,
huad ieg heltz tal [2]) skinder ey mynæ ord,
at ligghæ gaar ieg ickæ enæ.

Thet giffuer mig æy myt rætthæ skiæl,
huad helder ieg gør ildhæ eller wæl,
ieg kan thet inthet sckiødhæ.
I huad ieg gør, eller huort [3]) ieg gaar,
døden han altijd foræ mig staar,
ieg wedh han wil mig mødhæ.

Nar thu gaar offuer XIV. aar.

In speculo wltum concerno, pecto capillos,
Non curo multum si quis perspexerit illos.

Adolescens.

I thettæ spegæl som foræ mig staar
seer ieg mig wti, och krwsær myt haar,
myn ting staar mig til lighæ [4]):
Baadhæ hwid och rød haffuer gud mig sckafft,
for hoffmod haffuer ieg thet fortafft,
for inghæn wil ieg wighæ.

Jeg kan ey tænkæ paa dieffuelsens list,
ey paa mynæ synder, och ey paa crist:
thet worder ieg siælff at giældhæ.
Myn acht staaer effther peñinghæ och guld,
at drickæ, at doblæ och slaa mig fuld,
effther wærdzens priis och wældhæ.

---

[1]) Maaskee Trykfeil for klodær ɔ: Kugler (Kuglespil ell. Boldtspil).
[2]) I hvad jeg end taler. [3]) Hvorhen. [4]) Min Ting (mine Sager) (Wedel har: Klæder) staae, ere mig til Pas (klæde mig?).

Nar thu gaar offuær XXVIII. aar.

Lasciuus iuuenis ego sum, viuens per amorem,
sum calidus veneris: equitando viam gero florem.

Juuenis.

Migh tyckær nw saa vti myt sind,
ieg wil ey sparæ ey mø, ey quind,
myn vngdom wil ieg forthæræ
Met fruær och møer: the giffuæ mig gaffuæ,
och willæ mig altijd hoes sig haffuæ,
sielff wil ieg hoes them wæræ.

Jeg wil them kyssæ och taghæ i faffn,
tog thet er mig til lidhet gaffn,
ieg mothæ wæl ladhæ mig nøyæ
Och tænckæ paa døden, som foræ mig staar;
han fyl mig effther i huort ieg gaar,
mig siælff fran syndhen at bøyæ.

Nar thu gaar offuær L. aar.

Non scitis, moneo vos qui mea robora nostis,
Nam ruit ense meo, si quis fuerit meus hostis.

Uir.

Jeg er nw wordhen stærck och froo,
thet kændes paa mynæ næbbedæ sckoo,
mynæ klædher haffuæ manghæ lydhæ [1]).
Hwo mig tør brydhæ [2]) eth ord imod,
myt swærd schal lægghæ hanum for myn fod,
inthet wænschaff schal han nydhæ.

---

[1]) Farver. [2]) forsee sig.

Til tingh och steffnæ bedes ieg at gaa,
at trwæ, at brusæ, at bindæ och slaa,
tijd wil mig huær mand haffuæ:
Ey er then mand myn wæn saa god,
at han faar noghet i saghæn bod,
vthen ieg faar storæ gaffuæ.

Jeg sighær hannum wensckaff met myn mwnd,
thet rørær ey deyrt myn hiarthens grwnd,
saa falsck er ieg aff sindhæ.
Offuær en wæy wil ieg ey gaa
och ey paa rætthæ nogher tijd staa,
vthen ieg kan peñinghæ windhæ.

Nar thu bliffuær gammel.

Suffultus baculo: ſʒ: eo tripes quasi factus
Festino tumulo, caput inclinare coactus.

Senex.

Myn owærdabighet haffuer fanghet bood,
thi kæppen er wordhen myn trediæ food,
thet gaar mig meesth til menæ:
Myn rygh han krøges, myt hoffuit och swaa,
til graffuen maa ieg farløst gaa,
ther foræ maa ieg mig wenæ.

Mynæ hændhær the sckælffuæ, slubert er myt maal,
for ieg drickær nw aff alderdoms sckaal,
mynæ øgnæ taghæ til at rindhæ:
Døff er ieg wordhen, ieg kan ey høræ,
braad[1]) bryder mynæ leñær, huad schal ieg geræ,
inghen raad kan ieg nw findhæ.

---

[1]) Brud ɔ: Værk, Gigt.

Aff allæ er ieg nw forsmaat,
ffor gotz och peninghæ er fran mig gaat,
mig wil nw inghen kændhæ.
The ieg sætthæ fordwm høgt til bord,
til mig talæ the ey nw eth ord,
thet maa myt hiarthæ brændhæ.

Manghæ par klædher haffdhæ ieg at slidhæ,
som waræ baadhæ stackedhæ och møghet sidhæ,
the haffdhæ och manghæ lydhæ:
Mynæ hosær waræ brwnæ, myn hætthæ war blaa,
met kæppen maa ieg at tigghæ gaa,
wælgerningher kan ieg ey nydhæ.

Jeg sprancк offuer høghæ haffuelwærck
ther ieg war wng och karsk och stærck,
tha giordhæ ieg som en daaræ:
Myt gotz forthæredhæ ieg hist och hijd,
ey møghet ieg tænchthæ paa thennæ tijd,
ey hældher huad mig stod faaræ.

Hær staar end møghet meer igeen,
som mig liggher fforæ aff wærdzens meen,
kan ieg thet ellers bidhæ.
Firæsyndhæ tiwæ aar, nar the kwnnæ komæ,
sidhen leffuær ieg mig til lidhen frommæ,
thet kan ieg achtæ och widhæ.

Nar thu bliffuer graahæret.

Surgere non possum, grauis vtpote plumbea massa,
Uiribus impossum; sic transeat gloria crassa.

Decrepitus.

Mig twingher nw alderdom meer och meer,
ieg aldrig mig glædær, ey hældher ieg leer,
ieg kan sckiøt [1]) inghen kænnæ.
Ald wærdzens løsth sckiøder ieg ey meer
end then ting, som inghen seer,
gud sckilliæ mig snart wed hænnæ.

Myn krop han tyngæs nw som en steen,
ieg gidher ey standhet paa mynæ been,
wthen ieg haffuer kæppen i handhæ,
Kryckæn vndher then andhen arm,
siddhær ieg fran ildhen, ieg wordher ey warm:
iodut offuer wærdhens wandhæ!

Jeg hoostær och spytther til allæ tidhæ,
the hoes mig æræ maa ieg ey lidhæ,
awend haffuer ieg til allæ.
Jeg schal sckiøt ladhæ hær lidhet och stordt
och swaræ for alt thet ieg haffuer giordt,
ffor dødhen wil mig nw kallæ.

Nar thu bliffuer siwgh.

Uexatus morbis, morti tumulando propinquo:
Candida sic orbis, turbatus cuncta relinquo.

Infirmus.

Hwart ieg mig wændher, lidher ieg nw wee,
thet kændes paa mig som allæ mwæ see,
huar er nw wærdzens æræ?
Mig hiælper ey raad, ey læghædom,
fuld ynkælighen ieg til wærdhen kom,
alt qwær [2]) liggher ieg nw hæræ.

---

[1]) snart ɔ: næsten. [2]) stille, ubevægelig.

Icht brydher sender baadhæ fødher och hænder,
myt hoffuit thet wærker, vdh faldhæ mynæ tænder,
podagel staar i myn sidhæ
Och ræcker swo nedh til baadhæ been,
paa sænghen liggher ieg som en steen,
krampæ dragher mig allæ tidhæ.

Myt hiarthæ thet wærker och alt myt lijff,
som ther stodhæ i en draffuen kniiff,
myn rygh brøsther al i styckæ.
Jeg maa nw rymmæ baadhæ lidhet och stort,
awi! hwad ieg haffuer ildhæ giort,
hær fangher ieg aldrig lyckæ.

Myn hwg [1]) han løber baadhæ hist och hijd,
for ieg vnyttthælighen haffuer thæret myn tijd,
huorledes faar liffuet ændhæ?
Gud giordhæ ieg aldrig ræt eller sckiæl,
ieg duldhæ myn tiændhæ, thet wisthæ ieg wæl,
ieg wildhen [2]) ey kirkæn sændhæ.

Myn præst hañum giordhæ ieg offthæ emood,
thet faar ieg næpt til siælen bood,
myn almessæ wildhæ ieg ickæ giffuæ
Uthen thet som inghen mand kwndhæ nydhæ,
thet lood ieg fattughæ meñisckæ bydhæ,
them sidhen at derræn [3]) driffuæ.

Haffdhæ ieg giffuet almessæ, som gud mig bød,
tha lenedhæ han myn siwghæ och nød:
thet wildhæ ieg inthet sckiødhæ.
Then tijd ieg war baadhæ karsck och kaad,
ffuld aarlæ [4]) ieg om daghen aad,
mynæ syndher wildhæ ieg ey bødhæ

[1]) Hu, Sind. [2]) Jeg vilde den. [3]) ad Døren (paa Døren, som vi nu sige). [4]) Heelt tidlig paa Dagen.

Met fasthæ, met bønær, met kirckægang,
then tijd tychtæ mig waræ ganschæ lang
ieg schuldhæ i kircken standhæ.
Er hær nw enchthen qwindhæ eller mand,
stæncker paa mig thet koldhæ wand,
ieg mesthær i stæd [1]) myn andhæ.

O werdhen! huar haffuer thu gæcket mig,
then tijd thu drogst myt sindh til tig
at tiænæ tig allæ tidhæ.
Jeg maa nw raabæ ioduth och wee,
inghen wil mig nw schødhæ eller see,
at ieg sculdhæ thettæ bidhæ.

Nar thu schiffter lydh.

Candida vertuntur, immixtaque perdo laborem,
Fulgida sternuntur, carnis sic muto decorem.

Mutatio coloris.

Mynæ kindhær, som førræ waræ hwidhæ oc rødhæ,
the blegnæ nw ieg schal gaa til dødhæ,
huart schal ieg mig nw wændhæ?
Jeg kwnnæ thet ickæ førræ schiødhæ,
at dødhen wildhæ mig swo saaræ hødhæ
och ieg schullæ faa slig ændhæ.

Hwo schal mig hielpæ nar ieg er død,
giffuæ for myn siæl eth styckæ brød,
myn fadher eller myn modher?
The swøbæ mig vti en schidhen blee [2]),
at schiffthæ myt gotz, som hwer maa see,
myn søsther och myn brodher.

---

[1]) strax, paa Stedet. [2]) Blee, Lagen; deraf Jordeblee.

Fuld lidhet haffuær ieg foræ mig sænt
mædhen ieg haffuer wæreth i lijffuæ,
Thijd som ieg komer, er ieg vkænt,
och ieg schal ewigh bliffuæ.

Leghomet sigher:

Orbe michi dudum decus extitit atque poteſtas,
Tu mors me nudum reddas, modo nil michi preſtas.

Uerba corporis.

I wærden war ieg en mechtugh mand,
hwad ieg willæ gøræ stod til myn hand,
allæ mwnæ mig neyæ och bwæ.
Blant herrer och førsther sadh ieg til bordz,
met them at talæ kom ieg til ordz,
hwad kan thet mig nw dwæ?

Dødhen komer schulendhæ som en tiw,
han tagher met sig stoldbrødræ siw,
gesthæ willæ the mig allæ [1]):
Then førsthæ er sorg och hoffuit wærck,
ieg worder wanmechtug, som førræ war stærck,
myt sywn gaar borth met allæ.

Jeg kan ey thalæ for siwgdoms wee,
ihesum schal ieg met øghnæ see,
och dieffuelen stander til redhæ.
Mynæ synder æræ manghæ, swo naadhæ mig gwd,
swo mangefuld haffuer ieg brot hanss bwd,
ieg kan nept fly hanss wredhæ.

[1]) "De Giester mig ei befalde." Vedel.

Nar lijffuet och dødhen stridhæ.

Bella michi video, fortissima pugna paratur,
Sed tremo corde meo, quia vita cadens superatur.

Pugna vitæ et mortis.

Dødhen oc lijffuet the stridhæ nw samen,
thet er nw alwaræ, som førræ war gamen:
gud raadhæ hwar thet wil ganghæ.
Lijffuet giffuer sig vnder døtzens wold,
for siælen hwn er for syndhen sold
och bliffuer nw dieffuelsens fanghæ.

I førdaghes [1]) war ieg karsck och stærck,
I dag twinghes ieg met wee och wærck,
mig sielff til lidhen fromæ.
I morghen læggħes ieg fuld dywpt i iord,
ieg bedher ether allæ i mærckæ thessæ ord,
swo lønlighæ æræ gudz domæ.

Myt hiarthæ thet wærker, hwad mwnæ thet myenæ?
aff werdhen gaar ieg fuld snart allenæ,
myn høstrw, mynæ frender och maffuæ,
The taghæ myt gotz: fuld ildhæ the ladhæ,
the slides och riffues om thet ieg hadhæ
nar ieg wordher baaren til graffuæ.

En pater noster ieg aldrig faar
lengher end ieg døder paa gulffued staar,
thet maa wel allæ mærckæ:
Thet maa wel waræ en hiarthens nød,
ieg haffuer ey wæn nar ieg er død,
vdhen mwnckæ, och præsther, och klærckæ.

[1]) I Fordags ɔ: i Gaar (eller: i forrige Dage?).

Haffuer ieg them noghet til godhæ giord,
hugswaleth them met gaffuæ eller ord,
tha ladhæ the thet wæl kændhæ.
Mynæ frænder torff ieg ey lidhæ paa,
ey hælder mynæ born, som æræ nw smaa,
i pinæ ladhæ the mig brændhæ.

Jeg bedher nw allæ, i see ether om,
gører goth for ether mædhen i haffuæ tom,
ther mwæ i sielffuæ paa lidhæ [1]):
Ellers i bliffuæ swighenæ baadhæ hær och hist,
thet sigher ieg nw, thet bliffuer alt wist,
thet schal huær wissæligheu widhæ.

Af thenæ stædh staar ieg ey op,
ieg swedes nw offuer al myn krop,
helspottthernæ [2]) the æræ nw thedhæ,
Dødhen er beesck vti myn mwnd,
thet smagher ieg nw i samæ stwnd,
mynæ lemer æræ allæ hedhæ.

Sidhen wordhæ the kaaldhæ som en iord,
i stædh [3]) kan ieg ey talæ eth ord,
hwo hielper mig nw at raadhæ?
Jeg gaffuæ hanum gernæ twsendhæ pwnd,
om ieg them haffdhæ, i samæ stwnd,
mig frælsthæ aff thene waadhæ.

Nw wil dødhen snarlighen komæ,
ioduth! huar græsælighæ æræ hans domæ,
wij sckillies nw ath til lighæ.
Met sorg och graad bæres wij aff der,
wij stwmperæ [4]), hwi tæncktæ wij thet ey ffør,
then fattughæ met then righæ.

---

[1]) Dette kunne I stole paa. [2]) Helspætterne ere nu teede ɔ: vise sig. [3]) Snart, strax. [4]) Stympere.

Nar hiarthet brøsther.

Intima rumpuntur, cordis crefcit michi pena,
Uite foluuntur per mores mortis amena.

Fractio cordis.

Eya, eya, thet wil nw wæræ
at dødhen wil myn macht forthæræ,
mynæ senær draghes nw aff laffuæ:
Myt blod forwandles, mynæ aadrer the slaa,
myt hiarthæ thet brøsther, i mig mwnæ staa,
for leghomsens kwmmer och plaffuæ.

Til himelen ræcker ieg nw myn hand,
o herræ ihesu, bewaræ myn and,
lad mig ey borthæ bliffuæ:
Dog ieg haffuer møghet ildhæ giordt,
sidhen ieg til mænniscæ sckabedh wordt,
paa iordhen mædhen ieg kwndhæ liffuæ.

Thin pinæ, thin plaffuæ, thin hordhæ død
frælsæ mig i dag fran hælffuedes nød,
tag mig til himærighes nadhæ.
Uildhæ thu forgiffuæ mig sckyld och brødhæ
then stwnd ieg schal nw gaa til dødhæ,
thet waræ thet ieg om badhæ.

Jeg syndedhæ tijth aff schrøbælighed,
myn gud han thet fuld æncked wed,
och swo aff leghomsens kædhæ.
Dieffuælen halp til alt thet han kwndhæ,
thi syndedhæ ieg tijth och manghælwndhæ,
ieg maa wel suckæ och grædhæ.

Then ewighæ ild er nw optændt,
ieg haffdhæ mig fran myn scaberæ wændt,
then tijd ieg war i liffuæ.
Hanss rætwijshedt maa ieg nw giældhæ,
togh ieg haffdhæ macht och wærdzens wældhæ,
i pinæn maa ieg alt bliffuæ

Til ieg haffuer bødt baadhæ lidhet och stort,
mynæ gerningher, ieg haffuer ildhæ giort,
met acht, met tanckæ, met thalæ.
En stwnd tyckes mig waræ tusendhæ aar,
ioduth! huad mig nw foræ staar,
gud wil ieg mig befalæ.

Aff asckæ och iord haffuer thu mig schapt,
o herræ ladh mig ey bliffuæ fortapt,
huad kwndhæ thu meræ gøræ:
Thu gafst mig sind och rædhælight [1]) sckiæl,
at tiænæ tig met: thet wisthæ ieg wæl,
ieg wildhæ thet inthet høræ.

Myt hiarthæ thet brøsther i samæ stwnd,
bewaræ mig gud fran hælffuedes grwnd,
gaar borth som i hær standhæ [2]),
Och tæncker huad mig wil offuergaa,
aff hiarthens grwnd, baadhæ storæ och smaa,
huar besck er dødzens wandhæ.

Dødhæn han sigher.

Thettæ sagdhæ ieg tig baadhæ arlig och sildhæ
at ieg tig en tijd gæsthæ wildhæ,
huar mwnæ teg hær om tyckæ?

---

[1]) Redeligt Skiel (tydelig, klar Fornuft). [2]) I, som her.

Huar er thin stadt, thin wærdzens æræ?
slaghen esthu nedher och liggher hæræ,
tith hiarthæ brøth al i styckæ.

Nar thu mig ickæ wænther at kommæ,
til tig kommer ieg meth lidhen frommæ,
om thu wilt thettæ sckiødhæ:
Hærrer och første och godhæ qwindhæ,
troer mig, ieg wil them hiemæ findhæ,
al tijd wil ieg them hødhæ.

Frwær och møer i huar J staa,
for sandt J mwghæ alt met mig gaa,
ligffolck [1]), hoffmænd til lighæ.
Bondhen, som gangher met syn plow,
hañum tagher ieg tijth paa marck och sckow,
then fattughæ met then righæ.

Jeg tagher och bondhens leyæ drængh [2]),
nar han er drucken och gaar i sængh
och wænther sig inghen waadhæ:
Hanss pighæ, som plægher at gøræ hanss gaffn,
heñæ tagher ieg met i samæ naffn,
the mwghæ alt fylghæ mig baadhæ.

Leghæ och lærdhæ, i huar the æræ,
the schullæ alt mynæ fangher wæræ,
fuld ynckælighæ æræ mynæ foordhæ;
Unghæ och gamblæ offuer wærdhen wijd
tagher ieg i theres bæsthæ tijd,
om ieg swo sighæ toordhæ.

[1]) Lægfolk. (Nedenfor: Leghn). [2]) Tienestekarl.

Nar thu æst dødher.

Mortuus effectus feretro dormito reclusus,
Et pauper lectus; sic communis petit usus.

Mortuus.

Uærdzens leefneth er ligherwiis
som then ther bygghor paa en ijs,
och achther ther længhæ ath bidhæ:
Eth wædher komer, slaer ijsæn smaa,
then bygning kan ther ey længhe staa,
han tagher tha til at scridhæ.

Jeg trodhæ paa wærdhen, ieg tørfftæ ey wedh [1]),
seer til huar dødhen haffuer slaghet mig nedh:
om ieg nw waræ i liffuæ,
Jeg wildhæ heldher krubæ i ormæ lighæ
end ieg noghet mænniskæ wildhæ swighæ,
hær maa ieg ligghendæ bliffuæ.

Nw ligghor ieg hær, er wordhen død,
awij offuer swodan legems nød,
myn krop then wslæ daræ
Snart schal bæres aff hwsedh wd,
eller ormæ the afflæs mellem kiød och hwd,
for mig scullæ i ether waræ [2]).

Then slæmesthæ aes [3]), som til kan wæræ,
er wordhen myn krop, som liggher hæræ,
thet tænchtæ ieg ey til tidhæ:
Jeg baddhæ [4]) hanum tijth, och giordhæ hanum gaat,
ther ieg hadhæ fæsthæ [5]) och storæ slaat
och gaff hanum klædher at slidhæ.

---

[1]) Jeg behøvede ikke, trængte ikke. (Paa en usædvanlig Maade staaer denne Sætning uden Object). [2]) vare, vogte eder. [3]) Aadsel. (T. Aas). [4]) badede. [5]) Borge, Fæstninger.

Them scattedhæ ieg aff then fattughæ bondhæ,
hanss gotz togh ieg swo manghæ londhæ,
for ieg myn krop wildhæ fødhæ:
Hær liggher ieg nw paa thennæ bar [1]),
huart siælen komer, worder ieg wæl war,
mynæ gerningher schal hwn bødhæ.

O hærrer och førsther och godhæ qwindhæ,
beschoder myn sæng, och dragher til mindhæ,
iomffrwer och riddher och sweenæ,
Swodan er wærdzens læckæ och ændhæ,
i huart wij oss i wærdhen wændhæ,
hær liggher ieg nw al eenæ.

Nar thu iordhes.

Uermibus hic donor: ftricto recubendo cubili,
Omnis tranfit honor, nunc puluere dormio vili.

Sepultus.

Jeg er hær iordhet i thennæ blee [2]),
for inghen schal mig nøghen see,
mig sielff kan ieg ey ræckæ:
Myt hoffuet liggher laght [3]), mynæ fødher och saa,
seer ether i speghel, som offuer mig staa,
met iordhen schullæ i mig tæckæ.

Hær liggher ieg met myn wærdzens prijs,
seer til om ieg haffuer wareth wiis,
then tijd ieg war i liiffuæ:
Myn graff hun er siw fødher langh,
er diwb, och ther til møghet trangh,
hær schal ieg længhæ bliffuæ.

---

[1]) Baar. [2]) Lagen. [3]) lavt.

Seer mig och grædher, I torffuæ ey lee,
ieg er vdscaath thet mwghæ I see,
och iordhet er ieg hæræ:
aff wærdzens rigdom giordhæ ieg mig glad,
i iordhen giffues ieg til ormæ mad,
til domædagh hær at wæræ.

Nar bassonen gaar.

Me tuba celestis resonans vocat a monumento,
Terra sit testis, leuo de veteri tegumento.

Tuba celestis.

Nw blæses then liwd, som tiedhæ før,
hwn høres fran wæsther til østher och nør,
ieg schal staa vp aff dødhæ:
Hudhen giffs om the paltughæ been,
for domeræn schal ieg gaa igeen,
hwerth hiarthæ maa ther foræ blødhæ.

Enghelæn rober: thet hører swo-widhæ,
tæncker thettæ wæl offuer til allæ tidhæ,
stander vp nw allæ dødhæ!
Ether hiælper ey gaffuæ, ey hærræ bøn,
hwer schal nw taghæ syn tiænthæ løn,
for domeræn schullæ i mødhæ.

Mig sckiwl ey fæsthæ, ey torn, ey mwr,
gud nadhæ mig armæ creatwr,
mig maa ieg saaræ weenæ,
Jeg schal gaa foræ then græselighæ dom,
we mig at ieg til wærdhen kom,
mynæ brødhæ swarer ieg nw eenæ.

Hwar er myn macht, huar er myt wold,
myn pladhæ [1]), myt pantzeræ, myt glaffuen, myt skiold,
mynæ swønæ [2]), mynæ karskæ hæsthæ,
Myn høgh, ieg haffdhæ paa myn hand,
mynæ miønder i eth silckæband,
ther ieg mynæ tiæneræ gæsthæ?

Allæ ræddes for mig, huar ieg foer fram,
at skatthæ [3]) then fattughæ war mig ey skam,
fra hañum tog ieg hanss fødhæ,
Sætthæ hañum i torn, i stock, i iærn,
formeenthæ hañum och at gøræ syn wærn [4]),
fuld saaræ mwnæ ieg hañum hødhæ.

Jeg wildhæ mig skiwlæ, kwndhæ ieg thet gøræ,
at ieg schuldhæ ey myn brødhæ høræ,
ieg maa alt staa och thiæ:
Joduth, ioduth, huar mig er wee!
hanss antlæd tør ieg ickæ see,
ey høræ huad han wil siæ.

Nar Køddhet kommer til benænæ igen.

Integer ad idem, perfectus homoque manebo,
Ut fueram pridem, cito iudicis arta (acta) videbo.

Rediens in hominem.

J iordhen laa ieg manghæ aar,
mig hobes thet foræ mynæ synder staar,
at ieg haffuer toldh sligh mødhæ:

[1]) Pladen (Brystpladen) af Pandseret. (Vedel: Mit Harnisk, min Bosse). [2]) Svende. [3]) beskatte. (Vedel har plage). [4]) Sit Forsvar.

Jordhen haffuer thæret myn wslæ krop,
oermæ och paddher haffuæ ædt hanum op,
sidhen ieg gick først til dødhæ.

Jeg er nw wordhen mænniskæ igeen,
til samen æræ sanckedhæ the paltughæ been,
thet giordhæ gud siælff meth allæ.
Snart schal ieg see wor hærres hæffnd,
for han haffuer mig nw for sig stæffnd,
til domen wil paa mig kallæ.

Nar thu ffar til dommen.

Judicium pergo, sum de tellure vocatus,
Timor inest ergo, quod pandam facta reatus.

Pergens ad iudicium.

Jeg er nw for then grwmmæ dom,
we mig at ieg til wærdhen kom!
huart schal ieg mig nw wændhæ?
O himæriges drotning, paradises æræ,
ladh mig nw stadelighen hoes tig wæræ
til dommen han faar ændhæ.

Nu staar ieg bløy [1]) och meghet rædh,
ieg er i syndzens klædhebonæ klædh,
ieg maa mig ynckælighen giffuæ:
Dommen wil nw rætwisælighen gaa,
wij schilliæs adh som wij hær staa,
huar mwnæ ieg nw schullæ bliffuæ?

---

[1]) bly, skamfuld.

Thu sigher paa domædaghen.

**Sum responsurus, referans mea crimina queque,
Iste dies durus, quo cristus iudicat eque.**

Dies iudicii.

Nw schal ieg bødhæ baadhæ lidhet och stort
thet ieg mod gud haffuer syndhet och giort,
hær staaer ey andhet til raadhæ:
Mynæ gerningher wil gud nw dømæ met schiæl,
han glømer ræth inthet thet weed ieg wæl,
gud frælsæ mig af theñæ waadhæ.

Hwar swaerth er theñæ dag at see,
som allæ grædhæ och inghen kan lee,
hwer bær for sig stoer faræ.
Aff allæ the paa domẽm staa,
wedh inghen hwo hælwedhæ kan vndgaa,
gud wil tha inghen sparæ.

Cristus wil sighæ.

**Regnum percipite, benedicti, vosque venite,
Tartara percipite, maledicti, vos procul ite.**

Uerba Cristi Judicis.

Cristus ladher tha vp syn mwnd,
och dømer the godhæ til sijth samffwnd
til himerigis hedher och æræ:
Mynæ kæræ børn, myn wilghæ haffuæ giord,
gaar hijd til mig och hører mynæ ord,
hoes mig schullæ i nw wæræ.

Han bliffuer tha wred i samæ strwnd,
the ondhæ domer han til hælffuædes grwnd:
gaar borth fran mig til lighæ [1]),
Fylgher diefflænæ ind til hælffuedes twangh,
ther schal ether tidhen wordhæ langh,
then fattughæ met then righæ.

The draghes ther ind met stoer wlaad,
met suck och sorgh, met moghel graad,
theræ pinæ fangher aldrig ændhæ:
I hedhæ och kwld schullæ the ther bliffuæ,
the wildhæ tha dos, the mwghæ alt liiffuæ,
til forn the gud ey kændhæ.

I schullæ thet widhæ at gud swo wil,
at hælffuedhæ schal sidhen lyckes til
och sckiærssild schal lægghes ødhæ:
Thet samæ leghomæ, som wij nw bæræ,
met siælen schal thet samen wæræ
och brændhæ i hælffuedes glødhæ.

I hærrer, som nw haffuæ wærdzens stadt,
thenæ schrifft læsser offuer baadhæ dagh och nat,
rætwijsæ warer i domæ:
Domer ey for wild [2]) och ey for gaffuæ,
om i willæ tha fly hælwedes plaffuæ
nar i for domeren komæ.

Them giffues ther ondt och inthet gaat,
som hær haffdhæ læen och fæsthæ och slot,
met wærdzens framgangh och æræ
For wrætfærdighedh, som the giordhæ,
i hælffuedhæ the tha luchthæ wordhæ,
ewyndelig ther at wæræ.

---

[1]) Gunst. [2]) Paa eengang, Alle tilsammen.

O herrer och forster, i tender ether om,
besckoder och achter then grwmmæ dom,
som leghom och siæl schullæ lidhæ:
Hwart i ether wændhæ, och hwad i gøræ,
ladher thettæ altijd ethers hiarthæ røræ,
then tijd mwæ i alt bidhæ.

Thet i haffuæ taghet mod logh och rætthæ,
giffuer thet igen forwdhen trætthæ,
thet raadher ieg ether nw allæ:
Tha bliffuæ i trygghæ, nar i schullæ døø,
och glædes met ænglæ och maria møø,
nar gud ether hædhen wil kallæ.

Amen.

Trycht wti Køpmanhaffn. Hoess her pouel Ræff, ther samæstedz Cannick. Anno dominice incarnationis. M. d. xiiij.

Glossarium
eller
Ordforklaringer.

(Af de efter Citaterne forekommende Tal angiver det første Sidetallet i Bogen; det andet Verset paa Siden).

Aes, Nadsel. 179, 4. (A. S. *Æs.* jvf. *As*, Ihre's Glossar. I. 115).

af, præpos. *af* förstæ, fra først af. 68, 1. have Ord *af* ɔ: for. 143, 2. *aff*, om. 116, 3. ther *aff*, derom. 35, 4.

Affsprung, (Afspring) Udspring, Oprindelse. 157, 5.

alt, adv. for: dog, alligevel. 161, 1. (Denne Partikel bruges saaledes endnu i det Svenske).

and: 34, 2. 197, 5. ("huad gud wil göræ, thet *and* ieg wæl" :) synes at være præs. (ligesom Isl. *ann*, af *unna*) ɔ: det under jeg vel, dermed er jeg tilfreds. (Jvf. Nyerups Udg. af Kæmpev. I. 196). I Moths Ordb. forekommer dette Verb. i infin. ande, unde, have Yndest for, unde; og Talemaaden: Hvo mig intet giver, han mig Livet ander.

Angher, n. s. Sorg, Hjertesorg, Bedrøvelse. (Isl. ángr). 91, 2. 108, 4. 156, 2.

Antlæd, Ansigt. 132, 3. 182, 3. (Isl. Ándlith; af Lit, Syn; lita, at see. A. S. Andulite) s. Glossar. til den Gl. D. Bibel. S. 584, hvor man finder *Antlath*, *Æntleth*, *Anlidhæ*, og flere Former.

Awi! et ynkende, beklagende Udraabsord. f. Ex. "*Awi!* huar thet war ildæ." 136, 1. (s. Ihres Glossar. I. 118).

Baarde, v. a. slaae. "Ther bleff han greben, bonden och *baardh*." S. 81, 1.

bedhes, v. dep. forlange, bede om. 62, 1. 166, 1. (s. Gloss. til Danske Riimkrøn. p. 302).

Beræffuenhed, n. s. 119, 3. Gjenstridighed, Frækhed; (hvor der omtales: de onde Engles store Beræffuenhed). Jvf. adj. *berawin*. Gloss. til d. Gl. D. Bibel. p. 586. [Dette ellers sieldne Ord er dunkelt i sin Oprindelse, og kan neppe i Slægtskab og Betydning henføres til det svenske Dialect-Ord: *beræflig*, flink, dygtig (præstans, alacer. Jvf. Ihre's Glossar. I. 167). Isl. *birafin*, efter Gudm. Andreæ Lex. p. 28. I det Nedersax. eller Platt. forekommer *beryflick*, nyttig, beqvem; af *beryven*, forsyne, og *ryve*, liberalis, prodigus. Richeys Idiot. Hamb. p. 213].

Bidhæ, **bidæ**, v. a. bie paa, oppebie. "Thą maat thu dödhen hiemme *bidhæ*." 39, 1. (jvf. 42, 2. 43, 2). "Then glædæ som tig scal *bidæ*." 98, 4. (som venter dig). — bidæ forvente, see i Møde. 108, 4. [Goth. *beidan*, vente paa, oppebie. Isl. *bida*. A. Sax. *bidan*].

bluæs, v. dep. (med acc. obj.) skamme sig ved. The *blwædes thet* ey. 133, 5. Mig *blwæs*. 141, 4.

bod, faae *bod*: forekommer jævnlig, hvor dette Ord uden Tvivl snarere er et particip. end n. s. Bod f. Ex. S. 168: faa noghet *bod* i saghen; og S. 93, 5, hvor det hedder: at de overvinde alle, som ere dem imod, "och faa thet *bod*, the kunne them inthet göræ." Her maa da vel *boe*, (partic. *bod* ɔ: boet) bemærke, ligesom i ældre Sv. *boa*, Isl. *bua*, skikke, indrette; skiøndt *boa* (bode, bøde) ogsaa bemærker: rette, istandsætte, forbedre; (jvf. Ihre Gloss. I. 218) og saaledes bør det muligen forklares 171, 4. ("faa thet til siælæn *bood*.") Paa andre Steder kan *Bood* maaskee dog være Subst. f. Ex. S. 168; hvor den Gamle siger: at hans Overmod (owærdadighet) har "fanghet *bood*."

Braad, Bærk, Værkbrud. "*Braad* bryder mynæ lemmær." 168, 4.

brydæ, v. n. synde, forsee sig. *brydæ* mod gud. 97, 3. 102, 5. (partic. *brot*. 149, 4. men ogsaa *bröt*. 149, 5. 152, 2).

Brødhæ, plur. (af Brøde). "Swo gældher thu thinæ *brödhæ*." 28, 5.

Bældhæ, Magt, Vælde, Herlighed. "Theres stadt, theres godtz, theres möglæ *bældhæ*." 56. (Af *bold*, kiæk, dristig af sin Styrke eller Magt. A. S. *beald*; og *Belde*, audacia). Saaledes ogsaa i gl. Sv. *Bælle* (Ihre Glossar. I. 145) og Dalkarlene bruge endnu *bælla* for: magte, kunne, formaae. (Jvf. ogsaa Gram, i Vid. S. Skr. V. S. 133).

bødhæ, v. a. undgielde for, bøde. 184, 1. "Til ieg haffuer *bödt* baadhæ lidhet och stort." 177, 2.

Daamæ, n. s. "Fuld lenghæ bleff hwn en daamæ." 155, 5. Ordet bemærker vel enten: En som er daanet; (af Isl. Dá, Afmagt) eller: En, der er gandske afmægtig, følesløs, kraftløs, sløvet paa Sandserne; (s. det følgende Vers), af dum, sløv, stum, døv.

deff, for: derom, derfor. 123, sidste Linie. (Men 124, første Linie: hendes).

deyrt, adv. ey deyrt, ikke meget, ikke synderlig. 168, 2. (Saaledes deert, endnu i Siæll. og Fyen. s. D. Dial. Lex. S. 75).

Dregtighed: forekommer 51, 1. i Forbindelse med Ladhed. Ordet, der er mig ubekiendt, kan maaske bemærke: Seendrægtighed, Langsomhed.

drive for Spot: drive Spot med. "The dreffuæ hannum for spee och spot." 106, 5.

Drøffuæ, n. s. Drøvelse, Bedrøvelse, Sorg. 123, 2.

Dygd, Kraft. "Then hellighæ and fylder hennæ met syn dygd." 59, 5. (jvf. Dygh. Henr. Harpestrengs Lægeb. p. 170).

Ee och ee, bestandigen, for evig. (At Partikelen e, som udtrykker en Vedvarenhed i Tiden, altid, uden Ophør, saaledes gientages, er vel meget sieldent. At den forekommer særskilt, finde vi ogsaa hos Ihre, Glossar. I. 381, Exempel paa.

enigest, eneste. S. 4. "then enigesthæ gud." S. 3. gudz enigestæ sön. 122, 7.

Faffne, v. n. modtage, behandle. (Isl. fagna. Sv. fægna). s. Danske Riimkr. S. 310. "wæl faffnedæ hwn hanss kommæ." 107, 4.

farløs, adv. pludselig, hastig. "Til graffuen maa ieg farlöst gaa." 168, 3. (s. Gloss. til Gl. D. Bibel. p. 591). farælöst ("huart ieg gaar fore, gack farælöst met." 153, 4) er maaskee samme Ord; men kunde vel ogsaa (som i Anm. er sagt) bemærke: uden Frygt, frygtløs.

fat, adj. manglende, som fattes, har Mangel. (Ligeledes i Gl. Sv. s. Ihres Glossar. I. 439). 'Och scal hannum inthet wordhæ fath." S. 23. "For mig er glædhen wordhen fat." 38, 2. "The ting, som them er fat." 35, 1. "Jeg flidhæ, at ether war inthet fat." 53, 2.

Fawerhed, Skiønhed. 129, 1.

Fielsbeen, Elfenbeen. "Eth mynster aff Fielsbeen": et Tempel af Elfenbeen. S. 11, V. 4.

Fingherna, et. En Fingerring. "Eth *fingherna* aff myt eghet haar." S. 16 V. 5.

flad: som det synes: daarlig, eenfoldig. "Hwar saara war qwindhen then tiid *flad*." 153, 4. I øvrigt har *flat* i det ældre og nyere Sv. en anden Bemærkelse, (omtrent det, vi nu kalde flau). s. Ihres Gloss. I. 490, og jvf. det Isl. flátr og fálæti, tristitia.

fordhæ, v. a. fremme, tilskynde, bevæge. "Ther til lader ether *fordhæ*." 91, 3. (Sv. *forda*. s. Ihres Gloss. I. 520. Dansk Riimkr. S. 312. T. fördern).

Fordhæ, n. s. Færd, Indretning (apparatus). "Fuld yncklighæ æræ mynæ *feordhæ*." 178, 5. (jvf. Forde. Vid. S. Ordb. II. 154).

forgiffuæ, forlade, tilgive. 176, 4.

forlæsthæ: udrette, fuldbyrde. "Om hwn kundhæ thet *forlæsthæ*." S. 12, V. 2. (Holl. *verleesten*. Kil.) jvf. *læste*; og Gram om T. Sax. Ord i Vid. S. Sk. V. 141. "At *forleste* Leyen redeligen": svare, betale; af et Doc. 1477).

forhæræ, ødelægge, forstyrre. (T. verheeren). 34, 5. 54, 3.

Formaal, (egentlig vel: Fortale, eller gammel Tale. Isl. Formmæli). I *formaals* tidhæ." 159, 2: i gamle Dage.

forskabæ, omskabe, forvandle. "*Forseapthæ* i dieffæ lighæ." 130, 2.

forsmaa, v. a. foragte. 115, 1. 2. 144, 3. 169, 1. (Gl. D. Bibel. S. 592).

forødhæ, formene, berøve (?) "Gud wildhæ hannum thet *forödhæ* lengher at brughæ then gaffuæ." 138, 4.

frammermeræ, adv. videre. "Ey scalt thu *frammermeræ* kommæ." 32, 5.

Fratz, Fraadseri. 51, 1.

fromme, nytte, gavne. "Thet *frommer* ræt ey eth stycke" (slet intet). 92, 2. "Thet *frommer* them stort." 97, 2. — *Frommæ*, n. s. 87, 1.

Fæsthæ, befæstet Stad, Borg, Fæstning. 179, 4. 181, 4. (s. Glossar. til den Gl. D. Bibel. p. 594).

fuldkommæ, efterkomme, udrette. 115, 2.

Færd: "Och gaff syn dotther dödtzens *færd*." 109, 1. (gav hende Døden).

Fæth, Uldskind. 13, 1. *Ulfæth* (en) i den Gl. D. Bibel. s. Glossariet S. 626.

Føg, n. s. synes at bemærke: Sladder, ugrundet Snak. "Dieffuelen foer met lögn och *fög*." 153, 5. (Maaskee af v. fyge. At henføre det til Fagter, Sv. Fuckter, Vid. S. Ordb. II. S. 124, er der ingen Grund til). "Theth syæ wij for wthen *fögh*." Dansk Riimkr. V. 3048.

Fordagh, i *fördaghes*, (Fordags) adv. i Gaar — eller: i forrige Dage? 174, 2.

Gamæn, n. s. Spøg. "The ord thet war hans *gamæn*." (Spøg, ikke Alvor). 135, 2.

gantzæ, ganskæ, meget, særdeles. *gantzæ* kær. 132, 5. 140, 2. *gantzæ* wæl. 105, 3. *ganskæ* fawræ. 134, 4. *ganskæ* manghæ. 101, 2. (s. Gloss. til Gl. D. Bibel. p. 595).

Gast, n. s. Spøgelse, Gienfærd, ond Aand (A. S. Gast. E. Ghost). "Ey toordhen, ey liwngild, ey nogher *gast*." 23, 3. jvf. Danske Riimkr. p. 317.

Geyssel, Svøbe, (Tydsk). "Meth *Geysler* wort han slagen." 26, 2.

geldhæ, v. n. lyde, raabe høit, hyle. 147, 4. (Isl. gialla. Sv. gællæ). Endnu bruges gialde, om Lyden af livløse Ting.

gide, kunne, formaae. ("Hwn *gad* ei staae." S. 153, 5). s. Glossar. til den Gl. D. Bibel. S. 595.

Giem, Gieem, give Giem, n. s. tænke paa, agte paa. "Gudz ord at gömæ gafft thu ey *gieem*." 53, 4. "Uor herres ord, them gaff han *giem*." 72, 4. (Jvf. Glossar. til D. Riimkr. S. 318). Isl. géfa gaum at.

gild, adj. stærk, stor, dygtig. (Isl. gildr). "Pynæ, som er mangfold och *gild*." 38, 4. [Brugen om noget ondt og skadende, er usædvanlig, og vel kun en Følge af Rimet].

gillyæ, (gille) beile til, elske. "Thyn naboes höstrw scalt thu ey *gillyæ*." 62, 3.

Giræ, Gyræ, n. s. Begierlighed, Vindesyge. 51, 1. — 75, 5. Isl. Girnd. (Jvf. Gloss. til D. Riimkr. S. 319).

grandelighen, adv. nøie, nøiagtigen. S. 7 V. 5.

gøme, bevare (giemme). "Tha *gömer* maria tith liiff och and." S. 21. "*gömt* fran dieffuelsens swig." ib. "Thet baand *gömer* baadhæ liiff och siæl." 23, 4.

Gømæ, n. s. Bevaring. *i Gömæ*. S. 33, 5. 79, 1. "Sæt thet i thynæ *gömæ*," ɔ: bevar det, kom det i Hu. 39, 3.

Haabes, (hobes) v. dep. haabe. Oss *hobes*. 142, 1. mig *hobes*. 182, 4.

Haad, (ikke Had, som det nu bruges; men: Spot, Haan). holdæ for spot och haad. 55, 1. 135, 3. (jvf. *Had, hæda*. Ihres Glossar. I. 755. 56). Isl. *Hád*.

Haanhed, Skam, Skiendsel. 35, 2.

Haffuelwærk, n. s. "Jeg spranck offuer höghæ *haffuelwærk*." 169, 3. ɔ: Gitterværk, Skrankeværk. [Sv. *Hag* (Upland) et Giærde. A. Sax. *Hage* (hvoraf ogsaa Sv. *Hage*, en hegnet Græsmark, Toft; og *Hagetorn*, E. *Hawthorn*; T. Hagedorn, Hvidtiørn, Cratægus; ligesom det T. Hagebuche (som hos os er blevet til Avnbøg) og vort nyere Have, for det ældre: Abildgaard, Urtegaard, Humlegaard].

hallæ: handle med, behandle. "Swo ildhæ mwnæ han off *hallæ*." 137, 3. (Ellers i Gl. D. *halnæ*. s. Glossar. til H. Harpestr. S. 175 og *hanlæ, hannæ*. Gl. D. Bibel. S. 597).

Handhewærk: Gudz *handhewærk* (ɔ: noget, som er frembragt af Gud, udgaaet fra Guds Haand) kaldes Lucifer. 128, 1.

have sig, forholde sig. "huarledes han scal *sig haffuæ*." 97, 5.

Helspotter, pl. 175, 3. (Helspætter, Liigspætter; s. Vid. S. Ordb. L. S. 141). Pletter i Huden, som antages at være Dødens Forbud. (Spotter, en anden, ældre Form for: Spætter; liig det Eng. Spot).

Hugh, n. s. Hu, Sind, Agt. Myn *hwgh* löber hist och hiid. 171, 1. — "gik hannum af *hwghæ*" (slog han af sit Sind). 73, 1.

hwiles, imperf. hwilthes, hvile, hvile sig. 100, 3.

Hæggoms-ord, 57, 1. "Drick och daabbel och *hæggoms ord*." 53, 3. taad, unyttig, letsindig eller forargelig Tale. [Isl. *Hiegómi*, Forfængelighed, Daarlighed; og deraf Hiegóma-tal, Hiegóma-mál og fl. Gl. Sv. *Hægoma*. I Sk. Lov: *Hæggumæ*, pl. Jvf. Ihres Glossar. I. 803].

hælæ, dølge, skiule. "Schiwlæ och *hælæ*." 55, 2. "Then stæd, som (hvor) hwn sig *hæl*." 164, 2.

hødhæ, v. a. (Sv. *hota*, *höta*; Isl. *heitast*) true; dog bemærker Ihre (Glossar. I. 904): at *höta* mere bruges om at true med Lader eller Bevægelser. Det forekommer ogsaa her oftere i Tilfælde, hvor det mere synes at bemærke: ramme, end true ved Slaget. f. Ex. "dödhen wil tig tha *hödhæ*." 29, 3. (Harboe oversætter dette ligefrem: "der Tod wird dich treffen." Dän. Bibl. II. 323). Jvf. 135, 2. 149, 3.

Icht, Gigt, Værk. 171, 1. (Almuen bruger det endnu).

i stæd, strax, i Diebliktet. 153, 4. 172, 1. **Thet scullæ i allæ höra *i stæd*.** 52, 1.

Jodut, et Udraabsord eller Vee-Raab (ofte med præp. over) som jævnlig forekommer; f. Ex. "*Jodut* offuer wærdzens nöd." 26, 5. 87, 4. *Jodut!* o wij! 57, 2. Jvf. 26, 5. 38, 3. 82, 2. 90, 4. o. fl. (Det bruges endnu i det Nedertydske, f. Ex. i Bremen. s. Brem. Wörterb. II. 700).

Jæt, Løfte. "Hennes Faders *iæt* wildæ hwn holdæ." 109, 2. (s. Danske Riimkr. v. 801).

Karene: Faste og Bodsøvelse i 40 Dage m. m. (Du Cange Glossar. Lat. med. ævi. v. *Carena*. (Ed. Par. 1733. II. 316. 17). s. ogsaa *Hettema* Friesch Woordenbook. 1831. p. 45). Siw *Karæner*. S. 5. V. 5. 6, 2.

Klædebonæ: Klædebon, Klædemon. "then *Klædebonæ*, han er i." 87, 3. Syndzens *Klædhebonæ*. 183, 3.

kneppert, adv. peent, net. "Med iomfruer *kneppert* trædhæ" (dandse). 53, 3. (Beslægtet med knev, knøv, og det jydske kneppes).

Kny, n. s. Smerte, Vaande. "Wee och hiarthens *kny*." 37, 4.

Koostæløff: "Met *koostælöff* skiuldhæ the them baadhæ." 138, 3. Formodentlig menes her: store Blade (f. Ex. Palmeblade), hvoraf man kan danne en Kost eller Qvast (Scopæ). I den Gl. D. Bibel, hvor det samme berettes, (Gen. 3, 7) forekommer Qwastæ, for perizomata i Vulgata.

Kyndhæ, Kiendskab, Bekiendtskab. komme i *kyndhæ* met. 67, 2.

Kædhæ, n. s. (af kaad) legemlig Lyst, Vellyst. "qwindhæ *kædhæ*." 142, 4. (Lyst til Qvinder?) "Af Leghomsens *kædæ*." 176, 4. (*Kåte*, læticia, lasciviæ contermina. Ihre Glossar. I. 1055). Ordet høres endnu i Fyen.

kær ad, som holder af, yndet. "Thi han war *at* denne læsning *kær*." S. 6. V. 3.

kæræ, at klage. 11, 1. At kære paa een, for noget. 49, 1. *kæræ* offuer mennisken. 41, 4.

Ladæ, v. n. skrige, raabe, hyle, græde høit o. d. (Saaledes bruges lade, læe, endnu i Jylland. jvf. D. Dial. Lex. S. 310; og laate i Norge). "Swo ynckeligen mwnæ the *ladæ*." 101, 3. jvf. S. 140, 1. "Ildhæ the *lodhæ*." 150, 4. 174. 3. (s. Ulad).

Leyedrængh, Tjenestekarl. "*Bondhens leyædrængh*." 178, 4.

leene, v. a. lindre, linde, formilde. "Han *leener* theres wee." 75. 3. "Tha *lenedhæ* han myn siwghæ." 127, 3. 171, 5.

lidhæ: "Hwi lather thu tig ey *lidhæ* at dömæ them?" 51, 3. (Hvi gaaer du ei at dømme dem). Saaledes mener jeg dette Sted maa forklares; og at Verb. her er det gamle lide, (Isl. *leitha*. A. S. *lithan*. Gl. T. *leitan, lidan*) at gaae. Talemaaden låta *sik lida*, for: gaae, gaae hen, drage bort, er ogsaa svensk. s. Ihre Gloss. II. 65. (Deraf ogsaa: at lide, om Tiden, om Arbeide m. m.).

Lighæ, n. s. Lignelse, Skikkelse, Lighed. "Han sidder i menniskæ *lighæ*." 46, 2. "I thynæ *lighæ* haffuer thu mig scapt." 63, 2. I Ormæ *lighæ*. 134, 5. 144, 2. 148, 5. 179, 2.

Lighæ, met *lighæ*: med Rette, med Billighed; retfærdigen. 37, 3. (Ligesom i ældre Sv. jvf. D. Riimkr. S. 330. Vi have deraf endnu vedlige ɔ: ved Lige, i tilbørlig Stand).

Lighæ, til Lighæ: "myn ting staar mig til *lighæ*." 166, 3. Uden Tvivl: til Behag, til Pas. (Isl. *lika*. A. S. *lican*. Goth. *galeikan*, behage. Jvf. D. Riimkr. S. 331. Ihre Gloss. II. 73).

Liud, Horn, Luur (Basun). 181, 2.

Logh, Lov, d. e. Ed, edeligt Vidnesbyrd. "Thu *giffuer logh* for en föghæ ting. — Then *logh* hwn fældes." 33, 3. (Jvf. *Lag*. Ihres Gloss. II. 9).

Lydh, n. s. Farve, Lød. pl. Lydhæ. "Mynæ klædher haffuæ mønghæ *lydhæ*." 167, 3. 169, 2.

Lymæ, (Lime) n. s. Riis, Kost. "en hwasseræ *lymæ*." 104, 1. (Lime i Jylland: en Kost. D. Dial. Lex. S. 326).

længes, pass. gjøres længere, forlænges (om Livet). 61, 5.

læsthæ, v. a. formaae, have Evne til; udrede. (T. leisten). 145, 3. "Jeg fick thet I kwnnæ *læsthæ*." 47, 2. "Swo möghet som ieg kan *læsthæ*." 68, 3. 145, 3. "Hielp hennæ thet thu kant *læsthæ*." 165, 1.

lønæ, v. a. stiale, dølge. "Thu scalt thet (Baandet) inthet *lönæ*." 112, 4.

Maffuæ, (Mave, Maave) Frænde, (ogsaa Svoger eller Svigersøn). "Myn höstrw, mynæ frender och *maffuæ*." 174, 3. (Sv. *Måg*. Gl. T. *Mag*. A. S. *Mæg*, Slægtskab). Ihre Glossar. II. p. 152. 53).

Mag, 1) Beqvemmelighed. "Thet er hannum giffuet til *mag*." 3, 1. — 2) Fred, Ro. For inthet creatwr bleff han *met mag*. 156, 5.

mandslæchtig, adj. som har begaaet Mord, manddrabersk. 62, 1.

meen, almindelig, almeen bekiendt. "Thessæ ord scalt thu göræ *meenæ*." 21, 1.

merœ: større. "Then *meræ* met then mindhæ." S. 17. (Jvf. *meræ*. Gloss. til H. Harpestr. p. 183. "Thæn *merere* och thæn myndre." Gl. D. Bibel. p. 607).

mughæ, kunne, formaae. "En stæd — som wii for tig *mughæ* waræ frii." 51, 4. s. 48, 5. 130, 3. (Jvf. *maa*. 55, 1. 3. *maathæ*, kunde. 80, 5. og *mughæ*, for: maa. 185, 2.

Mynster, et Tempel. (Det T. Münster, en Domkirke). Et *Mynster* aff fielsbeen." 11, 4.

mæden, conj. 1) siden, efterdi. "*Mæden* thu æst pynt til dödhæ." 91, 1. "*Mædhen* thu staar hær swo eenæ." 81, 2. (Sv. medan. Isl. med þui. Ihre Gloss. II. 163). 2) mæden, i mæden, imedens. (Isl. medan, á medan). "*I mæden* ieg war i liffuæ." "*Mædhen* thu æst til." 36, 5.

mær, adj. berømt, navnkundig. "Huat then læssning war — hwilken i Britania war swo *mær*." S. 9. B. 4. (Isl. *mær*. A. S. *mære*. "En *mær* mand." D. Riimkr. v. 1586). Jvf. Ihres Gloss. II. 145.

møde, v. a. besvære (med Arbeide eller deslige). "Scalt thu *mödæ* thyn krop." 98, 3.

møgel, adj. megen, stor. *mögel* törst. 102, 1. Til *möghel* frommæ. 37, 2. (men adv. *möghet*. 110, 2). Met *möghel* list. 136. 1.

Nymæræ, Nyhed, ny Tidende, Rygte; eller heraf: det Nye, Usædvanlige selv. (s. adj. *mær*). "Them tychtæ thet waræ *nymæræ*." 9, 3. "Thet bleff *nymæræ*." 106, 1. (*Mære*, Rygte, og *Nymæræ*, ligeledes i Gl. Sv., Holl. og T.) s. Ihre's Gloss. I. 145. 264. Gram. B. S. Skr. V. 181.

nydhæ at, prøve, faae, erfare (ondt ell. godt). s. 49, 5. "Ondt bör hannum thet at *nydhæ*." 82, 6. (Jvf. *nytia at*. Ihre Gloss. II. 253. 54). Anderledes 93, 2. 98, 2.

Næd, n. s. Fiskergarn, Net. 143, 1. (Denne Skrivemaade er overeensstemmende med Udtalen i flere jydske Egne, f. Ex. paa Mors, hvor man siger Aborre-Ned, Helt-Ned, Skaller-Ned. jvf. Nædbor, Nædgarn, i D. S. V. 10, 41).

Ombæræ, miste, blive af med; savne, undvære. 38, 1. 149, 5. (jvf. Glossar. til D. Riimkr. p. 336. 37. Ihres Gloss. II. 285).

Omhygghæ, n. s. "Han lagdæ bort *omhygghæ* och sorg." 71, 1.

orsæghæ sig, undskylde sig. 160, 4. (adj. *orsagæ*, uskyldig, sagløs: forekommer i D. Riimkr. 3146).

Overdadighet, n. s. Overmod. 168, 3. (s. *overdadig*, Gloss. til Dansk Riimkr. S. 337).

Paltugh, adj. pialtet. (her: sønderbrudt, smuldret). The *paltughæ* been, 43, 3. 181, 2. 183, 2. (En *Palt*. 48, 1).

Plycht, (Pligt) Bod, Straf, Straffebod. "The göræ tha *plycht* och schriffthæmaal." 113, 1. *Plycht* och bood. 88, 4. 115, 2.

prøffuæ, bevidne, bevise. "*pröffuæ* met ræt och skiæl." 103, 5. (Gl. Sv. "*pröva* met fullom skælom." comprobare, demonstrare. Konunga Styr. Ihre Gloss. II. 352).

Qwid, n. s. Bug, Mave. S. 25.

qwig, adj. levende. (Isl. quikr.) "At ieg wort *qwig*," at jeg blev levende, kom til Verden. S. 38, 3.

qwær, rolig, stille, taus. "I sadæ *qwerræ* offuer ethers bord." "The tidhæ tha *qwærræ* som steenæ." 48, 2. 5.

Rag, adj. opret, opreist. (erectus). 3, 1.

Reen, i den mig ubekiendte Talemaade: "Kirckernæ lægges paa *reenæ*," 117, 4) er dog uden Tvivl snarere n. subst. end adj. Er Reen maaskee her Grændsepæl, Grændse (hvoraf Agerreen)? jvf. Ihres Gloss. II. 418. 19. Meningen kunde da maaskee være: Kirkerne bringes til det Yderste.

Retterting: "Gud wil aw *siddæ* syt *ræther ting*." 45.

Rom, n. s. "Myn mandoms *rom* hooss tig er gömdt." 88, 5. (*Rom*, clamor applaudentium. Isl. *róma*, applaudere." Ihre. *Rómr*, Raab; Rygte; hvortil ogsaa hører det T. Ruhm, og A. S. *hryman*, at raabe).

Rædæ, n. s. "aff ondæ *rædæ*," 121, 11: et dunkelt Udtryk, hvori Subst. neppe synes at kunne være det *Ræde*, der i Gl. Sv. bemærker: Tale. (Isl. *Ræda*. jvf. Ihres Gloss. II. p. 391). Er *rædæ* af Raad? (A. S. Ræd, og rædan, raade).

Ræghæ, til ræghæ; "Os giordhæ hwn allæ til *ræghæ*." 11, 4. Dette i ældre Dansk sieldne Ord (jeg veed ikke, det er forekommet mig uden her) kan vel ikke være andet, end det gl. Svenske: til *ræka* ɔ: karsk, rask, ved Helbred, rørig (Isl. *reika*, røre sig, gaae, vanke om; deraf Subst. *Reik*; *á Reiki*, i Bevægelse). Vi sige saaledes ogsaa: at være paa Benene, komme igien paa Benene. (Jvf. Ihres Gloss. II. 392).

Røn, n. s. Prøve, Erfaring. Isl. Raun. (jvf. Ihres Glossar. rönn; Rön, II. 463. 64). "At nappæ rön (eller röner) af," 115, 4: en egen Talemaade ɔ: faae Prøver paa, faae at føle.

saffne, v. a. sanke, samle. "Sidhen saffnes the fwglæ, i lwchten æræ." S. 41, 4. (s. D. Riimkr. S. 342).

Sindh, 1) pl. Sindhæ, Sands, Sandser. "Siæl och sindæ." 3, 1. "Met allæ thinæ sindhæ." S. 29. (sind och maal ɔ: Mæle. 156, 1. Sind och Skiæl. 177, 3. Sands og Fornuft). (Jvf. Sindh, 1. Riimkr. S. 342). 2) Tænkemaade, Sind, Hu. "Thit ondhæ sind." 147, 2.

Siælæskud, n. s. Siælegave (til Præsterne). "Offer och syælæskud." 117, 4.

skatte, tage i Skat. "Them (Klæderne) sckattedhæ ieg af then fattughæ bondhæ." 180, 1. — beskatte. "At sckattæ then fattughæ." 182, 2.

Skiæl, (et) Skiel, Fornuft. 177, 3. 141, 1. nathwrlicht skiæl. 137, 2. 2) Billighed. Ræth och skiæl 156, 5. (s. D. Riimkr. S. 344).

skiøde, v. a. skiøtte, ændse, bekymre sig om. "Thu skiöder inthet then faræ." 30, 4. s. 31, 1. 97, 4. 164, 1. Imperf. skiöttæ. 128, 2.

skiøt, adv. snart. 170, 3. skiöt och brat. 83, 5.

Sky, Himmel. "baadhæ iord och sky." 20, 2. E. Sky.

sluber, adj. "Slubert er myt maal." 168, 4. (usikker, utydelig, eller stammende er min Tale). Ordet, der ellers ikke er forekommet mig, tør vel være beslægtet med N. S. slubbern, søbe; it. være skiødesløs i sin Gierning (hvilket ogsaa hedder sluren, sluddern) slurig, slurig, slipern, skiødesløs, m. fl. (s. Brem. Wb. IV. 795. 834. 839. 850). Isl. Slufr, Sludder, slufra, slafra, sludra, at sluddre.

snød, adj. nedrig, ond. (jvf. Ihres Gloss. II. 689). "Ondæ och snödæ menyager." 114, 5.

Somæ, Ærbarhed, Anstændighed. "Sagdhæ ena met twcht och somæ." 143, 3. [Saaledes i Gl. Svensk: Soma, Sömma. s. Ihres Glossar. II. 699. Gl. T. Zuomi. Isl. Sömd, Sæmd, af Sæma, sømme; N. S. tehmen, betehmen (hvoraf i ældre D. betæmmæ). Ulph. timan].

spee, v. a. bespotte, forhaane. "Swo yneckeligæ the hannum spedhæ." 86, 1 og 2.

Spild, Skade, Tab, Meen. "Af hedhen fick han inghen spild." 13, 2.

Stackarl, Stodder, Tigger. "gaa stackarlæ gang." S. 35, 1.

Stegher, en Kok. Steghęrhws, Kiøkken, Stegers. "Som Stegheren — nar som han til Stegherhwset gaar." 160, 7.

swichte. Ikke svige, men: boie, tæmme, tvinge. "swichtædæ hannum swo han dödæ." (om David og Goliath). 106, 5. "Hwn scal tig swichtæ manghæfold." 145, 1. "at swichtæ thit ondhæ, haardhæ sind." 147, 2. [Det er egentlig samme Ord, som det intrans. svigte (ogsaa svegte; Moths Ordb.) ɔ: boie sig, give sig. Isl. *Svig*, en Boining; *sveigia*, at boie].

sænkæs, synke under, drukne. 40, 5. 157, 3.

Sænnæ: "bewises kan thet met *sænnæ*." 74, 2. 81, 3. Enten det gamle *Sann*, *Sand*, ɔ: i Sandhed (for sandt. 36, 5. 86, 5. 178, 2); min Sand, saa min Sand! ɔ: jo virkelig). jvf. Ihre Gloss. II. 498; eller Isl. *Sannr*, Grund, Fylde, hvad der fyldestgior.

særlæstis, (særledes) adv. særdeles, fornemmelig. S. 8, 3. S. 92, 2. (s. Glossar. til H. Harpestr. S. 195).

Sætthæbod: formodentlig: Bod, Poenitentse, som man gior for at forlige sig med Gud. "Nar man gör syn *sætthæ bod.*" 115, 4. (Harboe l. c. p. 324, har forklaret det ganske urigtigt, ved: at opslaae sin Bolig). Jvf. 104, 3. "Naar the mod Gud haffdæ bödt och *sæt.*" — Isl. *Sætt*, *Sætti*, Forlig; *sætta*, forlige. (Ihre forklarer *Sættarbod* ved: nuntius, offerendæ pacis ergo missus (Gloss. II. 514) hvilket da maatte være et andet, skiøndt ligelydende Ord).

sömæ, lade sig *sömæ*, lade sig bevæge til; behage. (s. Dansk Riimkr. p. 350). "Noghet ther effther lader Gud sig *sömæ* til wærdhen at kommæ." 43, 5. "The ladhæ them ther til *sömæ*." 127, 4.

taghe til, begynde. "Han *tagher* tha *til* at swedhæ." S. 36, 1. "Bygningen — *tagher* tha *til* at skridhæ." 179, 1. (Riimkron. 350, 51). *taghæ paa*, begynde 122, 2.

thee, vise; fremvise, aabenbare, vise sig. Han *theer* synæ saar." 48, 3. 132, 5. "At Gud wildhæ ladhæ syn wilghæ *thee*." 4, 2. (*thedhæ*. 175, 3).

Tider, pl. (horæ canonicae) kirkelige Bønner, som paaligge Clerici eller Geistlige. 6, 5. "Tha maa och klærckæ theres *tider* forsmaa." 115, 2. 116, 1. (Deraf: Tidebog, breviarium).

tigghæ: erholde ved Bøn. "En drobæ scalt thu ey *tigghæ*." 50, 1.

til, (med Genit. *til* Hælfuedes. 51, 2) til *tidhæ* ɔ: i Tide, i rette Tid. 49, 1. 179, 4. "Huad wordher tha *till* raadhæ?" 40, 4. (184, 1).

Tom, n. s. Lejlighed, Ledighed, ledig Tid. (jvf. Ihres Gloss. II. 922). (Isl. siges ogsaa: *tom Stund*. (s. Isl. Bibel. Syr. c. 50 og 1 Mach. c. 12). "Pylatus gaff sig sidhen ther til *tom*." 85, 1. "Thess forwthen, naar hwer faar *tom*." 116, 1. "Mædhen i haffuæ *tom*." 175, 2.

trydæ, v. a. mangle, fattes. "Rædding scal them ey *trydhæ*." S. 24.
trælæ, arbeide, giøre Haandarbeide. 61, 4.
Twang, forekommer jævnligen paa Steder, hvor Bemærkelsen omtrent kan være: Plage, Tryk, Nød. "Wee och *twang* i allæ ledemod." 35, 5. At lide *Twang*. 87, 2. 89, 2. *Twang* oc sorg. 86, 3. (s. ogsaa 33, 4. 40, 2). "Wærdzens nöd och dieffuelens *twang*." 93, 5. Wærdzens *twang*. 97, 3. 100, 1. ("For *twang*, de haffdhe i iorderig." Flor. og Blanzeflor. 1509). *Twang* i hælffuede. 95, 1 og fl. St. (jvf. *twingæ*. 103, 3. 104, 4).
tyckæ om, v. n. synes om. "Huar mwnæ ether ther om *tyckæ?*" 141, 5.
tydhæ: 1) forklare, udtyde. "Alanus thet *tydhæ* wil." 74, 1. — 2) betyde, betegne. 69, 2. (17, 1). "Huad mwnæ thet haffuæ at *tydhæ?*" 41, 1.
tørffuæ, eller tørve ved: tør ved, behøve. "Afflad then *törffuæ* wii allæ *wed*." S. 5. V. 1. 86, 2. "Han *törf* ther ey paa twilæ." S. 5. V. 5. "Thu *törfft* ey blwes." 21, 5.
Tøssuer, adv. to Gange. 98, 3. *trössver*, tre Gange. 122, 11.

Ubevaren met, fri for, som ei har at giøre med. 85, 1.
Ulaad, (Ulad), slemt Skrig, Hylen. 57, 4. 185, 1. "Met stoer *wlaad*." 81, 6. "Sorg och raab och stor *vlaad*." 108, 5.
undwændhæ, afvende, afværge, bortvende. S. 34, 5.
Usslighed, Uselhed. 12, 3 og fl. St. (Saaledes adj. uslig).
Usnildhæ, Uforstandighed, Ufornuft. 148, 2.
Usywn, (Usyn), et slet, ynkeligt Syn. "At allæ *wsywn* paa tig scullæ see." 32, 5.

Waadhæ, Fare. "Hanss lijff stod tha i *waadhæ*." 26, 4.
wanskæ, v. n. feile, tage feil. "at wi scullæ ther vti ey *wanskæ*." 8, 4.
Wanskelsæ i lemmer. 75, 1. Svaghed, Brøst, Værk.
Ved Wænd! en edelig Forsikkring (sandelig). 137, 1.
wedhæ, vise, bevise, udvise imod. "Slig æræ skal han mig *weedhæ*." 17, 2. (jvf. 99, 4). "Wilt thu mig thettæ *wedhæ?*" 86, 1. "Heder och ære, som mig war *weet*." 17, 4. At *wedhæ* en Bön ɔ: opfylde. 12, 2. s. ogsaa S. 23, 2. imperf. *wethæ*. 27, 1. partic. *weedt*. 85, 2.
Wedermod: Fortræd, Krænkelse, Uheld. "Twang och *wedermod*." S. 33, 4. 35, 2. 155, 1. "Sorg och wærck och *wedermod*. (Kropsvens). 59, 3. (s. Gloss. til D. Riimkr. S. 359).

Haad, (ikke Had, som det nu bruges; men: Spot, Haan). holdæ for spot och *haad*. 55, 1. 135, 3. (jvf. *Had, hæda*. Ihres Glossar. I. 755. 56). Isl. *Hád*.

Haanhed, Skam, Skiendsel. 35, 2.

Haffuelwærk, n. s. "Jeg spranck offuer högbæ *haffuelwærk*." 169, 3. ɔ: Gitterværk, Skrankeværk. [Sv. *Hag* (Upland) et Giærde. A. Sax. *Hage* (hvoraf ogsaa Sv. *Hage*, en hegnet Græsmark, Toft; og *Hagetorn*, E. *Hawthorn*; T. Hagedorn, Hvidtiørn, Cratægus; ligesom det T. Hagebuche (som hos os er blevet til Avnbøg) og vort nyere Have, for det ældre: Abildgaard, Urtegaard, Humlegaard].

hallæ: handle med, behandle. "Swo ildhæ mwnæ han off *hallæ*." 137, 3. (Ellers i Gl. D. *halnæ*. s. Glossar. til H. Harpestr. S. 175 og *hanlæ, hannæ*. Gl. D. Bibel. S. 597).

Handhewærk: Gudz *handhewærk* (ɔ: noget, som er frembragt af Gud, udgaaet fra Guds Haand) kaldes Lucifer. 128, 1.

have sig, forholde sig. "huarledes han scal *sig haffuæ*." 97, 5.

Helspotter, pl. 175, 3. (Helspætter, Liigspætter; s. Vid. S. Ordb. L. S. 141). Pletter i Huden, som antages at være Dødens Forbud. (Spotter, en anden, ældre Form for: Spætter; liig det Eng. Spot).

Hugh, n. s. Hu, Sind, Agt. Myn *hwgh* löber hist och hiid. 171, 1. — "gik hannum af *hwghæ*" (slog han af sit Sind). 73, 1.

hwiles, imperf. hwilthes, hvile, hvile sig. 100, 3.

Hæggoms-ord, 57, 1. "Drick och daabbel och *hæggoms ord*." 53, 3. kaad, unyttig, letsindig eller forargelig Tale. [Isl. *Hiegómi*, Forfængelighed, Daarlighed; og deraf Hiegóma-tal, Hiegóma-mál og fl. Gl. Sv. *Hægoma*. I Sk. Lov: *Hæggumæ*, pl. Jvf. Ihres Glossar. I. 803].

hælæ, dølge, skiule. "Schiwlæ och *hælæ*." 55, 2. "Then stæd, som (hvor) hwn sig *hæl*." 164, 2.

hødhæ, v. a. (Sv. *hota*, *höta*; Isl. *heitast*) true; dog bemærker Ihre (Glossar. I. 904): at *höta* mere bruges om at true med Lader eller Bevægelser. Det forekommer ogsaa her oftere i Tilfælde, hvor det mere synes at bemærke: ramme, end true ved Slaget. f. Ex. "dödhen wil tig tha *hödhæ*." 29, 3. (Harboe oversætter dette ligefrem: "der Tod wird dich treffen." Dän. Bibl. II. 323). Jvf. 135, 2. 149, 3.

Jcht, Gigt, Værk. 171, 1. (Almuen bruger det endnu).
i stæd, strax, i Øieblikket. 153, 4. 172, 1. **Thet scullæ i allæ höræ** *i stæd*. 52, 1.
Jodut, et Udraabsord eller Vee-Raab (ofte med præp. over) som jævnlig forekommer; f. Ex. "*Jodut* **offuer wærdzens nöd.**" 26, 5. 87, 4. *Jodut!* o wij! 57, 2. Jvf. 26, 5. 38, 3. 82, 2. 90, 4. o. fl. (Det bruges endnu i det Nedertydske, f. Ex. i Bremen. s. Brem. Wörterb. II. 700).
Jæt, Løfte. "**Hennes Faders** *iæt* **wildæ hwn holdæ.**" 109, 2. (s. Danske Riimkr. v. 801).

Karene: Faste og Bodsøvelse i 40 Dage m. m. (**Du Cange Glossar. Lat. med. ævi. v.** *Carena*. (**Ed. Par.** 1733. II. 316. 17). s. ogsaa *Hettema* **Friesch Woordenbook.** 1831. p. 45). **Siw** *Karener*. S. 5. V. 5. 6, 2.
Klædebonæ: Klædebon, Klædemon. "**then** *Klædebonæ*, **han er i.**" 87, 3. **Syndzens** *Klædhebonæ*. 183, 3.
kneppert, adv. peent, net. "**Med iomfruer** *kneppert* **trædhæ**" (dandse). 53, 3. (Beslægtet med knev, knøv, og det jydske kneppes).
Kny, n. s. Smerte, Vaande. "**Wee och hiarthens** *kny*." 37, 4.
Koostæløff: "**Met** *koostælöff* **skiuldhæ the them baadhæ.**" 138, 3. Formodentlig menes her: store Blade (f. Ex. Palmeblade), hvoraf man kan danne en Kost eller Qvast (**Scopæ**). I den Gl. D. Bibel, hvor det samme berettes, (**Gen.** 3, 7) forekommer Qwastæ, for **perizomata** i Vulgata.
Kyndhæ, Kiendskab, Bekiendtskab. **komme i** *kyndhæ* **met.** 67, 2.
Kædhæ, n. s. (af kaad) legemlig Lyst, Vellyst. "**qwindhæ** *kædhæ*." 142, 4. (Lyst til Qvinder?) "**Af Leghomsens** *kædæ*." 176, 4. (*Käte*, **læticia, lasciviæ contermina. Ihre Glossar. I. 1055**). Ordet høres endnu i Fyen.
kær æd, som holder af, ynder. "**Thi han war** *at* **denne læsning** *kær*." S. 6. V. 3.
kæræ, at klage. 11, 1. At kære paa een, for noget. 49, 1. *kæræ* **offuer menniskem.** 41, 4.

Ladæ, v. n. skrige, raabe, hyle, græde høit o. d. (Saaledes bruges lade, læe, endnu i Jylland. jvf. D. Dial. Lex. S. 310; og laate i Norge). "**Swo ynckeligen mwnæ the** *ladæ*." 101, 3. jvf. S. 140, 1. "**Ildhæ the** *lodhæ*." 150, 4. 174. 3. (s. Ulad).

Leyedrængh, Tjenestekarl. "*Bondhens leyædrængh.*" 178, 4.

leene, v. a. lindre, linde, formilde. "Han *leener* theres wee." 75. 3. "Tha *lenedhæ* han myn siwghæ." 127, 3. 171, 5.

lidhæ: "Hwi lather thu tig ey *lidhæ* at dömæ them?" 51, 3. (Hvi gaaer du ei at dømme dem). Saaledes mener jeg dette Sted maa forklares; og at Verb. her er det gamle lide, (Isl. *leitha*. A. S. *lithan*. Gl. T. *leitan, lidan*) at gaae. Talemaaden låta sik *lida*, for: gaae, gaae hen, drage bort, er ogsaa svensk. s. Ihre Gloss. II. 65. (Deraf ogsaa: at lide, om Tiden, om Arbeide m. m.).

Lighæ, n. s. Lignelse, Skikkelse, Lighed. "Han sidder i menniskæ *lighæ*." 46, 2. "I thynæ *lighæ* haffuer thu mig scapt." 63, 2. I Ormæ *lighæ*. 134, 5. 144, 2. 148, 5. 179, 2.

Lighæ, met *lighæ*: med Rette, med Billighed; retfærdigen. 37, 3. (Ligesom i ældre Sv. jvf. D. Riimkr. S. 330. Vi have deraf endnu vedlige ɔ: ved Lige, i tilbørlig Stand).

Lighæ, til **Lighæ**: "myn ting staar mig til *lighæ*." 166, 3. Uden Tvivl: til Behag, til Pas. (Isl. *lika*. A. S. *lican*. Goth. *galeikan*, behage. Jvf. D. Riimkr. S. 331. Ihre Gloss. II. 73).

Liud, Horn, Luur (Basun). 181, 2.

Logh, Lov, d. e. Ed, edeligt Vidnesbyrd. "Thu *giffuer logh* for en föghæ ting. — Then *logh* hwn fældes." 33, 3. (Jvf. *Lag*. Ihres Gloss. II. 9).

Lydh, n. s. Farve, Lød. pl. **Lydhæ**. "Mynæ klædher haffuæ manghæ *lydhæ*." 167, 3. 169, 2.

Lymæ, (Lime) n. s. Riis, Kost. "en hwasseræ *lymæ*." 104, 1. (Lime i Jylland: en Kost. D. Dial. Lex. S. 326).

længes, pass. gjøres længere, forlænges (om Livet). 61, 5.

læsthæ, v. a. formaae, have Evne til; udrede. (T. leisten). 145, 3. "Jeg fick thet I kwnnæ *læsthæ*." 47, 2. "Swo möghet som ieg kan *læsthæ*." 68, 3. 145, 3. "Hielp hennæ thet thu kant *læsthæ*." 165, 1.

lønæ, v. a. skiule, dølge. "Thu scalt thet (Baandet) inthet *lönæ*." 112, 4.

Maffuæ, (Mave, Maave) Frænde, (ogsaa Svoger eller Svigersøn). "Myn höstrw, mynæ frender och *maffuæ*." 174, 3. (Sv. *Måg*. Gl. T. *Mag*. A. S. *Mæg*, Slægtskab). Ihre Glossar. II. p. 152. 53).

Mag. 1) Beqvemmelighed. "Thet er hannum giffuet til *mag*." 3, 1. — 2) Fred, Ro. For inthet creatwr bleff han *met mag*. 156, 5.

mandslæchtig, adj. som har begaaet Mord, manddraberisk. 62, 1.

meen, almindelig, almeen bekiendt. "Thessæ ord scalt thu göræ *meenæ*." 21, 1.

meræ: større. "Then meræ met then mindhæ." S. 17. (Jvf. meræ. Gloss. til H. Harpestr. p. 183. "Thæn merere och thæn myndre." Gl. D. Bibel. p. 607).
mughæ, kunne, formaae. "En stæd — som wii for tig mughæ waræ frii." 51, 4. s. 48, 5. 130, 3. (Jvf. *maa.* 55, 1. 3. *maathæ*, kunde. 80, 5. og *mughæ*, for: maa. 185, 2.
Mynster, et Tempel. (Det T. Münster, en Domkirke). Et *Mynster* aff fielsbeen." 11, 4.
mæden, conj. 1) siden, efterdi. "*Mæden* thu æst pynt til dödhæ." 91, 1. "*Mædhen* thu staar hær swo eenæ." 81, 2. (Sv. medan. Isl. med þui. Ihre Gloss. II. 163). 2) mæden, i mæden, imedens. (Isl. medan, á medan). "*I mæden* ieg war i liffuæ." "*Mædhen* thu æst til." 36, 5.
mær, adj. berømt, navnkundig. "Huat then læssning war — hwilken i Britania war swo *mær*." S. 9. V. 4. (Isl. *mær*. A. S. *mære*. "En *mær* mand." D. Riimkr. v. 1586). Jvf. Ihres Gloss. II. 145.
møde, v. a. besvære (med Arbeide eller deslige). "Scalt thu *mödæ* thyn krop." 98, 3.
møgel, adj. megen, stor. *mögel* törst. 102, 1. Til *möghel* frommæ. 37, 2. (men adv. *möghet*. 110, 2). Met *möghel* list. 136. 1.

Nymæræ, Nyhed, ny Tidende, Rygte; eller heraf: det Nye, Usædvanlige selv. (s. adj. *mær*). "Them tychtæ thet waræ *nymæræ*." 9, 3. "Thet bleff *nymæræ*." 106, 1. (*Mære*, Rygte, og *Nymæræ*, ligeledes i Gl. Sv., Holl. og T.) s. Ihre's Gloss. I. 145. 264. Gram. V. S. Skr. V. 181.
nydhæ at, prøve, faae, erfare (ondt ell. godt). s. 49, 5. "Ondt bör hannum thet at *nydhæ*." 82, 6. (Jvf. *nytia at*. Ihre Gloss. II. 253. 54). Anderledes 93, 2. 98, 2.
Næd, n. s. Fiskergarn, Net. 143, 1. (Denne Skrivemaade er overeensstemmende med Udtalen i flere jydske Egne, f. Ex. paa Mors, hvor man siger Aborre-Ned, Helt-Ned, Skaller-Ned. jvf. Nædbor, Nædgarn, i D. S. V. 10, 41).

Ombæræ, miste, blive af med; savne, undvære. 38, 1. 149, 5. (jvf. Glossar. til D. Riimkr. p. 336. 37. Ihres Gloss. II. 285).
Omhygghæ, n. s. "Han lagdæ bort *omhygghæ* och sorg." 71, 1.
orsaghæ sig, undskylde sig. 160, 4. (adj. *orsagæ*, uskyldig, sagløs: forekommer i D. Riimkr. 3146).

Overdadighet, n. s. Overmod. 168, 3. (s. *overdadig*, Gloss. til Dansk Riimkr. S. 337).

Paltugh, adj. pialtet. (her: sønderbrudt, smuldret). The *paltughæ* been, 43, 3. 181, 2. 183, 2. (En *Palt*. 48, 1).

Plycht, (Pligt) Bod, Straf, Straffebod. "The göræ tha *plycht* och sckrifftthæmaal." 113, 1. *Plycht* och bood. 88, 4. 115, 2.

prøffuæ, bevidne, bevise. "*pröffuæ* met ræt och skiæl." 103, 5. (Gl. Sv. "*pröva* met fullom skælom." comprobare, demonstrare. Konunga Styr. Ihre Gloss. II. 352).

Qwid, n. s. Bug, Mave. S. 25.

qwig, adj. levende. (Isl. quikr.) "At ieg wort *qwig*," at jeg blev levende, kom til Verden. S. 38, 3.

qwær, rolig, stille, taus. "I sadæ *qwerræ* offuer ethers bord." "The tidhæ tha *qwærræ* som steenæ." 48, 2. 5.

Rag, adj. opret, opreist. (erectus). 3, 1.

Reen, i den mig ubekiendte Talemaade: "Kirckernæ lægges paa *reenæ*," 117, 4) er dog uden Tvivl snarere n. subst. end adj. Er Reen maaskee her Grændsepæl, Grændse (hvoraf Agerreen)? jvf. Ihres Gloss. II. 418, 19. Meningen kunde da maaskee være: Kirkerne bringes til det Yderste.

Retterting: "Gud wil nw *siddæ* syt *ræther ting*." 45.

Rom, n. s. "Myn mandoms *rom* hooss tig er gömdt." 88, 5. (*Rom*, clamor applaudentium. Isl. *róma*, applaudere." Ihre. *Rómr*, Raab; Rygte; hvortil ogsaa hører det T. Ruhm, og A. S. *kryman*, at raabe).

Rædæ, n. s. "aff ondæ *rædæ*," 121, 11: et dunkelt Udtryk, hvori Subst. neppe synes at kunne være det *Ræde*, der i Gl. Sv. bemærker: Tale. (Isl. *Ræda*. jvf. Ihres Gloss. II. p. 391). Er *rædæ* af Raad? (A. S. Ræd, og rædan, raade).

Ræghæ, til ræghæ; "Os giordhæ hwn allæ til *ræghæ*." 11, 4. Dette i ældre Dansk sieldne Ord (jeg veed ikke, det er forekommet mig uden her) kan vel ikke være andet, end det gl. Svenske: til *ræka* ɔ: karsk, rask, ved Helbred, rørig (Isl. *reika*, røre sig, gaae, vanke om; deraf Subst. *Reik*; *á Reiki*, i Bevægelse). Vi sige saaledes ogsaa: at være paa Benene, komme igien paa Benene. (Jvf. Ihres Gloss. II. 392).

Røn, n. s. Prøve, Erfaring. Isl. Raun. (jvf. Ihres Glossar. *röna*; *Rön*, II. 463. 64). "At *nappæ rön* (eller *röner*) af," 115, 4: en egen Talemaade ɔ: faae Prøver paa, faae at føle.

saffne, v. a. sanke, samle. "Sidhen *saffnes* the fwglæ, i lwchten æræ." S. 41, 4. (s. D. Riimkr. S. 342).

Sindh, 1) pl. *Sindhæ*, Sands, Sandser. "Siæl och *sindæ*." 3, 1. "Met allæ thinæ *sindhæ*." S. 29. (*sind* och maal ɔ: Mæle. 156, 1. *Sind* och Skiæl. 177, 3. Sands og Fornuft). (Jvf. *Sindh*, 1. Riimkr. S. 342). 2) Tænkemaade, Sind, Hu. "Thit ondhæ *sind*." 147, 2.

Siælæskud, n. s. Siælegave (til Præsterne). "Offer och *syælæskud*." 117, 4.

skatte, tage i Skat. "Them (Klæderne) *sckattedhæ* ieg af then fattughæ bondhæ." 180, 1. — beskatte. "At *sckattæ* then fattughæ." 182, 2.

Skiæl, (et) Skiel, Fornuft. 177, 3. 141, 1. nathwrlicht *skiæl*. 137, 2. 2) Billighed. Ræth och *skiæl* 156, 5. (s. D. Riimkr. S. 344).

skiøde, v. a. skiøtte, ændse, bekymre sig om. "Thu *skiöder* inthet then faræ." 30, 4. s. 31, 1. 97, 4. 164, 1. Imperf. *skiöttæ*. 128, 2.

skiøt, adv. snart. 170, 3. *skiöt* och brat. 83, 5.

Sky, Himmel. "baadhæ iord och *sky*." 20, 2. E. *Sky*.

sluber, adj. "*Slubert* er myt maal." 168, 4. (usikker, utydelig, eller stammende er min Tale). Ordet, der ellers ikke er forekommet mig, tør vel være beslægtet med N. S. *slubbern*, søbe; it. være skiødesløs i sin Gierning (hvilket ogsaa hedder *sluren*, *sluddern*) *slurig*, *slurig*, *slipern*, skiødesløs, m. fl. (s. Brem. Wb. IV. 795. 834. 839. 850). Isl. *Slufr*, Sludder, *slufra*, *slafra*, *sludra*, at sluddre.

snød, adj. nedrig, ond. (jvf. Ihres Gloss. II. 689). "Ondæ och *snödæ* menyager." 114, 5.

Somæ, Ærbarhed, Anstændighed. "Sagdhæ ena met twcht och *somæ*." 143, 3. [Saaledes i Gl. Svensk: *Soma*, *Sömna*. s. Ihres Glossar. II. 699. Gl. T. *Zuomi*. Isl. *Sömd*, *Sæmd*, af *Sæma*, sømme; N. S. tehmen, betehmen (hvoraf i ældre D. *betæmmæ*). Ulph. *timan*].

spee, v. a. bespotte, forhaane. "Swo ynckeligæ the hannum *spedhæ*." 86, 1 og 2.

Spild, Skade, Tab, Meen. "Af hedhen fick han inghen *spild*." 13, 2.

Stackarl, Stodder, Tigger. "gaa *stackarlæ gang*." S. 35, 1.

Stegher, en Kok. Stegherhws, Kiøkken, Stegers. "Som *Stegheren* — nar som han til *Stegherhwset* gaar." 160, 7.